

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI
(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)**

Ruken ÖNAL

**Ağustos-2024
BATMAN**

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI
(TRANSKRİPSİYONLU METİN-İNCELEME)

Ruken ÖNAL

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

Ağustos-2024
BATMAN

TEZ KABUL VE ONAYI

Ruken ÖNAL tarafından hazırlanan “İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi Neky 05755 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme)” adlı tez çalışması 29/08/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Ruken ÖNAL

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ NEKTY 05755
NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (TRANSKRİPSİYONLU METİN-
İNCELEME)**

Ruken ÖNAL

**Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı**

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

2024, 127 Sayfa

Jüri

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Yazma eserler kütüphanelerinde ve şahsi kütüphanelerde yer alan muhtelif eserler içerisinde mecmua metinleri önemli yer tutmaktadır. Mecmua kelime anlamı olarak Arapça “cem” kökünden gelir ve “bir araya toplanmış nesne” demektir. Mecmua ile aşağı yukarı benzer anlamda olan bazı kavramlar vardır. Bunlara “cönk, sefine, kırkambar, keşköl, külliyyât” gibi adlar verilmektedir. Edebî anlamda mecmualar için; farklı şairlere ait metinlerin bir araya getirildiği eserler denebilir.

Mecmualar üzerine çok farklı tasnifler yapılmışsa da, manzum-mensur, şekil, tür ayrımı yapılmaksızın edebî niteliğe haiz her mecmua edebiyatın konusu olabilir. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 5755” numarada kayıtlı şiir mecmuası da edebiyatla ilgisi olan manzum ve kısmen mensur, içerisinde gazel, kıt’a, nazm, beyit gibi klasik Türk edebiyatı ve türkü, şarkı, koşma, manî, semâî gibi halk edebiyatı nazım şekilleri olan 35 varaklık bir mecmuadır.

19. yüzyılda tertip edilen mecmuanın mürettebi bilinmemektedir. Klasik ve halk edebiyatı ürünlerini muhteva eden mecmua, edebî olması yanında içindeki mensur metinlerde tarihî ve dinî birçok bilgiyi muhtevîdir.

Mecmua günümüz harflerine aktarıldıktan sonra içerisindeki şiirlerin hangi yüzyıllara ve kimlere ait olduğu tespit edilmiştir. Şiirlerden daha önce çalışılmış olanlar, mecmuadaki ile karşılaştırılarak farklılıkları ortaya konmuştur. Bu farklılıklar dipnotlarda belirtilmiştir. Çok sayıda şiirin çalışmalarda olmaması, mecmuayı önemli kılmış ve bu sayede birçok şiir, edebiyat dünyasının ve edebiyatseverlerin istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, Mecmua, Şarkı, Türkü, Şiir.

ABSTRACT

MS THESIS

ISTANBUL UNIVERSITY RARE WORKS LIBRARY REGISTERED AT THE
NUMBER 'T 5755 ' POEM MECMUA (TRANSCRIPTED TEXT-REVIEW)

Ruken ÖNAL

Batman University Graduate Education Institute

Turkish Literature and Language Department of Science

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ

2024, 127 Pages

Jury

Advisor Dr. Öğr. Üyesi Zahir Süslü

Member Title Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN

Member Title Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL

Among the various works in manuscript libraries and personal libraries, mecmua texts have an important place. The word mecmua comes from the Arabic root “cem” and means “an object gathered together”. There are some concepts that have a similar meaning to mecmua. These are called “conk, sefine, kırkambar, keşkül, külliyyât”. In the literary sense, mecmuas can be called works that bring together texts from different poets.

Although there are many different classifications made on journals, any journal with a literary quality can be the subject of literature, regardless of verse-prose, form, or genre. The poetry journal registered at Istanbul University Rare Works Library under the number “NEKTY 5755” is a 35-leaf journal that contains poetry and partly prose related to literature, including classical Turkish literature such as ghazal, stanza, verse, couplet, and folk literature verse forms such as türkû, şarkı, koşma, mani, semâî.

The editor of the magazine, which was compiled in the 19th century, is unknown. The magazine, which contains classical and folk literature products, contains a lot of historical and religious information in its prose texts, as well as being literary.

After the journal was transcribed into today's letters, it was determined which centuries and to whom the poems in it belonged. The poems that had been studied before were compared with those in the journal and their differences were revealed. These differences were indicated in the footnotes. The fact that many poems were not in the studies made the journal important and thanks to this, many poems were presented to the benefit of the literary world and literature lovers.

Keywords: Literature, Mecmua, Poem, Song, Turkish song.

ÖN SÖZ

Şairlerin divanları ve şuara tezkirelerinden sonra Osmanlı şiiri hakkında en önemli kaynaklardan olan şiir mecmuaları, dönemin edebî atmosferini ve şiir zevkini göstermesi bakımından önemli kaynaklardan biridir. İçerisindeki farklı edebî türler, farklı nazım şekilleri, dua, ayet, hadis vb. dinî metinler, tarihî metinler, faydalı bilgiler mecmuaları zengin kılan niteliklerdir. Mürettibin edebî zevkine göre şekillenen mecmualar, aynı zamanda tertip edildiği dönemin sosyal, siyasî, tarihî, manevî havasını vermesi açısından kıymetlidir. Yine birçok şairin divanında yer almayan şiirlerin mecmualarda yer alması mecmuaları önemli kılan bir başka etkidir. Bu minvalde tez çalışmasında, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni ve incelemesi yapılmıştır.

Tez, Giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Girişte mecmuanın tanımı, tarihsel gelişimi, şekil ve içerik özellikleri, tasnifi, araştırmanın amacı ve öneminden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde çalışmaya konu olan mecmuanın fizikî ve içerik tavsifi ortaya konmuştur. Mecmuada yer alan şiirlerin şairleri tespit edilmiştir. Şairleri tespit edilen şiirler başka çalışmalarda yer almışsa, metin kısmında, mecmua ile çalışmadaki farklılıklar tespit edilmiş ve bunlar dipnotta gösterilmiştir. Mecmuadaki şiirlerin hangi yüzyılda yazıldığı, nazım şekilleri ve nazım türleri tespit edilmiştir. Mecmuada hangi nazım şeklinden kaç tane olduğu gibi bilgilerin tümü ayrıca tablolarda verilmiştir.

İkinci bölümde mecmuadaki şiirler transkribe edilmiştir. Başka çalışmalarda yer alan şiirlerin mecmuadaki şiirlerden farkları dipnotlarda gösterilmiştir.

Mecmua, eğitim düzeyi vasat altı olan mürettip tarafından tertip edildiği için, mecmuada hemen her satırda imla hataları mevcuttur. Bu hataların tashihinin dipnotlarda gösterilmesi, çalışmanın maksadına mani olacağı için, söz konusu hatalardan bazıları, örnek olması bakımından metinden önce gösterilmiştir. Metindeki tüm yazım hataları olması gerektiği gibi transkribe edilmiştir.

Çalışmada elde edilen veriler, klasik Türk edebiyatı alanında çalışma yapacaklara kaynak teşkil etmektedir.

Çalışmanın başından sonuna kadar tecrübesinden istifade ettiğim kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Zahir SÜSLÜ’ye, Tez Savunmasında bilgilerinden istifade ettiğim aynı zamanda tezin eksik yanlarının tamamlanması için görüşlerini paylaşan değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Cumhur ÜN ve Dr. Öğr. Üyesi Mesut ALGÜL’e ve yine tez sürecinde

bana yardımcı olan yüksek lisans sınıf arkadaşım Orhan TOKAT'a teşekkürü borç bilirim.

Ruken ÖNAL
BATMAN-2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Mecmuanın Tanımı	1
1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mecmuanın Gelişimi.....	2
1.3. Mecmuaların Tasnifi.....	3
2. BİRİNCİ BÖLÜM: NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ İNCELENMESİ	6
2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi	6
2.2. Mürettibin Kimliği	9
2.3. Mecmuanın İçerik Tavsifi	11
2.3.1. Mecmuadaki Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar ve Şiir Sayıları	12
2.3.2. Mahlası-Şairi Bilinen ve Bilinmeyen Şiirler	14
2.3.3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri.....	15
2.3.3.1. Gazel	15
2.3.3.2. Kasidelerdeki Berceste Beyitler.....	16
2.3.3.3. Kıt'a	18
2.3.3.4. Türkü.....	19
2.3.3.5. Şarkı	23
2.3.3.6. Semâî	24
2.3.3.7. Müfred	26
2.3.3.8. Muamma	26
2.3.3.9. Murabba	26
2.3.3.10. Nazm	27
2.3.3.11. Lügaz	27
2.3.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler	28
2.4. Mecmuanın İmlâ Hususiyetleri.....	28
2.5. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması	36
2.5.1. Şairlerin Divanlarında Bulunup Mecmuada Bulunmayan Kısımları.....	36
2.5.1.1. Beyit/Bend Eksiklikleri.....	36
2.5.1.2. Mecmuada Bulunup Divanda ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar	36
3. İKİNCİ BÖLÜM: METİN	38
3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem.....	38

3.2. Transkripsiyon Sistemi	40
3.3. Trankripsiyonlu Metin	41
4. SONUÇ	122
KAYNAKLAR	123
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR

ADS.	Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü
ASD.	Atalar Sözü Destanı
AMH.	Azîz Mahmûd Hüdâyî
a.g.e.	Adı Geçen Eser
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
C.	Cönk
Cg.	Cumhuriyet Gazetesi
CMM.	Cezayir Millî Müzesi
D.	Divan
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
G.	Gazel
Haz.	Hazırlayan
Hz.	Hazreti
HMME	Hisarcıklızâde Mes'ûd Mecnû'a-i Eş'âr
HD.	Haşmet Divanı
h.	Hicri
K.	Kaside
k.	Kıt'a
M.	Makale
m.	Miladi
MESTAP.	Mecmuların Sistematik Tasnifi Projesi
No.	Numara
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayıları
S.	Semai
Ş.	Şarkı
T.	Türkü
TEES	Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü
THŞ	Türk Halk Şiiri
TDVİA.	Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
VMMS.	Vahid Meftuni'nin Mora Sefaretnamesi
Yay.	Yayınları
yy.	Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Mecmuanın Tanımı

Kökü cem‘ olan ve “farklı yerlerdeki şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamındaki “mecnû” kelimesinden¹ gelen “mecnû‘a”, toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, kitap ve dergi anlamına gelmektedir.² Mecnû‘a ile aynı kökten olan “mecâmî‘, mecma‘, câmi‘” ve -yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve de cerîde isimleri mecnû‘a anlamında kullanılmıştır.³ Kütüphanelerin yazma eserler kataloglarına bakıldığı zaman mecmu, mecma, cami, mecami gibi kullanımlara daha çok hadis, fıkıh, fetva konulu eserlerin isimlerinde rastlanıldığı görülecektir.

Bir edebiyat terimi olarak mecmua, klasik edebiyat döneminde seçme şiir ve yazıların yer aldığı elle yazılmış defterlere verilen addır.⁴ Genel itibariyle mecmualar bir veya birden fazla yazar ya da şaire ait çeşitli şekillerdeki farklı konuların yer aldığı şiirlerden oluşan derleme kitaplardır.⁵ Mecmualar, derleyenin/yazarın daha çok edebî zevkine göre şekillenmiştir. Mecmuadaki edebî değer aynı zamanda dönemin de edebî zevkini yansıtmaları açısından kıymetlidir. Konu; edebî, dinî, sosyal, tarihî, toplumsal vb. olabilir. Mecmuaların bir kısmı manzum iken bir kısmı mensurdur. Bazı manzum mecmualar içinde az da olsa mensur kısımlar mevcuttur. Bu mensur kısımlar genellikle dua, ilaç, hadis gibi faydalı bilgileri muhtevîdir. Klasik dönem edebiyatı için önemli mecmualar, şiirlerden oluşan mecmualardır. Özellikle divanlarda yer almayan şiirlerin mevcudiyeti mecmuayı değerli kılan en önemli niteliktir. Mecmuaları, şairlerin edebî kişiliklerinin ortaya çıkarılması açısından divan ve tezkirelerden sonraki en önemli kaynaklar arasında göstermek yerinde olur. Zaten yazma eser kütüphanelerinde ve şahsi kütüphanelerde yer alan muhtelif eserler içerisinde mecmua metinleri önemli yer tutmaktadır.

¹ “Şuradan buradan birikmiş nesneye denir, ne kadar şey-i vâhid gibi cem‘ olunmamış ise de”, el-Okyânûsü'l-Basît fî Tercemeti'l-Kâmûsi'l-Muhît, Mütercim Asım Efendi, Haz: Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi, 4. Cilt, 1.Baskı, İstanbul 2013, s. 3297.

² Ferit Develioğlu, “Mecmua”, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğu Yayınevi, Ankara, 1960, s.711; “Toplanıp biriktirilmiş ve tanzim ve tertib edilmiş şeyler hey’eti”, Şemseddin Sami, Kâmûs-i Türkî, Çağrı Yay.14. Baskı, İstanbul 2005, s. 1293; “Toplanarak tertib ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen kitap. Dergi. Ahmet Doğan, Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Akçağ Yay. Ankara 1995. s. 319.

³ Mustafa İ. Uzun, “Mecmua”, TDVİA, Ankara 2003, C. 28, s. 265-268.

⁴ Ahmet Mermer-Neslihan Koç Keskin, Eski Türk Edebiyatı Terimler Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s.66.

⁵ Uzun, 2003, s. 265.

1.2. Tarihsel Süreç İçerisinde Mecmuanın Gelişimi

İslâm kültüründe, Hz. Peygamber'in hadis yazımına izin vermesiyle birlikte, bazı sahâbîlerin Hz. Peygamber'den duyduklarını, kendi seçim ve ihtiyaçlarına göre mecmua tertip etme anlayışı içerisinde bir araya getirmişlerdir. Böylelikle hadis literatüründe sahîfe, cüz ve kitap adıyla anılan ilk derlemeler doğmuştur.⁶ Bu dönemden itibaren hadis, fıkıh, fetvalar derlenerek eserlere “mecmu, cami, mecami” gibi isimler verilmişken, Cahiliye devrinin ünlü yedi şairlerinin kasidelerini toplayan günümüzün antolojisi sayılacak derlemeler “müntehabât, muhtârât” ismini almıştır. Önceden divan kelimesinin şiir mecmuası anlamında kullanıldığı da bilinmektedir.⁷ Bütün bu bilgiler, mecmua niteliği gösteren birçok eserin başka isimlerle müsemma olduğunu göstermektedir.

Mecmuaların türlerine göre bazı tertip ve şekillere kavuşarak Araplar, Farslar ve Türkler arasında rağbet bulup farklı bir gelişim göstermesi ve çeşitli ilim dallarında müstakil bir telif türü özelliği kazanması ilk örneklerinin ortaya çıkışından birkaç asır sonra gerçekleşmiştir. Not defterinden meydana gelen özel mecmualar için böyle bir tanımın belirlenmesi zor görünmekle birlikte 16. yy.'ın başından itibaren muhtelif yapılar gösteren mecmuaların sayılarında artış gözlenmektedir.⁸

Aslında mecmua, tam ve kısaltılmış metinleri bir araya getiren, farklı stil ve türde yazıları birleştiren ve muhtelif konuları kapsayan bir türken, 15. yy.'ın başlarında yeni bir tür kitap olarak görülmeye başlamış, saray merkezli kitap üretimi olarak öne çıkmaya başlamıştır.⁹

Daha çok Osmanlı ve İran sahasında rağbet gören özel mecmualar, kullanılan malzemeden mecmuanın tutuluş şekline kadar kendine özgü bir alan oluşturmuştur.

Pek çoğu el kitabı mahiyetinde olup derleyicisi bilinenler olduğu kadar derleyicisi bilinmeyenlerin çoğunlukta olduğu bir tür olma özelliği gösteren mecmualar, Osmanlı dünyasında yaygınlaşmış ve çeşitli ilim dallarına ayrılmıştır.¹⁰ Osmanlı sahasındaki

⁶ (Uzun, 2020, s. 266).

⁷ Ebû Temmâm'ın eserinin “Dîvânü'l-ḥamâse” adıyla tanınması bu ifadeye örnektir. Geniş bilgi için bkz. (Uzun, 2020 s. 266.)

⁸ İlk vakıf kitap listelerinden başlayarak Kanuni Sultan Süleyman devrine ait “Defterü'l- Kütüp” ve II. Abdülhamit devrinde hazırlandıkları için “Devr-i Hamidi Defterleri” denilen kataloglar mecmûat başlığı altında ele alınmıştır. Bir çeşit seçme eser olan bu defterin yazarları ve yazıldıkları tarihler çoğu zaman bilinmemektedir. Geniş bilgi için bkz. (Uzun, 2020, s. 266.)

⁹ Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, 2012, Turkuaz Yayınları, s. 455.

¹⁰ Kitap yapımı yöntemi ile ele alınan mecmualar İslam coğrafyasında özellikle Yezd, İsfahan, Herat ve Şiraz'da bir sanat geleneğini oluşturmuştur. İslam coğrafyasındaki kültürleri sebepli ve sebetsiz bir araya

mecmualar konu itibariyle daha çok edebiyatla ilgilidir. Divan edebiyatı nazım şekillerinin ağırlıkta olduğu mecmualar; gazel, kaside, musammat vs. bunlardandır. Ancak fıkıh, tefsir, kelam, hadis, dua, tasavvuf gibi dinî ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski batıl ilimler ve musikî sanat dalları üzerine derlenmiş mecmualar da epeyce fazladır.

1.3. Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaların farklı alanları kapsayan içeriği ve farklı biçimsel özelliği sebebiyle, mecmualar üzerine bir tasnif çalışmasının yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. İlk tasnif çalışması Agâh Sırrı Levend ile başlamış, Günay Kut, Mehmet Gürbüz ve Atabey Kılıç ile devam etmiştir. Agâh Sırrı Levend'in mecmualar üzerine tasnif çalışması şu şekildedir:

1. Nazire mecmuaları
2. Meraklılarca toplanmış, antoloji özelliği taşıyan seçme şiir mecmuaları
- 3.Çeşitli konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.¹¹

Günay Kut'un mecmua sınıflandırması şu şekildedir:

1. Nazire mecmuaları
2. Seçme şiir mecmuaları
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulan mecmualar
4. Karışık, yani manzum ve mensur veya farklı dillerle yazılmış parçalardan oluşan mecmualar
5. Derleyeni belli mecmualar (Ömer bin Mezid, Mecmuatu'n-Nezair; Eğirdirli Hacı Kemal, Camiu'n-Nezair; Edirneli Nazmi, Mecmau'n-Nezair; Pervane Bey Mecmuası; Budinli Hisali, Metaliu'n-Nezair).¹²

Mehmet Gürbüz'ün şiir mecmuaları konusundaki tasnifi şu şekildedir:

getiren mecmualar dış görünüşleri ve muhtevaları ile ayrı bir değer taşırlar. Geniş bilgi için bkz. (Uzun, 2020, s. 268.)

¹¹Agah Sırrı Levend, 2015, s. 166-167.

¹² Günay Kut, "Mecmua", Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, İstanbul, 1986, 6.C. s. 170. s. 170-172.

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmuaları
2. Şiirlerin konularına göre oluşturan (tematik) şiir mecmuaları
3. Nazire mecmuaları
4. Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan şiir mecmuaları
5. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin divanlarını/şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar.¹³

Atabey Kılıç ise mecmua tasnifini ilk tasniflere göre daha detaylandırarak oluşturmuştur:

A. Cilt ve Tertip Durumuna Göre Mecmualar

1. Cönkler

2. Mecmualar

2.1. Tertip durumuna göre mecmualar

a. Mürettep mecmualar

b. Gayr-ı mürettep mecmualar

2.2. Mürettip durumuna göre mecmualar

a. Mürettibi bilinen mecmualar

b. Mürettibi bilinmeyen mecmualar

2.3. Aynı zümreye mensup şairlerin eserlerinin toplandığı mecmualar (Fasih Dede Mecmuası, Mevlevî-Melamî Şairler)

B. Şekil Bakımından Mecmualar

1. Manzum metin mecmuaları (gazel, kaside, nazire, muamma mecmuaları, manzum lügat mecmuaları, ilahi mecmuaları, çeşitleri mesnevilerden seçkileri barındıran mecmualar, divan mecmuaları, güfte mecmuaları, müstezad, tarih, musammat, kıta ve rubai mecmuaları)

2. Mensur metin mecmuaları (lügaz, fetva, tefsir, şerh, sakk mecmuaları, mekân tasvirlerini içeren mecmualar, münşeât mecmuaları)

3. Karışık (manzum ve mensur) mecmualar (fevayid ve eşar mecmuaları)

C. Dil Bakımından Mecmualar (Arapça, Farsça, Türkçe ve çok dilli mecmualar)

D. Muhteva Bakımından Mecmualar

1. Dinî mecmualar (dua, hutbe, hadis, feraiz mecmuaları)

2. Tasavvufî mecmualar (Mecmua-i Bektaşîyye)

¹³ Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, 2012, İstanbul, s. 97-113.

3. İlm-i nûcum/fal ve remil mecmuaları
4. Hikâye/Latife, hezel ve hiciv mecmuaları
5. Edviye mecmuaları
6. Musikî mecmuaları
7. Hat ve kitabet mecmuaları

E. Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmualar.¹⁴

Mestap Projesi ile mecmua çalışmalarına farklı bir bakış açısı getiren Fatih Köksal'ın mecmua tasnifi ayrıca önem arz etmektedir. Köksal, mecmuaları; şiir mecmuaları ve diğer mecmualar olmak üzere iki başlıkta ele almaktadır. Kütüphanelerde kaside, mesnevi, gazel vb. nazım şekli ya da naat, ilahiyat vb. nazım türü fark etmeksizin şiir formatındaki tüm mecmuaları, şiir mecmuaları olarak kabul etmiştir.¹⁵

Yukarıda adı geçen ve ayrıca tarafımızdan bahsedilmeyen kimselerin mecmualar üzerine oluşturdukları farklı tasnifler, şüphesiz ki şahısların araştırabildikleri kadar veya ulaşabildikleri mecmualar adedince yapmış oldukları tasniflerdir. Ayrıntılı tasnifler kadar dar tasnifler de mecmualar konusunda çalışma yapacaklar için kıymetli değerlendirmelerdir. Ayrıca mecmualar üzerine çalışmaların artmasıyla birlikte, ismi konmuş tasnifler haricinde yeni tasniflerin ortaya çıkabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Mecmuaları değerli kılan, şair veya şiir zevki olan mürettepler tarafından tertip edilen eserler olmaları ve mecmuaların yazıldıkları dönemle ilgili önemli ipuçları vermeleridir. Mecmualarda diğer kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlere ve onların şiirlerine rastlanması mecmuayı değerli kılan bir başka özelliktir.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde "NEKTY 05755" numarada yer alan mecmua, tasnif açısından hem manzum hem mensur formatta; şarkı, türkü, beyit vb. şekilsel özelliklerin olduğu, ayrıca faydalı bilgileri havî, derleyicinin zevkine mahsus genel olarak edebî kısmen tarihi bir mecmuadır.

¹⁴ Atabey Kılıç, *Mecmûa Tasnifine Dair*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. 81-95. Turkuaz Yayınları, İstanbul. 2012.

¹⁵ M. Fatih Köksal, "Şiir Mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi" Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012.

2. BİRİNCİ BÖLÜM: NEKTY 05755 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASININ İNCELENMESİ

2.1. Mecmuanın Fiziksel Tavsifi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numarada “Mecmua-i Eş’ar” adıyla kayıtlı eser 40 varaktır. Nuhudi cilt içindeki eser, 2a-36a varakları arasındadır. Her varak farklı satır sayısına sahiptir. Dış kapaklara merkezi yaldızlı Barok üslupta müzehhep motif işlenmiş, sert meşin kaplı mukavva ile ciltlenmiştir. İç kapaklar soyut ebru motifi ile kaplanmıştır. Eserin yapısal bütünlüğü korunmuştur. Fiziki bakımdan oldukça iyi durumda olan eserin tamamı aynı kâğıttan oluşmaktadır. Sayfalar incelendiğinde bazı sayfaların tamamen boş bırakıldığı görülmektedir. İlk iki varak ve son üç varak boştur. 34a’da kırmızı mürekkeple derleyenin “İşbu bin iki yüz yetmiş yedi senesi mah-ı Zilhicce-i şerifin guresinde taħrir olunup tekemmül olmuştur” notu ile mecmuanın istinsah tarihi düşürülmüştür. Müstensih belli değildir. Yine 16a-17a’da Kandiye Kale’sindeki hazine ve cephaneye bilgisinin verildiği tarih, Zilhicce h. 1077 (Mayıs m. 1667) senesidir. Bu tarihte mürettibin ordu içinde görevli olduğu anlaşılmaktadır. H. 1077 (m. 1667) senesi aynı zamanda mecmuanın da en erken tertip tarihidir. Ancak mecmuanın mürettibinin kim olduğu da belli değildir.

Arşiv Numarası:	Nekty 05755
Bulunduğu Yer:	İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi
Eser Adı:	Mecmua-i Eş’ar
Cilt Özelliği:	Nuhudi meşin.
Yazı:	Başlıklar surh (kırmızı) mürekkepli, harekeli nesih hat
Varak:	40
Sütun:	Muhtelif
Satır:	Muhtelif
Ebat:	185 x 120
Derleyeni:	Belli değil
İstinsah Tarihi:	1277/1861

Mecmuanın ilk nazım şekli:

DESTĀN-I ZİLLU'LLĀH

1. Zıllu'llāh-ı 'ālem gāzāya bindi evliyālar itdi ikrār öñünce
Şadr-ı a'zam gayret kılıcını kuşandı itdi bir şecā'at ızhār öñünce
2. Her qazāya fermān itdi zıllu'llāh çıkıp hezār olduk fī-sebīli'llāh
'Ālimler çağrışur "naşrun min-Allāhi" habībi sancagı enşar öñünce
3. Yüz sürdük Hākka eyledik meded senden kerem senden yā Rabbenā
Yigirmi sekiz biñ hāfızı "innā feteħnā" okur cān u dilden her bār öñünce
4. Piyāde olmuşdur bunca şulaklar yalvarırım Hākka geçsin dilekler
Yerde evliyālar gökde melekler kanať açar çarkı devrān öñünce
5. Manşıb şāhibleri begler paşalar atbaşı berāber bile aşalar
Dalğalanup deryā gibi coşalar zār-ı hezār külli kullar öñünce
6. Çarkacı yazarlar yigidin hāşın Bārī kabūl ider anuñ du'āsın
Topçular çekmede top arabasın bunca yol açıcı bender öñünce
7. Erenler evliyālar konup göçmede kâzī dindārlar kanlar saçmada
Cephāneciler cephānesin çekmede kuşatdı silāhı tekrār öñünce
8. Erenler evliyālar yüzün kıbleye döndi Hākka niyāz idüp secdeye indi
Karaca Aħmed Sultān aşlana bindi yılandan kamçısı pī-mār öñünce
9. Erenler evliyālar didiler belī kılıc kabzasına sündüler 'Alī
Tañrınıñ aşlanı Hāzret-i 'Alī buyurdu Haydar-ı Kerrār öñünce
10. Elli biñ dem Urum erleri tokşan biñ Horāsānıñ begleri
Sultān Hācī Bektāş Velī yürütdi bir cānsız dīvār öñünce
11. Bu gāzānıñ fethin yazsın 'ālimler 'ālimler 'āleme döksün raqamlar

Yürüsün hâtem-i altun 'âlemlere çekilsin sancağlar tolar önünce

12. Söndürme çerağı şem'a yanmada kırk biñ derviş var döner semâda
Başı koltuğında cuğus sönmede şem'-i re'is Monlâ Hünkâr önünce
13. Gide gide bulduk 'üryânı türyânı çağırdılar 'Abdü'l-Kâdir Geylânî
Mışır ikliminde şâhı sulţânı Seyyid Aḥmed gibi edîb az önünce
14. 'Üryân türyân düşdi burâka nâmeler yazıldı şâm-ile şarka
Bunca ırāk bunca firāk bunca ehl-i hâtır tîmâr önünce
15. **Ḳalbiyâ**¹⁶ dir bu yerleriñ ḥarâbı bir zamân yaşlanalım taş tûrâbı
Şehîdlere şunsam da kevşer şarâb yürütdi sâķiler ebrâr önünce

Mecmuanın son nazım şekli:

MÜFRED

1. Efendim hōr bakma ḥaķıķat yâr olana
Merḥamet lâzımdır derde giriftâr olana

Mecmua, bu müfred beyitle son bulmuştur. Burdan sonra, mürettip veya mürettepten başka biri tarafından nestalik yazı ile Hz. Ali ile ilgili mensur bir metin, bir nazm ve bir bend yazılmıştır. Nazm ve 2 beyit şu şekildedir:

BEYİT [NAZM]

1. Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyüb miyem
Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya'ķüb miyem
2. Anarşam senden düşe terk etmedi beni ğamım
Bilmem o ğamıñ gözine maḥbûb miyem

¹⁶ TEİS'te 18. yüzyılda nefesleri ile meşhur Bektaşî şairi olduğu kayıtlıdır.

[MURABBA]

1. Būs iden la‘l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
 Şimdicek öpsem uşûl-ile olmaz mı
 Ben izinsiz şarılup nāfile söz işidemem
 Lîkin öyle kavî va‘d ile dönüp boş gidemem

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numaradaki mecmua, klasik edebiyatın muhteva ve şekil itibariyle garip ve sıra dışı örneklerini bir araya toplayan bir özellik göstermektedir. Mecmuada yer alan şiirler 35 varak olup mecmuanın 2a-36a varakları arasında muhtelif nazım şekilleri; Türkçeden başka Arapça yazılmış mensur parçalar ile şiir ve edebiyatla ilgisi olmayan bazı kayıtlar mevcuttur.

Yazı, mecmuanın başında ve sonlarına doğru çok az bir kısımda nestalik, geri kalan tüm varaklarda harekeli nesih hattır. Siyah mürekkeple yazılan mecmuada derleyici söz başlarıyla birlikte metin içerisinde mensur ve manzum parçaların başlıklarını ve dikkat çekmek istediği yerleri surh (kırmızı) mürekkeple yazmıştır.

Çoğu mecmuada olduğu gibi İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasında da satır sayısı, sütun sayısı, kenar cetvelleri belirli bir düzen göstermemektedir. Bazı sayfalar beyitlerle doluyken¹⁷ bazı sayfalarda türkû, semai, şarkı, ilahi, gazel ve kıta nazım şekilleri bulunmaktadır. Bazı sayfalar ise tamamen boş bırakılmıştır¹⁸. 3a-3b’de aşk macunu, 16a-16b’de Kandiye Kalesinin fethi için elde bulunan hazine ve cephane bilgisi detaylı bir şekilde verilmiştir. 19b-20a’da musikî makamlarının listesi yer almaktadır. 20a’da Farsça ay adları ve bu aylardaki gün sayıları verilmiştir. 20b-21a’da kafiyeyle tekerlemeler verilmiştir. 21b’de Arapça dua yer almaktadır. Mecmuadaki şiirler ve mensur metinler alışılmadık ve sıradışı olması yönüyle dikkat çekmektedir.

2.2. Mürettibin Kimliği

Her mecmuanın kendine mahsus bir tertibi vardır. Tertibe yön veren mürettibin/derleyenin edebî zevkidir. Bazı mecmualar bir kişi tarafından tertip edilirken bazı mecmualar birden fazla kişi tarafından tertip edilmiş olabilir. Yazı hattının hiç

¹⁷ 13a-15a / 29a-31a varaklarında beyitler yer almaktadır.

33b-34a varaklarında müfred beyitler yer almaktadır.

¹⁸ 1a-1b arası, 37a-39b arası tamamen boştur.

değişmemiş ve baştan sona devam eden imla yanlışlarının aynı karakterde olması, tezin konusu olan mecmuanın bir elden istinsah edildiğinin göstergesidir.

Mecmuanın istinsah tarihi: “İşbu bin iki yüz yetmiş yedi senesi mah-ı Zilhicce-i şerifin gurreinde tahrir olunup tekemmül olmuştur.” Notundan anlaşıldığı üzere h. 1277/ m. 1861’dir. Yine 16a ve 17a varaklarda: “Girid ceziresinde ‘asâkir-i İslâm ile şadr-ı a‘zâm hazretleri, Kandiye Kal‘ası metrisine işbu biñ yetmiş yedi senesi Zilhicce’niñ gurreinde (m. 1667-Mayıs 25) Cum‘a gicesi metriste harc olunan hazîne ve cebhâne beyân olunur[.] İşâret olunmuştur.” Şeklinde yer alan Kandiye Kalesi’indeki cephan ve hazine bilgilerinin verildiği tarih, h. 1077/ m. 1667 senesidir. Ancak mecmuada m. 1667 senesinden sonra birkaç şaire ait şiir mevcuttur. Bu duruma göre iki ihtimal ortaya çıkmıştır. İlk ihtimal, mecmuanın iki mürettibi olabileceği; ikinci ihtimalse mecmuanın 16a- 17a varaklarındaki bilginin müretip tarafından başka bir yerden aynı şekilde kopyalanmış olabileceğidir. İlk ihtimale göre mürettip, Kandiye Kalesi’ne katılmış ordu içinde imtiyaz sahibi bir yeniçeridir. İkinci ihtimalle göre mürettibin şahsiyeti hakkında bilgi edinmek daha güçtür. Bu konuda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir.

Mecmuanın mürettibi ve müstensihî hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Mecmua içindeki manzum ve mensur parçaların seçiminden yola çıkarak mürettibin ve müstensihînin edebî zevki ve hayat görüşü hakkında birtakım bilgilere ulaşmak mümkün olabilir.

Nesih ve çok az nestalik hatla ve siyah mürekkeple yazılan nüshada, müstensih manzum-mensur parçalarda dikkat çekmek istediği durumların üstünü surh (kırmızı) mürekkeple çizmiş,¹⁹ yine şiirlerin başlıklarını da surh mürekkeple yazmıştır.

Mecmuanın başında 2a varığında, Alevî-Bektaşî pirlerinin meziyetlerini ve özelliklerini anlatan “Destân-ı Zillu’llâh” başlıklı bir şiir yer almaktadır. 3a’da “Tertîb-i ‘Âşık Ma‘cûnı” başlıklı 11 satırlık mensur bir aşk ilacı, 8a’da “Edhem Hüseyn Fâhîr Şah” başlığıyla çeşitli rakamlardan oluşan ancak ne anlama geldiği çözilemeyen notlar yer almaktadır.

2a’da Alevî/Bektaşî önderlerinin özelliklerinin anlatıldığı şiir göz önünde bulundurulduğunda mürettipin veya müstensihînin meşrepçe bu dergâha yakın olduğu anlaşılabılır. Mürettipin mecmuada sıklıkla türkû, şarkı ve semailere yer vermesi, müfred ve beyitlerin de genellikle âşıkane olması, onun sanat zevkini ve yaşantısını ortaya koymuştur.

¹⁹ 8a’da: “Edhem Hüseyn Fâhîr Şah” başlıklı notun altındaki sayısal verilerin üstü çizilmiştir. Eski gelenekte önemli görülen ibarelerin bugünkü alışkanlığın tersine altı değil üstü çizilirdi.

Mecmuanın başından sonuna kadar basit imla hatalarıyla dolu olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mürettibin veya müstensihinin orta seviye bir eğitim gördüğü söylenebilir.

2.3. Mecmuanın İçerik Tavsifi

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “NEKTY 05755” numarada kayıtlı mecmuanın, divan ve diğer edebî türlerde görülen bir tertip esası yoktur. Mecmuanın daha çok derleyen veya müstensihinin edebî zevkine ve bulunduğu dönemin şartlarına göre oluşturulduğu gözlemlenmektedir.

Mecmuaların önemli bir özelliği, belirli bir konuda yazıldığı gibi birden çok konuda da yazılmış manzum ve mensur eserler olmalarıdır. Mecmuaların bir diğer önemli özelliği de derleme kitaplar olmaları ve yıllar içerisinde yapılan eklemelerle zengin bir edebî kaynak özelliği taşımalarıdır.

Çalışmaya konu olan mecmua içerisinde; çoğunlukla Gevherî, Emîrî, Nâ’ilî, Süleyman Nahîfî, Baba Tahir, Kemalpaşa-zâde, Rüşdî, Levnî, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa gibi 16-18. yüzyıl arasındaki şairlerin şiirleri yer almaktadır.

Mecmuada en dikkat çeken şair, Gevherî’dir. Gevherî’ye ait 3 şiire yer verilmiştir. Şükrü Elçin’in neşrinde²⁰ Gevherî’ye ait 945, Harid Fedai cöngünde²¹ 54 olmak üzere toplam 999 adet şiir vardır. Mecmuada Gevherî’ye ait olup, başka bir yerde tespit edilemeyen 1 şiirle birlikte Gevherî’ye ait şiir sayısı 1000’e ulaşmıştır.

Mecmuada 11b ve 22 numarada kayıtlı olan yer şiir (semai), Elçin neşrinin 465. sayfasında ve 646 numaralı şiir olarak, aynı zamanda aynı neşrin 503. sayfasında 700 numaralı şiir olarak geçmektedir. Bu şiirin 3. dörtlüğünde geçen “bir o yandan bir bu yandan” nakaratlı şiir, Gevherî Divanı ve Fedai cöngünde yer almamaktadır. Mecmuada kayıtlı olan 3. dörtlük:

Güzel bize teşrîf kıldı
Derûnım diyâr güşâd oldu
Dilber geldi engel oldu
Bir o yandan bir bu yandan (11b)

²⁰ Şükrü Elçin, “Gevherî Divânı”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, ss: 465-503.

²¹ Yakup Karasoy, Orhan Yavuz & İbrahim Yılmaz, Gevherî Divanı’na Katkılar, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (42), 1-22. <https://doi.org/10.21563/sutad.359448>, (erişim tarihi: 31.07.2024)

Yine mecmuada 12b-13a ve 27 numarada kayıtlı olan ve beş bentten oluşan şu şiir:

Didim dilber şarılalım

Didi öldüririm gelme

Elçin neşrinde 470. sayfa ve 654. sırada bulunmaktadır. Bu şiirde mecmua ve Elçin neşri arasında küçük farklılıklar mevcuttur.

Elçin neşrinde ve Fedai cöngünde yer almayıp mecmuada 6a varakta ve 9 numarada kayıtlı olan “yeter” redifli türkünün ilk beyiti şudur:

Şağol yârim sevmez iseñ ben seni sevdiğim yeter

Geçüp selâm virmez iseñ gül yüzün gördüğim yeter

Mecmuada en sık kullanılan nazım şekli türkü olmakla birlikte semaî, gazel, kıt’a, şarkı, ilahi, nazım ve müfred gibi nazım şekilleri de yer almaktadır. Çoğunlukla Türkçe şiirlerin yer aldığı mecmuada nadir de olsa Arapça ibareler, ayetler, hadisler ve dualar vardır (19b ve 20b arası, 21b, 22b, 34b varakları).

13-19. yüzyıl şairlerinin şiirlerini içeren mecmuada kısmen Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetleri görülmektedir. Mecmuada genel olarak imla bozuk olup fazlaca yazım yanlışları ve harf eksiklikleri görülmektedir.

2.3.1. Mecmuadaki Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar ve Şiir Sayıları

Mecmuada, hakkında yeterli bilgi bulunmayan m. 1055 yılında vefat eden Baba Tâhir-i Uryân’dan başlamak üzere 11, 12, 15, 16, 17. ve 19. yüzyıllarda yaşamış olan 24 şair tespit edilmiştir.

Tablo 2.1. Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıl ve Mecmuadaki Şiir Sayıları

Sıra	Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl	Şiir Sayısı ve Nazım Şekli	Şiir Adedi	Şiir Numarası
1.	Baba Tâhir	11	1 Türkü	1	66
2.	Hoca Ahmed Yesevi	12	1 Beyit	1	2
3.	Tâcîzâde Câfer Çelebi	15	1 Beyit	1	41
4.	Necâtî Bey	15	1 Beyit	1	117
5.	Basîrî	16	1 Beyit	1	42
6.	Azîz Mahmûd Hüdâyî	16	1 Beyit	1	33
7.	Kemalpaşazâde	16	1 Kıt'a	1	86
8.	Üsküplü İshâk Çelebi	16	1 Beyit	1	103
9.	Fuzûlî	16	1 Müfred	1	141
10.	Vecdî	16	1 Beyit	1	26
11.	Bâkî	16	1 Beyit	1	58
12.	Ubeydî	16	1 Beyit	1	105
13.	Emîrî	16	1 Türkü	1	12
14.	Gevherî	17	1 Türkü, 2 Semâî,	3	9, 22, 27
15.	Rüşdî (Edirneli)	17	Gazel	1	88
16.	Levnî	17	1 Darb-ı Emsâl	3	89, 90, 91
17.	Âşık Ömer	17	1 İlâhi	1	126
18.	Kayıkçı Kul Mustafa	17	1 Türkü	1	10
19.	Süleyman Nahîfî	17	1 Beyit	1	28
20.	Hâce-zâde	17	1 Kıt'a	1	85
21.	Kalbî	17	1 Kaside	1	1
22.	Buhûrîzâde Mustafa Efendi (İtrî)	17	1 Semâî	1	68
23.	Enderunlu Vâsîf	19	1 Murabba	1	146
24.	Nâ'îlî	(?)	1 Gazel	1	16

Aşağıdaki tabloda mecmuada mahlası veya ismi bilinen şairlerin ve şiir adetlerinin yüzyıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre 24 şaire ait toplam 28 şiir tespit edilmiştir.

Tablo 2.2. Yüzyıllara Göre Şairler ve Şiir Adetleri

Yaşadığı Yüzyıl	Şair Sayısı	Şairler	Şiir Adedi
11. yy	1	Baba Tâhir	1
12. yy	1	Hoca Ahmed Yesevi	1
15. yy	2	Tâcîzâde Câfer Çelebi, Necâtî Bey	2
16. yy	9	Basîrî, Azîz Mahmûd Hüdâyî, Kemalpaşazâde, Üsküplü İshâk Çelebi, Fuzûlî, Vecdî, Bâkî, Ubeydî, Emîrî	9
17. yy	9	Gevherî, Rüşdî, Levnî, Âşık Ömer, Kayıkçı Kul Mustafa, Süleyman Nahîfî, Hâce-zâde, Kalbî Çelebi, Buhûrîzâde Mustafa Efendi (İtrî),	13
19. yy	1	Enderunlu Vâsîf	1
?	1	Nâ'îlî	1

2.3.2. Mahlası-Şairi Bilinen ve Bilinmeyen Şiirler

Mecmuada yer alan şiirlerde, Emîrî'nin mahlası haricinde mahlasları belirtmek için herhangi bir işaret kullanılmamıştır. Ancak bazı şiirlerde mahlas, başlık olarak verilmiştir. Bazı şiirlerde ise mahlas belirtilmemiştir. Aşağıda Tablo 3'te mahlası tespit edilen şairlerin şiirlerinin nazım şekillerine göre dağılımı yer almaktadır. Tablo 4'te ise mahlası tespit edilemeyen şairlerin şiirlerinin nazım şekillerine göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 2.3. Mahlası Olan ve Şairleri Tespit Edilen Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Sayısı
9, 10, 12, 66	Türkü	4
22, 27, 68	Semâî	3
85, 86, 87	Kıt'a	3
16, 88	Gazel	2
2, 26, 31, 33, 42, 43, 58, 103, 105, 117	Beyit	10
1	Kaside	1
126	İlahi	1
146	Murabba	1
89, 90, 91	Dörtlük	3

Tablo 2.4. Mahlası Bulunmayan ve Şairleri Tespit Edilmeyen Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Şiir Numarası	Nazım Şekli	Sayısı
6, 7, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 61, 125	Türkü	13
8, 21, 67, 124	Semâî	4
82	Kıt'a	1
63, 64, 65	Şarkı	3
5, 83, 123	Gazel	3
92, 93, 94, 95, 96	Kaside	5
39, 40	Koşma	2
145	Nazm	1
133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143	Müfred	11
3, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 41, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 122, 127, 128, 131, 132	Beyit	51
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81	Beyan	7
19	İlahi	1
34, 37, 38	Mani	3
129	Muamma	1
130	Lügaz	1

Bunlardan başka 4 numarada aşk macunu reçetesi; 70, 73, 74 numaralarda dua; 72 numarada kafiyeli bir şekilde yazılmış tekerlemeler; 14, 62, 69, 71, 144 numaralarda faydalı bilgiler yer almaktadır.

2.3.3. Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Mecmuada toplam şiir sayısı 146'dır. 16 farklı nazım biçimi yer almaktadır. Bu nazım biçimlerinden 61'i beyittir. Beyitlerden sonra en çok yer alan nazım şekli 17 adet ile türküdür. Diğer nazım şekilleri, sayılarına göre: 11 müfred, 7 beyan, 6 kaside, 7 semai, 4 kıta, 5 gazel, 3 şarkı, 3 dördlük, 3 mani, 2 ilahi, 1 muamma, 1 murabba, 1 lügaz, 1 nazmdır. Aşağıdaki tabloda mecmuada kullanılan nazım şekilleri ve sayıları belirtilmiştir.

Tablo 2.5. Mecmuada Kullanılan nazım Şekilleri ve Kullanım Sayıları

Nazım Şekli	Kullanım Sayısı
Beyan	7
Beyit	61
Dördlük	3
Gazel	5
İlahi	2
Kaside	6
Kıt'a	4
Lügaz	1
Mani	3
Muamma	1
Murabba	1
Müfred	11
Nazm	1
Semâî	7
Şarkı	3
Türkü	17

2.3.3.1. Gazel

Klasik Türk edebiyatının en fazla kullanılan nazım şekli olan gazel, beyitlerden oluşmaktadır. Mecmuada 5 gazel vardır. 2 gazelin şairi tespit edilmiştir. 3 gazel çalışmalarda ve kaynaklarda tespit edilememiştir. Nâilî (16) başlıklı şiir, 16. yüzyıl ve 19. yüzyılda yaşamış olan Nâilî mahlaslı şairlerin divanlarında yer almamaktadır. Nâilî mahlaslı divanlarda ve çalışmalarda yer almayan 4 beyitlik gazelin matla beyiti şu şekildedir:

Bi-ḥamdillāh ḥaber aldım benim selvi bülendimden
Diyār-ı ḡurbetde ḳaldım ne gelür ḡayrı elimden (G16/1)

Hisarcıklızāde Mes'ūd'un Mecmū'a-i Eş'âr'ında 7 beyit olarak yer alan 17. yüzyıl şairlerinden Edirneli Rüşdî'ye ait gazelin mecmuada yer alan iki beyiti şu şekildedir:

Nāfe-i Çīn [ü] Ḥoten turraña olmaz hem-bū
Sünbül-i cennet eger olsa ḡidā-yı āhū (G88/1)

Heves-i zülfüñ ile 'azm-ı reh-i Çīn itdim
Sana şimdengerü ey gözleri āhū yāhū (G88/2)

Diğer 3 gazelin şairi tespit edilememiştir. Şairleri tespit edilemeyen üç gazelin matla beyitleri şu şekildedir:

Bir 'aceb nāzlı 'işāret itdi baña 'Abdī Şāh
'Aḳlımı başımdan aldı ḳıydı baña 'Abdī Şāh (G5/1)

Kimseler yā Rab esīr-i zülf-i cānān olmasun
Kimseniñ ḥāli benim gibi perīşān olmasun (G83/1)

Dünyāda dōst bulunmaz kendine insān aḳçesiz
İnsānlıḳ eylemez insāna bir cān aḳçesiz (G123/1)

2.3.3.2. Kasidelerdeki Berceste Beyitler

Kaside; beyitlerden oluşun, eski ve uzun bir form olup Arap, Fars ve Türk şiirinde en çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Mecmuada kaside nazım şekli ile yazılmış 6 şiir tespit edilmiştir. 1 kasidenin şairi tespit edilmiş diğer 5 kasidenin şairi tespit edilememiştir. Kalbî mahlaslı şaire ait olan kasidenin aşağıda ilk ve son beyitleri verilmiştir:

Zıllu'llāh-ı 'ālem ḡazāya bindi evliyālar itdi ikrār önünce

Şadr-ı a‘zam gayret kılıcını kuşandı itdi bir şecā‘at izhār önünce (K1/1)

Qalbiyā dir bu yerleriñ harābı bir zamān yaşlanalım taşu tūrābı

Şehīdlere şunsam da kevşer şarāb yürütdi sākīler ebrār önünce (K1/15)

Şairleri tespit edilemeyen diğér 5 kaside “zādegān” başlığı şeklinde peş peşe sıralanmıştır. Aşağıda kasidelerin ilk ve son beyitleri verilmiştir.

İkāmet eyleyüp ihlāşı mihrāb-ı mu‘allāda

Bütün kendüsine uydurdu yārānı **İmām**-zāde (K92/1)

Şubha dek eyledigim āh şeb-i yeldāde

Rāh-ı ‘aşkında kulak tutmadı **bekçi**-zāde (K92/14)

Çekmesün kimse girmiş ana dünyada

Penpe-veş çarha atar ‘ömrini **Hallāç**-zāde (K93/1)

Saña bin hevn eyledim rev gerek tenhāda

Pek dakīk işler ider ‘āşıkā **Uncı**-zāde (K93/12)

Dilerse girmek eger kaşr-ı behişt ābāde

Göñül sarāyını yapsun **keresteci**-zāde (K94/1)

Tolusun içmege ‘uşşāk bütün āmāde

Başdı hūbānı güzellikde **kabakçı**-zāde (K94/13)

Yükledüp bār-ı ğamın hep bu dil-i nāşāde

Bizi eşek yerine koydu **semerci**-zāde (K95/1)

Zeyd-i ‘ömrü oldı henüz ‘aşkı ile üftāde

Virdi fetvāya muhabbet yine **müfti**-zāde (K95/12)

Kenevir almak için şevke varup āzāde

Vuşlatıñ itdi muhayyer bize **şucı**-zāde (K96/1)

Tār-ı gīsūsına bend oldı dil-i üftāde

Mazhar-ı ‘aşk cünün itdi beni şeyh-zāde (K96/6)

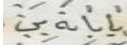
2.3.3.3. Kıt’a

Sözlükte “parça, kısım” anlamına gelen kıt’a, Arap şiirinde mana bütünlüğü taşıyan aynı vezin ve kafiyedeki beyitler topluluğu için kullanılmaktadır.²² Matla beyiti olmayan en az iki ve altı beyitlik nazım şeklinden oluşan kıt’alar daha çok hikmet, yergi ve felsefi içerikli şiirlerden oluşmaktadır.

Mecmuada 4 kıt’a vardır. Mecmuanın ilk kıt’asının şairi bilinmemektedir. 2 beyitten oluşan kıt’a şu şekildedir:

Koynuna girmek için ol kızınıñ
Bir koyun sâ’ati olsam yâri
Eylemez fevt rakīb-i akreb
Bir daķıķa o ķamer ruķsârı (k82)

Mecmuadaki kıt’alardan biri, Hâce-zāde isimli veya mahlaslı bir şaire aittir. Hâce-zāde’ye ait 2 beyitlik kıt’aya çalışmalarda rastlanmamıştır. Kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

Kim bilür kim itmeyelerdi ķatı [babana] ben
Taş doğurmadan ayıra ana ben (k85/1)

Mecmuadaki bir diğer kıt’a 16. yy.’da yaşamış olan Kemâlpaşa-zāde’ye aittir. Kemalpaşa-zāde’nin 2 beyitlik kıt’ası, Hâce-zāde’nin kıt’asına cevabdır. Kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

Bildi birdür idüğün [atamdı] babana sen
Doğduğun gibi şarup şarmaladı ana sen (k86/1)

Mecmuadaki dördüncü kıt’a, şairi bilinmemektedir. 2 beyitlik kıt’anın ilk beyiti şu şekildedir:

²² <https://islamansiklopedisi.org.tr/kita--edebiyat>, (erişim tarihi: 26.07.2024)

Ben ‘âşık-ı maḥzûn-ı perîşânı unutma
Ben ḥaste-i miḥnet-keş-i hicrânı unutma (k87/1)

2.3.3.4. Türkü

Türkü kendine özgü bir ezgi ile söylenen hece ölçüsüyle yazılan ve zamanla anonimleşen Türk halk şiirinin de en eski nazım şekillerinden biridir. Mecmuada 17 türkü vardır. 4 türkünün şairi tespit edilmiş, 13’ünün şairi tespit edilememiştir. Mecmuada şairi bilinen/tespit edilenler Gevherî, Kayıkçı Kul Mustafa, Baba Tahir ve Emîrî’dir.

Gevherî’ye ait olup çalışmalarda olmayan 5 beyitten oluşan “yeter” redifli şiirin ilk beyiti şu şekildedir:

Sağol yârim sevmez isen ben seni sevdiğim yeter
Geçüp selâm viremez iseñ gül yüzün gördüğim yeter (T9/1)

Mecmuada yer alan ve 17.yy şairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa’ya ait olan 4 bendlik türküdür. Türkü üzerine çalışma yapılmıştır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Uçdı gönül kuşu -vâh- hevâ eyledi
Bülbül meskeninde -âh- nevâ eyledi -gel-
Ayrılık dellâlı vâh nidâ eyledi
Yok mıdır göğsünde âh imânı tez gel²³ (T10/1)

Mecmuada Emîrî mahlaslı şairin üç bentlik türküsünün ilk bendi şu şekildedir:

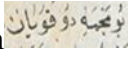
Şu karşıki dağda bir kuzı meler
Kuzınıñ figâni bağrımı deler
Eşinden ayrılan böyle mi meler
Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden (T12/1)

Baba Tahir’e ait türkü, 5 benddir. Bendler üçer mısradan oluşmaktadır ve bendlerin üçüncü mısraları nakarattır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

²³ S. Nüzhet Ergun, “Halk Edebiyatı Antolojisi”, Devlet Basımevi, İstanbul 1938. s. 43.

Evleriniñ öñi dere gelir gögsün gere gere
 Başında fese göre **bağla yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel kızum böyle şalınma sararlar seni (T66/1)

Mecmuada şairi bilinmeyen 13 türkü vardır. Bunlardan ilki, 2 bendden oluşan türküdür. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Bağçenizde gül dalında amān bülbül midir şakıyan kızum amān
 Kimdir kızum seni benden şakınan şakınan amān
 Kolu kıpsın bu [mecme'î] dokuyan kızum yâ hey
Kime kızum kime sen bu siyâhı karaya amān (T6/1)

İkinci türkü, 2 bendden oluşmaktadır. 3 ve 4. mısraları nakarattır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Ne yerdeyim ne gökdeyim ne 'aqlım başımdadır
 Hiçbir yerde meylim yokdur kaşıyla gözündendir
Eger hilâf söylersem şol kıblem karşımdadır
Seni ben Mevlâya şaldım var Hudâdan bul yûri (T7/1)

Üçüncü türkü 3 bendden oluşmaktadır. Türkünün her bendi 5 mısradır. İlk bend şu şekildedir:

A kızum sensiz olamam
 Cânım olursam da eylenemem
 Arayup semtin bulamam -cânım-
Yâsemine gül dolaşır
İnce bele kol yaraşır kızucağım (T11/1)

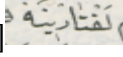
Dördüncü türkü 5 bentten oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Gayrı artık kâmet-i bālâdan el çekdim yeter
 Cevre mâ'il dilber-i ra'nâdan el çekdim yeter
 Bunca yıldır pâyimâl oldum gezüp Mecnûn gibi

Gözleri āhū saçı Leylādan el çekdim yeter (T13/1)

Beşinci türkünün üçüncü ve dördüncü mısraları nakarattır. Beş bendden oluşan “Gürcü Kızı” isimli türkünün ilk mısrası şu şekildedir:

Āfet gibi yakma nāre taḥammül yok bu efkāra

Mā‘il oldum [eṭvārına] kurtulamam nedir cān

Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden

Dilber tezgel kızucağım gezme āvāre (T15/1)

Altıncı türkü, beyitlerden müteşekkildir. Beş beyitlik türkünün ilk beyiti şu şekildedir:

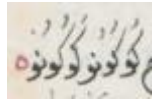
Ey benim selvi bülendim boyu boylı māh-bülendim

Gel benim kendi efendim **sen şafā geldiñ hōş geldiñ** (T17/1)

Yedinci türkünün ikinci bendinin ilk iki mısrası unutulmuş olmalıdır. 4 bendlik türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Ben benim gönlüm ben bilmez miyem yār bilmez miyem

Dā’imā şafādan çekmem elemi **amān hey yār amān**

Şeydā bülbul terk eylemiş yalvardım [gugunu gugunu]

Bakçesinde açılan gülden uşandım **amān hey yār** (T18/1)

Sekizinci türkü beyitlerden oluşmaktadır. Türkünün ilk beyiti şu şekildedir:

‘İnāyet kıldı şivekārım saña yalvarmağa geldim

Güzeller şāhı şultānım saña yalvarmağa geldim (T20/1)

Dokuzuncu türkü, 3 bendden oluşmaktadır: türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Düşeli āşık-ı sevdāya n’oldı cānım bilmedim

Yetiş şol ‘aqlım başımda ey gözleri sevdiğim

Seniñ ile ey efendî zevk [ü] şafâ sürdiğim

Amān felek netdim saña bize düştü ayrılık (T23/1)

Onuncu türkü 2 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Düş olalı bu sevdāya başım uğradı ğavgāya

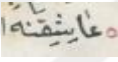
Günde beş dürlü ferdāya amān şalār utanmaz arlanmaz

Gel dirim gelmez yanıma amān kaştı var tatlı cānıma

Güc ile girir kıynuma hiç utanmaz arlanmaz (T24/1)

On birinci türkü 2 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Olmışam bir hüsne meftūn cigerim eyledin pür-hūn -amān-

[‘Āşıkına] olmuşam mecnūn **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**

A dilber baña kıyma gel

Amān dilber başın içün rahm eyle genc başın içün

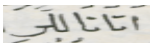
Ėudret kalemi kaşın içün **gel efendim gel amān ‘aşkına düştüm**

A dilber kıyma baña gel (T25/1)

On ikinci türkü nevâ makamıyla bestelenmiş bir türküdür. 3 bendlik türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Gece vü gündüz āh [u] zār itdiğim aşlı budur

Göñlimi ĥalt itdi şimdi bir civān Fındıklılı

Bülbül [ata nallar] itdigin aşlı budur

Başını bir hoşça bağla destmāl **Fındıklılı** (T61/1)

On üçüncü türkü 4 bendden oluşmaktadır. Türkünün ilk bendi şu şekildedir:

Nedir bilmem göñül cevelān eyledi

Dillerimiz bülbül oldu söyledi
 Gözlerimiz kanlı yaşlar ağladı
 Hâlim kimse bilmez **andan ağlarım** (T125/1)

2.3.3.5. Şarkı

Türk edebiyatında ve Türk musikisinde ortak özelliklere sahip din dışı güfte ve besteler için kullanılan nazım şeklidir. Divan edebiyatı nazım şekilleriyle Türk musikisine ait şarkı formunda bestelenmek için yazılan manzumeler halk edebiyatındaki türkülerle beraber 17. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış, zamanla türküden farklılaşarak Türk edebiyatına ve musikisine özgü bir nazım şekli ve musiki formu oluşturmuştur.²⁴

Mecmuada Hüzzâm, Sabâ ve Hüseynî makamlarında bestelenmiş 3 şarkı bulunmaktadır. Türk musikisinde çokça rağbet gören, hüznün duygusunu veren hüzzâm makamındaki şarkı 4 bendden oluşmaktadır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

Çünkü senden bir hakikat -amân- hem 'inâyet kalmadı
 Ben 'âşkın ağlatmada dîdemde âb kalmadı
 Gice gündüz hasretiñle tende râhat kalmadı
 Çekeyim **hōş yârim ammâ şabra tâkat kalmadı** (Ş63/1)

Dokunaklı ve içli duyguları hissettiren Sabâ makamındaki şarkı, beyitlerle yazılmıştır. Beş beyitten oluşan şarkının ilk beyiti şu şekildedir:

Ne hâle giriftâr oldum 'aşkınla şarardım soldum
 'Âkıbet ben seni buldum **efendim tez gelesin baña**
 Sultânım kûl olayım saña (Ş64/1)

Dinleyene rahatlık ve huzur veren hüseynî makamı ile yazılan şarkı, 4 bendden oluşmaktadır. Her bend beş mısradan oluşmaktadır. Benden dördüncü ve beşinci mısraları nakarattır. Şarkının ilk bendi şu şekildedir:

²⁴ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sarki--musiki>, (erişim tarihi: 03.8.2024)

Gider oldum a bir danem amān dağlar görünür
 Benim cigercigim cānım amān diller delinür
 Şimden sonra a bir dānem amān kande görünür
Dayanamam hasretinle amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña (Ş65/1)

2.3.3.6. Semâî

Sözlükte “bir kurala bağlı olmadan işitmekle öğrenilen söz” anlamına gelen semâî, halk şiirinde hecenin sekizli ölçüsü ile koşma biçiminde düzenlenen ve koşmadan sonra en çok kullanılan ve özel bir ezgi ile söylenen şiirlerdir.²⁵ Nazım birimi dördlük olmakla beraber daha çok aruz ölçüsüyle söylenen musammat semâîlerle divan biçimindeki semaîlerde beyit nazım birimi de kullanılmıştır. Bu tarz semâîlerin kafiye düzeni gazel gibidir.²⁶

Mecmuada 7 semâî vardır. Gevherî’ye ait 2 semâî ve Buhûrîzâde İtrî Efendi’ye ait 3 semâî tespit edilmiş, diğer 4 semâînin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

Gevherî’ye ait olan 22 numaralı semâî, 4 bendden oluşmaktadır. Semâînin ilk bendi şu şekildedir:

Egil gerdânıñ öpeyim
 Bir o yandan bir bu yandan
 Kulağına küpe takayım
 Bir o yandan bir bu yandan (S22/I)

Elçin neşrinin 465. sayfasında yer alan 646 numaralı şiir ve 503. sayfasında 700 numaralı “**Bir o yandan bir bu yandan**” nakaratlı şiirin farklı varyantına ek olarak Gevherî Divanı ve Fedai cöngünde yer almayan çalışmamızın 3. dörtlüğünde yer alan bend şu şekildedir:

Güzel bize teşrîf kıldı
 Derünüm diyâr güşâd oldu
 Dilber geldi engel oldu

²⁵ <https://islamansiklopedisi.org.tr/semai--edebiyat>, (erişim tarihi: 02.08.2024)

²⁶ <https://islamansiklopedisi.org.tr/semai--edebiyat>, (erişim tarihi: 02.08.2024)

Bir o yandan bir bu yandan (S22/III)

Gevherî'ye ait 5 bendlik 27 numaralı semâînin ilk bendi şu şekildedir:

Didim dilber şarılalım
 Didi öldüririm gelme
 Didim öldir be-hey zalim
 Didi var cân çekiş ölme (S27/I)

Mecmuada bu şiirin her iki mısraı başına “beyit” başlığı konmuşsa da şiir, semâidir. Dedim- Dedi türü şiir, geçmişten günümüze uzanan âşıkların koşma ve semailerdeki âşık ve sevgilinin karşılıklı söyleşmeleridir. Bu söyleyiş tarzının en güzel örneklerinden birini vermiş olan Gevherî mecmuada yer alan koşmasında dilber ile karşılıklı söyleşirken; onun gerdanını öpmek istediğini söylemiş fakat sevgiliden bu yöndeki talebine ulaşamayacağına dair cevaplar almıştır. Şiirde sevgilinin cefasını, vefasızlığını, nazını ve güzelliğini kendi dilinden söyleterek anlamı daha da kuvvetlendirmiştir.

Buhûrîzâde İtrî Efendi'ye ait 68 numaralı semâînin ilk beyiti şu şekildedir:

Geldi cânım geldi cânım geldi

Höş geldi şafâ geldi (S68/1)

Mecmuada şairi tespit edilemeyen 4 semâî daha vardır. Bu semâîlerden ilki(8) beyitlerden oluşmaktadır. 16 beyitten oluşan semâînin ilk beyiti şu şekildedir:

Geçdi cânâ ölürsem ben bu derd [ü] miḥnet-ile

Sen âsân ḳal cihānda ‘izzet [ü] devlet-ile (S8/1)

İkinci semâî de beyitlerden oluşmaktadır. 5 beyitlik semâînin ilk beyiti şu şekildedir:

Cihānîñ şāhı ḥübānım sa‘ādetle şafā geldiñ

Göñüller taḥtı sulṭānım sa‘ādetle şafā geldiñ (S21/1)

Üçüncü semâî, dörtlüklerden oluşmaktadır. 2 bendlik semâînin ilk bendi şu şekildedir:

Dil virenler saña ey şūḥ ‘ākıbet serden geçer
 Şem‘-i ḥüsnün per urup pervâneler perden geçer
 Mūmiyân eller ile bağlamış gümüş kemer
 Vazgel ‘ömrüm bu sevdânîñ soñı ḥançerden geçer (S67/1)

Dördüncü semâî, beyitlerden oluşmaktadır. 5 beyitlik semâînin ilk benyiti şu şekildedir:

Bi-ḥamdi’llāh selām aldım bugün cānānîñ ağızından
 Şanasın dürlüler saçmış lebi mercānîñ ağızından (S124/1)

2.3.3.7. Müfred

Mecmuanın sonunda 11 adet müfred vardır. Bu müfredlerden 133 numarada yer alan ilk müfred şu şekildedir:

Dayanup ḥüsnine şāhım şaķın ağılatma ‘āşıkı
 Kālur şanma benim ‘ömrüm bu güzellik saña bākī (133)

2.3.3.8. Muamma

Mecmuada 1 adet muamma vardır. 129 numarada yer alan muamma iki beyitten oluşmaktadır. Muamma örneği şu şekildedir:

Üç ‘ayın-la bir elif gelür dile
 ‘Ārif kişi odur ki ānı bile

Üç ‘ayın-la bir elif bulduķ fikir
 ‘Alī ‘Ömer ‘Osmān Ebūbekir

2.3.3.9. Murabba

146 numarada tek murabba örneği olarak yer alan şiire, mecmuada “beyit” başlığı yazılmışsa da şiirin nazım şekli “murabba”dır. Enderunlu Vâsıf’a ait 5 bentten oluşan murabba, mecmuda 1 bentle yer almaktadır. Mecmuadaki bent şu şekildedir:

Būs iden la‘l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
 Şimdicek öpsem uşul-ile olmaz mı
 Ben izinsiz şarılup nāfile söz işidemem
 L̄kin öyle kavī va‘d ile dönüp boş gidemem

2.3.3.10. Nazm

145 numarada 1 nazm örneği yer almaktadır. Tek nazm örneği olarak mecmuada yer alan şiirin başlığı “beyit” olarak verilmişse de şiir “nazım”dır. 2 beyitten oluşan şiir şu şekildedir:

Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyūb miyem
 Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya‘kūb miyem
 Anarşam senden düşe terk etmedi beni ğamım
 Bilmem o gamıñ gözine mahbūb miyem

2.3.3.11. Lügaz

Mecmuada 1 lügaz örneği yer almaktadır. 130 numarada yer alan şiir 2 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada yer alan lügaz örneği şu şekildedir:

Hak Te‘ālā cūn yaratmış beş yemiş
 Beşi daḥı birbirini h̄ç görmemiş
 İkisine göre doğar hem yazı kış
 Üçü daḥı gün yüzini hem görmemiş

2.3.4. Mecmuada Kullanılan Vezinler

Mecmuada 2 farklı aruz kalıbı kullanılmıştır. Bunlardan en çok remel bahrinde Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün (46) ve hecez bahrinde Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün (24) kalıplarıdır. Aşağıdaki tabloda mecmuada kullanılan bahirler, aruz vezinleri ve bu vezinlerin nazım şekillerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 2.6. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları ve Nazım Şekillerine Göre Dağılımı

Bahirler	Vezin	Nazım Şekilleri	Sayısı
Hecez Bahri	“Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün”	Gazel (1), Semâi (2), Beyit (17), Kaside (1), Müfred (2), ? (1)	24
	“Mef‘ûlü/Mefâilü/Mefâilü/Feülün”	Beyit (2), Kıt’a (1)	3
	“Mefâ‘ilün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘”	Beyan (1)	1
	“Mefâ‘ilün/Mefâ‘ilün/Fe‘ülün”	Beyit (4), Beyan (1)	5
Remel Bahri	“Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün”	Gazel (3), Türkü (2), Beyit (25), Beyan (3), Kıt’a (2) Berceste Beyit (2), Müfred (9)	46
	“Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün”	Kaside (5)	5
	“Fe‘ilâtün/Mefâ‘ilün/Fe‘ilün”	Beyit (1)	1
Muzârî Bahri	“Mef‘ûlü/Fâilâtü/Mefâilü/Fâilün”	Beyit (2)	2
Hece	“8+8=16’lı Hece Ölçüsü”	3 Türkü	3
	“11’li Hece Ölçüsü”	1 Türkü	1
	“8’li Hece Ölçüsü”	1 Semai, 1 Koşma	2

2.4. Mecmuanın İmlâ Hususiyetleri

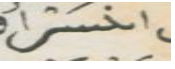
Mecmua, kütüphane kaydında yazı türü olarak nesih olarak kaydedilmiştir. Eser tür başlıkları altında başlıklandırılmış şiir ve türkülerden oluşmaktadır. Eserdeki şiir başlıkları genellikle kırmızı mürekkep kullanılarak yazılmıştır.

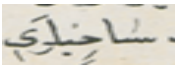
Mecmua, yaprak esasına göre baştan sona kadar Arap alfabesi rakamlarıyla numaralanmıştır. İlk iki sayfa ve son üç sayfa boş bırakılarak numaralandırılmamıştır. Zahiriye bölümünde herhangi bir tezhip çalışması yapılmamış, boş bırakılmıştır. Sayfalar

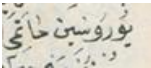
incelendiğinde beş yaprak boş bırakılmıştır. Boş bırakılan yapraklar numaralandırılmamıştır.

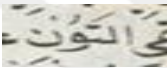
Mecmuanın imla hususiyetinde tespit edilen hatalar aşağıda numaralandırılarak şu şekilde verilmiştir:

1- (صدرى عاظم) şeklinde yazılan kelime, (صدر اعظم) olmalı (2a/1) 1. beyit

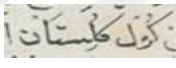
2- Yazımı yanlış (2a/1) 2. Beyit

3- **şāhibleri**, yazımı yanlış (2a/1) 4. Beyit

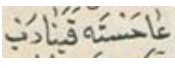
4- **Hātem-i** yanlış yazılmış. Mühür anlamında hı ile yazılmalı (2b/1) 11. Beyit

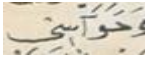
5- Hātem-i altūn '**ālemlere** yanlış yazılmış. 'alem olmalı = bayrak (2b/1)11. Beyit

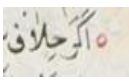
6- Metinde şeklindeki yazım **كى ثر** şeklinde olmalıdır. (2b/1) 15.beyit

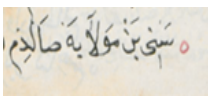
7- ve bir tarafı **gül** yazım yanlış (3a/4) 8. Dize

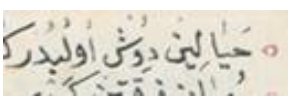
8- **Şaṭāret** yazımı yanlış (3a/4)

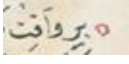
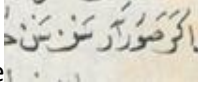
9- **āheste** yazımı yanlış (3b/4)

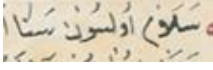
10- **havāsi** yazımı yanlış ve hammāma yazımı yanlış (3b/4)

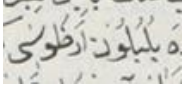
11- Eğer **hilāf** yazımı yanlış (4b/7)

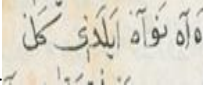
12- Seni ben **Mevlāya** şaldım tabir farkı var (4b/7)

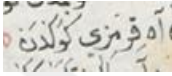
13- **Hayālin** düş olubdur yazımı yanlış (5b/8)

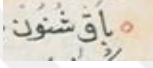
- 14- Bir **vaqit** yazımı yanlış ve sorarasan yazımı yanlış (5b/8) 8 ve 10. Beyit

- 15- Selām olsun **saña** (6a/8) 15. Beyit

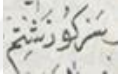
- 16- bülbulün **arzûsı** (6a/9) 5. Beyit

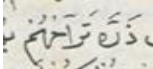
- 17- âh **nevā** eyledi gel (6b/10) 1. Dörtlük

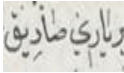
- 18- âh kırmızı **gülden** (6b/10) 4. Dörtlük

- 19- Bak **şunun** (7a/11) 3. Bent

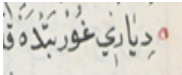
- 20- oturan **esir** (7b/12) 3. Dörtlük

- 21- Katı çokdur **sergüzeştım** (7b/13) 2. Dörtlük

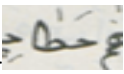
- 22- zerre **terāhum** (8a/13) 3. Dörtlük

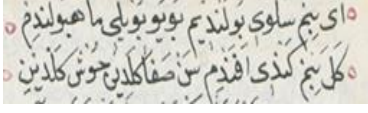
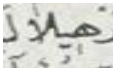
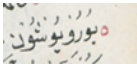
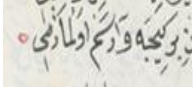
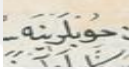
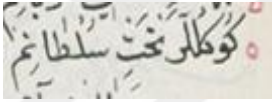
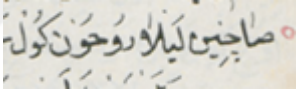
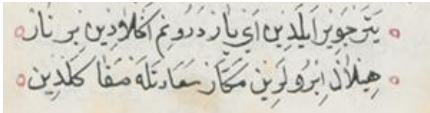
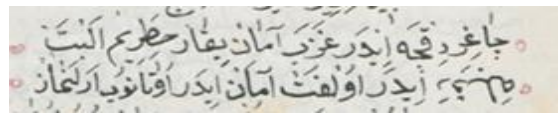
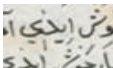
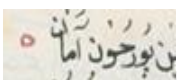
- 23- yār-i **şadık** (8a/13) 5. Dörtlük

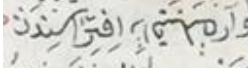
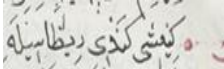
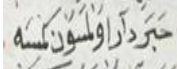
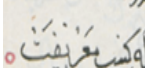
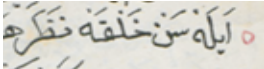
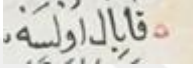
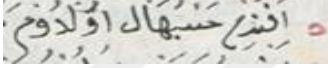
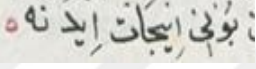
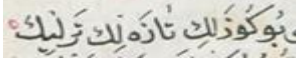
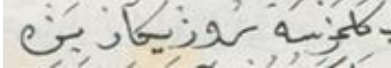
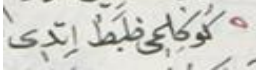
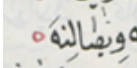
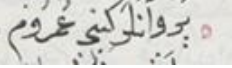
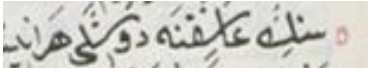
- 24- sen **gelmezsen** (8b/15) 3. Dörtlük

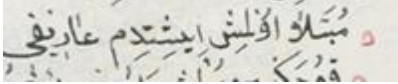
- 25- Diyār-ı **ğurbetde** (9a/16) 1. Beyit

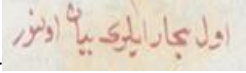
- 26- gonca **gülümden** (9a/16) 2. Beyit

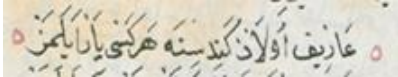
- 27- **haṭā** çıkdıysa (9a/16) 4. Beyit

- 28- Ey benim selv-i **bülendim** boyu boyılı mäh-**bülendim**
Gel benim kendi efendim sen şafâ geldiñ hōş geldiñ (9b/17) 1. Beyit
- 29- Kaşlarıñ beñzer **hilāle** (9b/17) 2. Beyit
- 30- **Yürüyüşün** 'aqlım aldı (9b/17) 3. Beyit
- 31- bir gice **gelseñ** (10b/19) 3. Bent
- 32- **raķib** olmaz mı? (10b/19) 4. Bent
- 33- cihān **hūblarına** sulṭān (11a/20) 2. Beyit
- 34- Göñüller **taḥṭı** sulṭānım (11a/21) 1. Beyit
- 35- Şaçın Leylā **ruḥun** gül (11a/21) 3. Beyit
- 36- Yeter cevır **eyledin** ey yār derūnum añladıñ bir nār
Hilāl ebrūların mekkār sa'ādetle şafā geldiñ (11a/21) 4. Beyit
- 37- Çağırdıkça ider gāzab amān yıkar **ḥaṭrım** elbette
Raķible ider ülfet amān ider utanmaz arlanmaz (12a/24) 3. Beyit
- 38- **sarḥōş** idi (12a/24) 4. Beyit
- 39- pür-**ḥūn** amān (12b/25) 1. Beyit

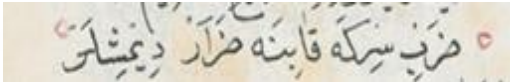
- 40- **rakibiñ** iftirāsından (13b/30)
- 41- Kişi kendi **rızasıyla** (13b/31)
- 42- **haberdār** olmasın kimse (13b/32)
- 43- kisb-i **ma'rifet** (13b/35)
- 44- **Eylesen** halka nazar (14a/42)
- 45- **Kābil** olsa (14b/46)
- 46- Efendim **hasbihāl** oldum (14b/49)
- 47- buni **icād** edene (15a/52)
- 48- bu **güzellik** tazelik terlik (15a/53)
- 49- gelmezse **rūzigār** bize (15a/56)
- 50- **zabt** itdi (15b/61) 4. Beyit
- 51-
 Bir nazar kıl nāzeninim 'āşıkā bīmārına
 Bir gicecik kâ'il oldum irmeye **vişāline**
- 52-
 Pervāneler gibi **ömrüm** yandı 'aşkın nārına
 Yandım hoş yārim ammā şabra tākāt kalmadı (17a/63) 2. Dörtlük
- 52- Seniñ **aşkına** düşeli (17a/63) 4. Dörtlük

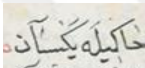
- 53- Mübtelâ olmuş işitdim **ârifi** yâre 'adâ (19a/67) 2. Dörtlük

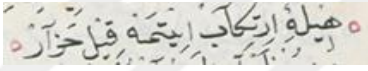
- 54- EVVEL **BAHÂR** AYLARI BEYÂN OLUNUR (20a/71)

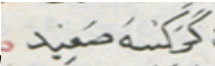
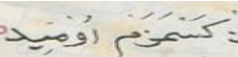
- 55- **Ârif** olân (22a/81)

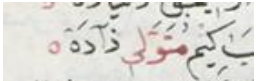
- 56- Ey **göl** bâğ-ı (22a/83) 2. Beyit

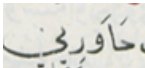
- 57- Darb sirke kabına **zarar** dimişler (23a/89) 1. Dörtlük

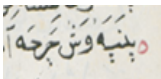
- 58- **hâk**-ile yeksân (24b/91) 2. Dörtlük

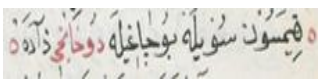
- 59- **Hile**-i irtikâb itme kıl **hâzer** (25a/91) 5. Dörtlük

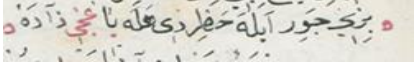
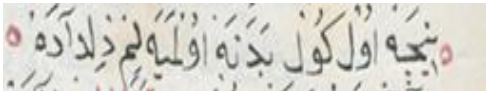
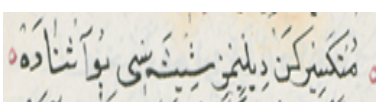
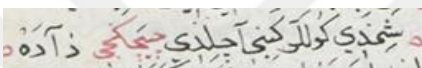
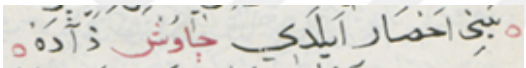
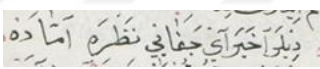
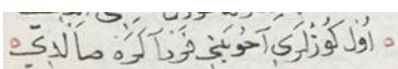
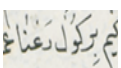
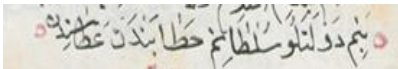
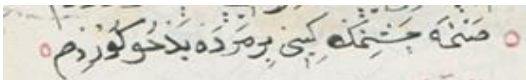
- 60- Gerek şakî olsun gerekse **sa'îd**
Kereminden Kerîm eylemez ba'îd
Devr-i felekden kesmezem **ümîd**
Gün doğmadan neler doğar dimişler (25a/91) 7. Dörtlük

- 61- Arturur kâmeti maḥfilde **Mü'ezzin**-zâde (25b/92) 4. Beyit

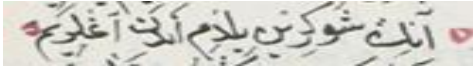
- 62- Hüsne itdi **hâverîyi** üftâde (26a/92) 10. Beyit

- 63- Penpe-veş **çarḥa** atar 'ömrini Ḥallâç-zâde (26a/93) 1. Beyit

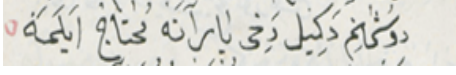
- 64- Kıymasun söyle bu çah-ile **duḥāncı**-zâde (26b/93) 7. Beyit

- 65- Bizi cevir eyle **hāzırdı** hele yağcı-zāde (27b/94) 7. Beyit
- 66- Nice ol **gül** bedene olmayalım dil-dāde (27b/94) 11. Beyit
- 67- Başdı **hübānı** güzellikde kabakçı-zāde (27b/94) 13. Beyit
- 68- **Münke sirken** dilimiz şışesi bu esnāda (28a/95) 3. Beyit
- 69- Şimdi **güller** gibi açıldı çiçekçi-zāde (28a/95) 7. Beyit
- 70- Beni **aḥḍar** eyledi çavuş-zāde (28a/95) 8. Beyit
- 71- Diler āḥarı ay/aḥberā-yı cefāyı **naẓara** āmāde (28b/96) 4. Beyit
- 72- **Ḥasta-i** derd u firākım ile vaşlıma eyle 'ilāc (29a/99)
- 73- Mestāne bakışlarla güzel 'aqlımı aldı
Ol gözleri **āhū** beni ferdālara şaldı (29a/100)
- 74- **gül-i** ra'nā (29b/102)
- 75- Benim devletlü sultānım **ḥaṭā** benden 'aṭā senden (29a/104)
- 76-

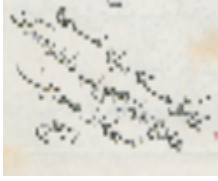
Şanma çeşmiñ gibi bir merde **bed-ḥū** gördüm (31a/121)

77-

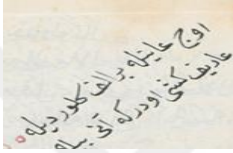
Anıñ **şukrini** bildim (32a/125) 3. Dörtlük

78-

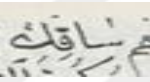
Düşmānim degl dahı yārāna muhtāc eyleme (32b/126) 2. Dörtlük

79-

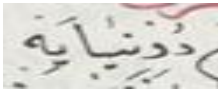
Leb-i dil-dār dururken **nüşa'i** ez şuyın iç (32b/128)

80-

Üç **'ayn-la** bir elif gelür dile (33a/129)

81-

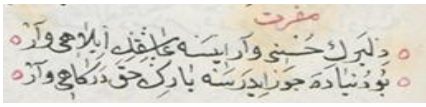
Dayanup hüsni şāhim **şakın** ağlatma 'āşıkı (33b/134)

82-

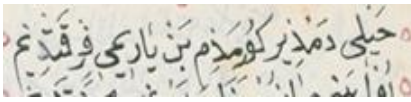
Hāk-i pāyīñ virmezem **dünyāya** sultānım seniñ

83-

Hāṭırın hoş tut efendim sen benimsiñ ben seniñ (33b/ 137)

83-

Dilberiñ hüsni var ise 'āşıkıñ **ilāhı** var (33b/138)

84-

Hayli demdir görmedim ben yārımı firḳatdeyim (34a/141)

2.5. Mecmuadaki Şiirlerin Şairlerin Divanlardaki Şiirleri ile Karşılaştırılması

2.5.1. Şairlerin Divanlarında Bulunup Mecmuada Bulunmayan Kısımları

2.5.1.1. Beyit/Bend Eksiklikleri

Mecmuda şiiri tespit edilen şairlerin divanlardaki şiirleri ve şairler ile ilgili çalışmalar karşılaştırılmış aradaki beyit ve bend farklılıkları tablolaştırarak aşağıda verilmiştir. 9 şiirdeki beyit ve bend eksikliği tespit edilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda hazırlanan çalışmalarda bulunduğu halde mecmuada bulunmayan beyit/bend eksiklikleri şiir numaraları ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2.7. Hazırlanmış Çalışmalarda Bulunup Mecmuada ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar

Şair	Şiir Numarası/Eksik Mısra Sayısı	Şiir Numarası/Eksik Beyit-Bend Sayısı
Necâî Bey		117/6 beyit
Rüşdî		88/5 beyit
Levnî		89/7 bend
Süleyman Nahîfî		28/4 beyit
Kayıkçı Kul Mustafa		10/2 beyit
Gevherî		22/1 bend
Rüşdî (Edirneli)		88/5 beyit
Üsküplü İshâk Çelebi		103/6 beyit
Enderunlu Vâsıf		148/4 bent

2.5.1.2. Mecmuada Bulunup Divanda ve Diğer Çalışmalarda Bulunmayan Kısımlar

Mecmuda 10 şiirde yer alan bazı beyit, bend ve mısralar hazırlanmış olan çalışmalarda yer almamaktadır. Aşağıdaki tabloda bu farklılıklar divan ve kaynakça verilen çalışmalar göz önünde tutularak tablolaştırılarak verilmiştir.

Aşağıda yer alan tabloda bu eksiklikler şiir numaraları ve beyit/bend eksiklikleri ile birlikte verilmiştir.

Tablo 2.8. Mecmuada Bulunup Hazırlanmış Çalışmalarda Olmayan Kısımlar

Şair	Şiir Numarası / Eksik Mısra Sayısı	Şiir Numarası / Eksik Beyit-Bend Sayısı
Gevherî		9/5 beyit
Gevherî		22/1 bend
Gevherî		27/5 bend
Nâ'îlî		16/4 beyit
Bâsîrî		43/1 beyit
Baba Tâhir		66/5 bend
Levnî		90/1 bend
Levnî		91/1 bend
Kayıkçı Kul Mustafa		10/2 beyit
Emîrî		12/3 bend

3. İKİNCİ BÖLÜM: METİN

3.1. Metnin Kuruluşunda İzlenen Yöntem

Araştırmanın amacı, mecmualar üzerine yapılan çalışmalara bir yenisini eklemektir.

Araştırmanın hedefi, mecmuanın ayrıntılı tasnifini ve dökümünün yapılması olarak belirlenmiştir.

Tezimin konusu olan Nekty 05755 numaralı mecmuanın transkribe edilerek, tasnif ve dökümü yapılarak araştırmacıların hizmetine sunmaktır.

Araştırmada izlenen yöntem;

- Mecmuda yer alan şiirlerin her birine birer sıra numarası verilmiştir.
- Şiirlerin sıralanmasında herhangi bir değişikliğe gidilmeden transkripsiyon alfabesine aktarılmıştır.
- Şiir başlıkları mürettibin başlıklandırmasına göre transkrip edilmiş ve şiir başlıkları koyu renkle gösterilmiştir.
- Şair mahlasları koyu renkle gösterilmiştir.
- Mecmuada okunamayan kelimelerin orijinali metinde gösterilmiştir.
- Metin tamiri yapılan kelimeler ekler ve noktalama işaretleri köşeli ayraç [] içerisinde gösterilmiştir.
- Mecmuada yer alan şiirler; divanlar ve bugüne kadar hazırlanan diğer kaynaklardaki şiirler ile karşılaştırılırken mecmua esas alınmıştır.
- Mecmuadaki metin ile divanlar arasındaki fark gösterilirken dipnotta önce mecmuadaki şekli sonra ise divan veya geçmiş olduğu kaynaktaki şekli verilmiştir.
- Mecmuada fazla yazıldığı düşünülen “âmin, hey, ey” gibi ibareler iki çizgi arasında “- -” verilmiştir.
- Metin birliğini sağlamak amacıyla Arapça ve Farsça kelime, tamlama ve eklerin yazımında İsmail Ünver’in “Çeviri Yazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesindeki önerilere uyulmaya çalışılmıştır.
- Metin tamiri ve vezinle ilgili hususiyetlerde M. Fatih Köksal’ın “Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespitler ve Teklifler” ve “Metin Tamiri (Usul ve

Esaslar, Uygulmalar ve Bazı Teklifler)” makalelerinde işaret ettiği hususlar dikate alınmış ve mecmuada yer vermeye çalışılmıştır.

- Hemzeli kelimelerin yazımında nüshadaki imlaya sadık kalınmıştır.
- -up gerundiumu mecmuada yer aldığı “ –ub” şekliyle değil “–up” şeklinde gösterilmiştir.
- “n’eyledi”, “n’ola”, “n’ideyüm”, “n’oldun” gibi ünlü ulamaları olan kelimeler mecmuada bitişik yazılmışsa müretibbin bu imlasına sadık kalınmıştır.
- “i-“ fiili “ile” edatı/bağlacı ve için edatı metin içerisinde ayrı yazılmışsa ayrı, kelime ile bitişik yazılmışsa kelime ile arasına (-) işareti konularak gösterilmiştir.
- Farsça ve Arapça ibareler italik yazılmıştır.
- Mecmuada çeviriyazılı olarak Tablo 8’de gösterilen transkripsiyon sistemi esas alınmıştır.

3.2. Transkripsiyon Sistemi

Tablo 3.1. Transkripsiyon Sistemi

ا	A, a, E, e, Ā, ā,
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ٹ	Ŝ, ŝ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	X, ħ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ژ	J, j
ز	Z, z
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	S, s
ض	Ž, ž, D, d
ط	T, t
ظ	Z, z
ع	‘
غ	Ğ, ğ
ف	F, f
ق	K, k
ك	K, k, G, g, Ñ, ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ō, ō, Ū, ū
ھ	H, h, A, a, E, e
ی	Y, y, I, i, Ĭ, ĭ, Ī, ī

3.3. Trankripsiyonlu Metin

[2a]

1²⁷

DESTÂN-I ZİLLU'LLÂH

1. Zıllu'llâh-ı 'âlem gazāya bindi evliyâlar itdi ikrâr önünce
Şadr-ı a'zam gayret kılıcını kuşandı itdi bir şecâ'at ızhâr önünce
2. Her kazāya fermân itdi zıllu'llâh çıkıp hezâr olduḡ fi-sebîli'llâh
'Âlimler çağrışur "naşrun min-Allâhi" ḡabîbi sancaḡı enşar önünce
3. Yüz sürdük Ḥaḡḡa eyledik meded senden kerem senden yâ Rabbenâ
Yigirmi sekiz biñ ḡâfızı "innâ feteḡnâ" okur cân u dilden her bâr önünce
4. Piyâde olmuşdur bunca şulaḡlar yalvarırım Ḥaḡḡa geḡsin dilekler
Yerde evliyâlar gökde melekler kanaḡ açar çarkı devrân önünce
5. Manşıb şâḡibleri begler paşalar atbaşı berâber bile aşalar
Dalḡalanup deryâ gibi coşalar zâr-ı hezâr külli ḡullar önünce
6. Çarkacı yazarlar yigidin ḡâşın Bârî ḡabûl ider anuñ du'âsın
Topçular çekmede top arabasın bunca yol açıcı bender önünce
7. Erenler evliyâlar ḡonup göḡmede ḡâzî dindârlar ḡanlar saçmada
Cephâneciler cephânesin çekmede kuşatdı silâḡı tekrâr önünce
8. Erenler evliyâlar yüzün kıbleye döndi Ḥaḡḡa niyâz idüp secdeye indi
Ḥaraca Aḡmed Sultân aşlana bindi yılandan ḡamçısı pî-mâr önünce

²⁷ Şiir, aruz veznine ve hece ölçüsüne uygun deḡildir.

1/ Kalbî mahlaslı şairin bu şiiri, herhangi bir ḡalıřmada tespit edilememiştir.

[2b]

Erenler evliyâlar didiler belî kılıc kabzasına sündüler ‘Alî
Tañrınıñ aşlanı Hâzret-i ‘Alî buyurdi Haydar-ı Kerrâr öñünce

10. Elli biñ dem Urum erleri toqşan biñ Horāsānıñ begleri
Sultān Hācī Bektāş Velī yürütdi bir cānsız dīvār öñünce
11. Bu gāzānıñ fethin yazsın ‘ālimler ‘ālimler ‘āleme döksün raqamlar
Yürüsün hātem-i altun ‘ālemlere çekilsin sancaqlar tolar öñünce
12. Söndürme çerağı şem‘a yanmada kırk biñ derviş var döner semāda
Başı koltuğında cuğus sönmede şem‘-i re’is Monlā Hünkār öñünce
13. Gide gide bulduk ‘üryānı türyānı çağırdılar ‘Abdü’l-Kādir Geylānī
Mışır iklīminde şāhı sultānı Seyyid Aḥmed gibi edīb az öñünce
14. ‘Üryān türyān düşdi burāka nāmeler yazıldı şām-ile şarka
Bunca ırāk bunca firāk bunca ehl-i hātır tīmār öñünce
15. **Ḳalbiyā**²⁸ dir bu yerleriñ ḥarābı bir zamān yaşlanalım taşı türābı
Şehīdlere şunsam da kevşer şarāb yürütdi sākīler ebrār öñünce
Eyżan

2²⁹

[BEYİT]

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Māla mülke mağrūr olup dime yokdur ben gibi
Bir muḥālif yel eserse şavurur ḥarmān gibi

²⁸ TEES’te 18. yüzyılda nefesleri ile meşhur Bektaşî şairi olduğu kayıtlıdır.

²⁹ Zeki Kaymaz, “Divanı Hikmette Atasözleri ve Kullanılış Özellikleri” turkologna, No 2 (94), 2019, s.155.

2/1a Māla mülke mağrūr olup dime yokdur ben gibi: kuanma māl u mülke kurtur bu ecel âhir D.

2/1b Bir muḥālif yel eserse şavurur ḥarmān gibi: kara yerge kirürsen âhir neçeme kâr u ferr kılsan D.

3³⁰

[BEYİT]

1. Altun kalem ile yazsın bu haṭṭı yazan
Kendi düşer el içün kuyu kazan

[3a]

4³¹

TERTİB-İ ‘ĀŞİK MA‘CŪNİ

‘Āşıkıñ ibtidāsı gözden intihāsını yürekden ‘āşıka mübtelā olan kimse kişi gül gibi beñzim şolup meded baña ne oldı[.] Başım ağrıyup göñlim bulanup cānım şıkılır[.] merāk oldı merāk beni helāk eyledi diyüp tiz tiz yüregim oynar dāimā [āh avı] nice olur[.] Benim aḥvālim cigerim yanar[.] dilim ve damağım kırur[.] ellerim ve ayaklarım gāh buz gibi olur[.] ve gāh āteş gibi yanar[.]

Böyle olan kimseye ‘ilāc budur ki bir tarafı bağ u bōstān ve bir tarafı gül [ü] gülistan[.] etrafı yeşil çimen ve aḫar leziz şular āb u revān olduğu bir seyre mürtefi‘ maḥalde oturup kendüye mu‘ālece itmek lāzımdır[.] ‘İlāc[.] āşıka tertīb-i ma‘cūnı ve ma‘şūka budur bundan ḡayrı ‘ilāc kār eylemez[.] Ancak bu ma‘cūn ile teskīn olur[.] ḡāyet tecrube oldı[.] Nice ‘āşıkān bu ma‘cūn ile def‘-i emrāz eylemişlerdir[.] Ma‘cūn beyān olunur[:]

Nāz	> 1 Dirhem
Şīve	> 2 Dirhem
Cilve	> 3 Dirhem
İsti‘nā	> 4 Dirhem
Edā	> 5 Dirhem
Leṭāfet	> 6 Dirhem

³⁰ Ömer A. Aksoy, “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2”, İnkılap Kitapevi, 1995, İstanbul, s. 81.

3/1b Kendi düşer el içün kuyu kazan: El için kuyu kazan evvelâ kendi düşer ADS.

3/ Bu şiir, aruz ve hece veznine uygun değildir.

3/ Bu şiirin farklı kullanımları mevcuttur: Altun kalem ile yazsın bu sözü yazan

Gine kendi düşer imiş el için kuyu kazan

<https://x.com/tarihlugati/status/1449065468447367174>, (erişim tarihi: 07.06.2024)

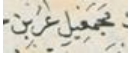
³¹ Tertīb-i ‘Āşık Ma‘cūnı başlıklı mensur metin, aşk falı özelliği taşımaktadır. Bu şiir hazırlanan çalışmalarda tespit edilememiştir.

Nezāket > 7 Dirhem
 Ferāset > 8 Dirhem
 Şetāret > 9 Dirhem
 Muḥabbet > 10 Dirhem

[3b]

Bu on dürlü eczāları alup[,] cümlesini cefā havānında döğüp[,] şafā elegendinde eleyüp[,] āşık āteşini hāzır idüp[,] muḥabbet tenceresine koyup[,] felek küregiyle āheste kaynadup[,] muḥabbet şekerini kıvama getürüp[,] vuslat hoşkasına koyup[,] ‘āşık meblāğıyla aḥşam ve şabāh[,] çemen-zārda ve müferreh yerlerde ekl idüp[,] vücūdı şafā ide[.] Lākin ihtiyārdan perhīz ola dā’imā[.] Civān ile yeşil çemen ve havāsı gāyet laṭīf aḫarşular kenārında yumuşak[,] temīz şilteler üzerinde keklik kebābları ve bıldırcın kebābları ve nefis ta‘āmlar ekl idüp[;] ba‘dehu üzerine temīz fişne hoşāfı ve ka’isi hoşāfı nūş idüp[;] ba‘dehu temīz ince sāz ile bir miqdār ḥubb nāz idüp[;] ba‘dehu temīz hammāma girüb ol nāzik penbe vücūdı misk şabunıyla yuyup[,] temīz libās ile [cemgāne] serdi[.] [İskendār] olup temīz limon şerbeti ve humās şerbeti içüp vücūdı[,] nāzik teni böyle tertīb olursa şifā bula. Bu vechle ol nāzik vücūd[,] tertīb olursa ‘ömri artar[,] vücūdında ‘illet [eşeri] kalmaz[.] Dā’imā zevk [ü] şafāda olasin efendim[.] Andan dahı şifā olmaz[.]

[4a]

[İsesīne] hammāmına girüp muḥkem şarılup murād alup murād virüp bahşediñ [mecma‘u’l-‘Arabeyn] ḥurūc itdikde mekânından şıdık ağzında bıraktığı vakit kahve deryāsıyla ḥarāret başdıķca taş taş tarçın suyu içeler[,] şifā bula efendim[.]

5³²

‘ABDĪ ŞĀH

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

— . — / — . — / — . — / — . —

³² Bu şiire herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

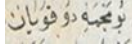
1. Bir ‘aceb nāzlı ‘işāret itdi baña ‘Abdī Şāh
‘Aqlımı başımdan aldı kıydı baña ‘Abdī Şāh
2. Ben seni sevdim seveli gelmez ‘aqlım başıma
Görmedim dünyā içinde böyle dilber ‘Abdī Şāh
3. Gel baña cevır itme cānım yeter öldürdüñ beni
Ben gibi bir kıula adın sevdigim diller beni
4. Ğayrı dōstlar çok idindi sevdigim neyler seni
Ben seni dōsta düşmāna karşı sevdim ‘Abdī Şāh
Eyżan

[4b]

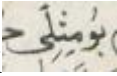
6³³

TÜRKİ

I

1. Baķçenizde gül dālında amān bñlbñl midir şakıyan kızum amān
Kimdir kızum seni benden şakınan şakınan amān
Kıolı kıpsın bu [mecme’i] doķuyan kızum yā hey
Kime kızum kime sen bu siyāhı kıraya amān

II

2. İtme dōstum bu mişilli cevır ü cefāya sen amān
Gökyüzinde şems ü māhı sürsen amān
Yeryüzinden kıblegāhı sürsen amān
Hep ellerini sen Mevlāya sürsen amān
Kime kızum kime sen bu siyāhı kırayı [amān]³⁴

7³⁵

³³ Bu türkñ hazırlanan çalışmalarda tespit edilememiştir. Şiir, aruz ve hece veznine uygun değildir.

³⁴ Son nakaratta amān yazılmamıştır.

³⁵ Şiir, hece ölçüsü ile yazılmıştır.

TÜRKİ

I

- 1 Ne yerdeyim ne gökdeyim ne ‘aqlım başımdadır
 Hiçbir yerde meylim yokdur kaşıyla gözündendir
Eger hilâf söyler isem şol kıblem karşımdadır
Seni ben Mevlâya şaldım var Hudâdan bul yüri

[5a]

II

- 2 İki elime taşlar alup datlı sînem döveyim
 Küçücükden sevdim seni boyun egdiğim
Eger hilâf söyler isem şol kıblem karşımdadır
Ben seni Hudâya şaldım var Mevlâmdan bul yüri
Eyzan

8³⁶

SEMÂ‘İ

1. Geçdi cāna ölürsem ben bu derd [ü] miḥnet-ile
 Sen āsān ḳal cihānda ‘izzet [ü] devlet-ile
2. Seni sevdim efendim evvel görüşde
 Yana varmışdır ḥālîmi gör işte
3. Cemālin göricek meftūna döndüm
 Yitürdim ‘aqlımı mecnūna döndüm
4. Alup şabırım bende tāḳat ḳomadın
 Düşde ‘aqlım gider añıldıkça adın
5. Yanarım ‘aşkına müşkil oldu ḥālîm
 Ölürsem boynına ḳalır günāhım

³⁶ Şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

[5b]

6. H̱ayālin ḏüş olubdur gözlerime
Duman-ı fırķatin geçdi serime
7. Yüzüm altuna döndi ḥasretinden
Tamām oldum fırķatinden el-amān
8. Bir vakit sensiz el-emān ey māh
Gice yatamam çağıram Allāh Allāh
9. Ne-çāre eyleyem bilmem ne-çāre ğamınla oldı
Sīnem pāre pāre baña ne çāre kılmazsın
10. Efendim helāk itmeñ mukarrer kendi
Kendimi eger sorarsan sen Hudāya
11. Yazıkdır ‘āşıķa kıılma cefāyı gel ay
Nāme selām it yāre benden gönülden
12. Sevgili dildāra benden selām olsun
Ol güzel yüzli nigāra selām olsun
13. Yürek öldi diyesin pāre pāre
Selām olsun gönülden ‘āşıķına
14. Olursa gel selāmım şādıķāne
Selām olsun saña sultān-ı ‘ālem

[6a]

15. Selām olsun saña ey benī Ādem
Selam olsun ağaçlar yaprağınca
16. Selām olsun denizler kaçresince
Selām olsun efendī āh āh āh gine āh

Eyżan9³⁷**TÜRKİ**

1. Şağol yārim sevmez isen ben seni sevdiğim yeter
Geçüp selām virmez iseñ gül yüzün gördüğim yeter
2. Mā‘ilim gögsün ağına bülbul konsun bağına
Siyāh zülfüñ tuzağına bend olup kaldığım yeter
3. Öpeydin yanağın elin emeydim leblerin balın
Neylerim dünyānıñ mālın saña kıl olduğım yeter
4. Karadır kirpiklerin kaçın Mevlām virsün uzun yaşın
Hışma gelüb şalma yaşın hicrinle öldüğim yeter
5. **Gevherī** dir ismin dilde bülbulüñ ārzūsı
Diyār-ı gurbet ellerde -amān- āh idüp kaldığım yeter

[6b]

³⁷ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

10³⁸
TÜRKİ

I

- 1 Uçdı gönül kuşu -vâh- hevâ eyledi
 Bülbül meskeninde -âh- nevâ eyledi -gel-
 Ayrılık dellâh vâh nidâ eyledi
 Yok mıdır göğsünde âh îmanî tez gel

II

- 2 Yoluna koymuşam mâl-ile seri
 İnkâr eylemem de vâh severim seni gel
 Şu garîb ellerde ağlatma beni
 Yok mıdır göğsünde vâh mihmânî sen gel

III

³⁸ Sever, Mustafa. "Türk Halk Şiiri", Ankara Üniversitesi Yayınları 1. Baskı, Ankara 2013. (s. 268)

10/ 17. yüzyılın tanınmış şairlerinden olan Kayıkçı Kul Mustafa'nın 10 numarada yer alan "Tez Gel" nakaratlı türküsü 4 bentten oluşmaktadır. Mecmuada yer alan 2. ve 4. dörtlük antolojide yer almamaktadır. Antolojide yer alan 1. ve 3. dörtlük mecmuada yer almamaktadır.

10/ Bu türkü THŞ'de de 4 benttir. Aşağıdaki 2 bent mecmuada olmayıp THŞ'de 1. ve 3. bent olarak mevcuttur:

Kıyamet haşre dek beklerim seni
 Görmeden gönlümün kervanı tez gel
 Ahu tek çöllerde ağlatma beni
 Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

Bülbülün mekanı çalı bucağı
 Dilberin mekanı âşık kucağı
 Öürsem körelir babam ocağı
 Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

10/ 1b meskeninde nevâ: mekânında yuva

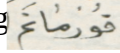
1d Yok mıdır göğsünde âh îmanî tez gel: Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

10/ 3c selvi: servi

10/ 3d Göcmeden gönlümüz -âh- kervânî tez gel: Bu garip gönlümün mihmanı tez gel

- 3 **Mustafam** çağırır -āh- kalmadı tākāt
 Beni mecnūn eyledi gözleri āfet -gel-
 Melek nesli misin -vāh- sen selvi kāmēt
 Göcmeden gönlümüz -āh- kervānı tez gel

IV

- 4 Yanağın çevire āh kırmızı gülden
 Bir yanı ibrişim vāh bir yanı telden gel
 Ben seni severim āh [kurmānem] aldın g
 Yok mıdır gögsünde imānı sen gel

[7a]

11³⁹

TÜRKİ

I

- 1 A kuzum sensiz olamam
 Cānım olursam da eylenemem
 Arayup semtin bulamam -cānım-
Yāsemine gül dolaşır
İnce bele kol yaraşır kuzucağım

³⁹ 11/ Bu türkü 27 Mart 1933 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi Sayfa 5'te "Halk türkülerimiz 17. ve 18 inci asırlardan" başlığıyla 2 numarada yer almaktadır. <https://www.gastearsivi.com/gazete/cumhuriyet/1933-03-27/5> (Erişim tarihi: 03.12.2023)

11/ 1b Cānım olursam da eylenemem: Olursam da hiç gülemem
 CG'de nakarat: Gayrî yerden yol dolaşır

11/ CG'nde türkü dörtlüktür ve CG'de mecmuadaki 2 bent yer almaktadır. CG'deki diğer bentler şu şekildedir:

Sabah hüsnünün bağında
 Yasemende gül dolaşır
 Yanağında gül açmış
 Yavru bir bülbül dolaşır

Samur kalpağını vurmuş
 Vezir otağını kurmuş
 Bülbüller divana durmuş
 Rakip engel kol dolaşır

Meylim ol selvi dalına
 Hevesim tatlu diline
 Sarılsam ince beline
 Korkarım yad kol dolaşır

II

- 2 Kavun kesdim dilim dilim
 Efendim şarabilsem ince belin
 Kuzucağım seniñ tatlı dilin
 Yāsemine gül dolaşır
 İnce bele şāl yaraşır a cānım

III

- 3 Bak şunun selvi boyuna
 A kuzum güller doldurmuş koynuna
 Günāhum engel boynuna
 Yāsemine gül dolaşır
 İnce bele şal [yaraşur a cānım]
 Eyzan

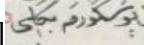
12⁴⁰

TÜRKİ

I

- 1 Şu karşıki dağda bir kuzı meler
 Kuzınıñ fiğānı bağırmı deler
 Eşinden ayrılan böyle mi meler
 Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden

II

- 2 Kuzınıñ şāhibi bir deliқанlı
 Sağ yanı sol yanı [püskürme benli]
 İbrīşim kuşaklı yār ince belli
 Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden

[7b]

III

- 1 Qal'anıñ qapusı temir degil mi

⁴⁰ 12/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

İçinde oturan esîr değil mi
Emîrî şarması ‘ömür değil mi
Gel kuzum ağlama meleme vazgel eşinden
Eyzan

13⁴¹

TÜRKİ

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

-. - / -. - / -. - / -. -

I

- 1 Ğayrı artık kâmet-i bālâdan el çekdim yeter
 Cevre mâ’il dilber-i ra’nâdan el çekdim yeter
 Bunca yıldır pâyimâl oldum gezüp Mecnûn gibi
 Gözleri âhû saçı Leylâdan el çekdim yeter

II

- 2 Katı çokdur sergüzeştım söylesem ol yarımla
 Geçdi ‘ömrüm nâzenînim derd-ile inkâr-ıla
 Nice bir ceng ü cidâl itsem gerek ağyâr-ıla
 Cânıma kâr eyledi gavgâdan el çekdim yeter

[8a]

III

- 3 Geçmedi aşla dilek ne diyem selvi dalıma
 Kimse düş olmasun böyle kanlı zālıma
 İtmedi zerre terāhum bu şikest ahvālime
 Bakmadı ol gözleri ra’nâdan el çekdim yeter

IV

- 4 Dām idüb zülfine bend eyledi dīvānesin
 Görmez oldı kûşe-i çeşmim cihân mestānesin
 Şol kadar nûş eyledim bezm-i elest peymānesin
 Fārîğ oldum sāğar-ı şahbâdan el çekdim yeter

⁴¹ 13/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

V

- 5 Der ki 'Āşık şu cihānda kimseden yokdur vefā
 Bulmadım bir yār-i şādık 'ömrimi kıldım hebā
 Bî-hakīkat düş gördüm eller ile āşinā
 Onuñ içün düşmişem efkāra söyletmeñ yeter

14⁴²Edhem Hüseyñ Fāhir Şah

8 7 6 5 4 3 2 1

9 8 7 1 5 4 3 5

73 98

710 106

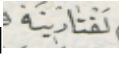
5 5

[8b]

15⁴³

TÜRKİ - GÜRCÜ KIZI

I

- 1 Āfet gibi yakma nāre taḥammül yok bu efkāra
 Mā'il oldum [eḫarına] kırtulamam nedir cān
Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden
Dilber tezel kuzucağım gezme āvāre

II

- 2 Dünyā mālın virsem saña bir cānım var kıyma baña
 Bir tenhāda rāst gelürsem çevir yüzün benden baña
Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam ince belinden
Dilber tezel kuzucağım gezme āvāre

⁴² 14/ Başlık altında rakamlardan oluşan bu notun ne anlama geldiği anlaşılamamıştır.

⁴³ 15/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

III

- 3 Maḥzūn itme gel şarayım sen gelmezsen ben varayım
 Gürcü dilin öğrenmedim bilmem nasıl yalvarayım
Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden
Dilber tezelgel kızucağıım gezme āvāre

IV

- 4 İki beni çenesinde ben şanırım memesinde
 Gerdānında ben ararken mest olmuşam sīnesinde
Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden
Dilber tezelgel kızucağıım gezme āvāre

[9a]

VI

Düş olmuşam āh u zāre ḥayretdeyim ben bu ḥāle
 Gel tanburi nāme gönder teş'ir ide belki yāre
Āh elinden bilmem dilinden amān şarsam belinden
Dilber tezelgel kızucağıım gezme āvāre
Eyżan

16⁴⁴

NĀ'İLĪ

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Bi-ḥamdillāh ḥaber aldım benim selvi bülendimden
 Diyār-ı gurbetde kıaldım ne gelür ğayrı elimden
2. Dü çeşmimden akar yaşım mecnūn gibi döner başım
 Bülbül fiğānıdır işim ayrıldım gonca gülümnden

⁴⁴ 16/ Gazel herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

16/ Gazel, 17. yüzyıl divan şairi Nâilî-i Kadîm ya da 19. yüzyıl şairi Manastırlı Nâ'îlî olabileceği gibi bunlar dışında başka bir Nâ'îlî de olabilir.

3. Müdām ismin dilde virdim hüsni güzel aşlı merdim
Ayrılıktır benim derdim yatağa yatmam elemenden
4. Nā'iliyem benim şāhım saçı sünbül yüzi mähim
Bağışla yār hep günāhım haṭā çıkdıysa dilimden
Eyzan

[9b]

17⁴⁵

TÜRKİ

1. Ey benim selvi bülendim boyu boylı mäh-bülendim
Gel benim kendi efendim **sen şafā geldiñ hoş geldiñ**
2. Kaşlarıñ beñzer hilāle lebleri āb-ı zülāle
Kalmadı hācet su'āle **yār şafā geldiñ hoş geldiñ**
3. Yürüyüşün 'aqlım aldı ben kılun ferdāya şaldı
Gözlerim yollarda kaldı **sen şafā geldiñ hoş geldiñ**
4. Sentiñiz Dāvūdpaşada cümle 'ālem temāşāda
Döstümüñ bahtı güşāde **yār şafā geldiñ hoş geldiñ**
5. Piyāleniñ altı yağlı kadeḥ döner sağlı sollu
Benim düstürüm zarīf yollı **yār şafā geldiñ hoş geldiñ**
Eyzan

18⁴⁶

TÜRKİ

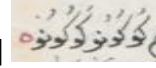
1. Ben benim gönlüm ben bilmez miyem yār bilmez miyem
Dā'imā şafādan çekmem elemi **amān hey yār amān**

⁴⁵ 17/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁴⁶ 18/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

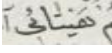
18/ Türkü aruz ve hece ölçüsüne uygun değildir.

Şeydā bülbul terk eylemiş yalvardım [gugunu gugunu]

Bağçesinde açılan gülden uşandım **amān hey yār**

[10a]

2. Sā'atler uzadı günler yıl oldu
Gelen geçen kara günden **uşandım amān hey**
3. Şarıdır çekem kılın yayın amān hey yayın
Ağır bazırgānım yüküm [heyta'ī] **amān hey yār amān**
Nice bir āh idem yār düşli düşli dost veyi veyi
Ağlama gözlerim yaşdan **uşandım amān hey**
4. Derd-i siyāhım ciger kan yār ciger kan oldu
Arttı yarelerim derdim hāl oldu
Beni söylemeyen eller mi kaldı diller mi kaldı
Beni söyleyen āh dilden **uşandım amān hey**
Eyzan

19⁴⁷

İLAHİ

I

- 1 Zībā kaftan arkasında gümüş düğme yakasında
Üç güzelin arasında biri benim olmaz mı
Āh olmaz mı vāh olmaz mı arada engel olmaz mı

[10b]

II

- 2 İki bülbul konar dala biri sünbül biri lāle
Sen koyduñ beni bu hāle kız nineñ kâ'il olmaz mı
Āh olmaz mı vāh olmaz mı amān bir gice varsam olmaz mı

III

⁴⁷ 19/ İlahi herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 3 Sen gideli neler oldu çevir yüzüñ keder oldu
 Baña dünyā ḥarām oldu bir gice gelseñ olmaz mı
Āh olmaz mı vāh [olmaz mı] amān arada engel olmaz mı

IV

- 4 Şu ḳal‘anıñ ardı yüce amān buyur uzun meyān ince
 Şaramadım ben doyunca amān ḳız nineñ köle almaz mı
Āh olmaz mı vāh almaz mı amān arada raḳīb olmaz mı

V

- 5 Sırtındaki yeşil ḥāre amān sīnem oldu pāre pāre
 Ayrılmağa var mı çāre ḳarnında ḳā’ il olmaz mı
[Āh olmaz mı vāh olmaz mı amān bir gice varsam olmaz mı]
Eyżan

20⁴⁸

TÜRKİ

1. ‘İnāyet ḳıldı şīvekārım saña yalvarmağa geldim
 Güzeller şāhı şultānım saña yalvarmağa geldim

[11a]

2. Güzel ḳılmış seni Sübhān cihān hūblarına sultān
 Şalın şimdi seniñ devrān saña yalvarmağa geldim
3. Gel ey yārān irişelim iki ḥasret görüşelim
 İkimiz de barışalım saña yalvarmağa geldim
4. Budur benim du‘ām saña bāri gāhīce gel baña
 Gül yüzünü göster baña sana yalvarmağa geldim
Eyżan

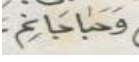
⁴⁸ 20/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

21⁴⁹

SEMÂ'Î

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Cihânın şāhı hūbānım sa'ādetle şafā geldiñ
Gönüller tahtı sultānım sa'ādetle şafā geldiñ
 2. Cemālin vaktidir şimdi kemālin vaktidir şimdi
Vişālin vaktidir şimdi sa'ādetle şafā geldiñ
 3. Olālı ben saña ma'sūḳ cihānda olmışam mecnūn
Şaḥın Leylā ruhun gül sa'ādetle şafā geldiñ
 4. Yeter cevir eyledin ey yār derūnum eylediñ bir nār
Hilāl ebrūların mekkār sa'ādetle şafā geldiñ
- [11b]
5. Bu ümitdir be-heyy cānım saña cānımla kurbānım
Efendim [ve heba] cānım sa'ādetle şafā geldiñ
Eyżan

22⁵⁰

SEMÂ'Î

I

- 1 Egil gerdānıñ öpeyim
Bir o yandan bir bu yandan

⁴⁹ Semâ'î herhangi bir çalışmada tesbit edilememiştir.

⁵⁰ Elçin, a.g.e, s 463/501

22/ Bu şiir, Elçin neşrinde: 646 numarada 5 bent, 700 numarada 4 bent olarak verilmiştir.

22/I-3 Kulağına küpe: Güşuna mengûş D.

22/II- 2 Çift çiftdür kırsun anlar: Beş beş doğuran analer D.

22/II- 3 turunc: turunç D.

22/III bu dörtlük divanda bulunmamaktadır.

22/IV-2 kolların: zülfünü D.

22/IV-3 Güller doldursam koynuna: Güzeller girsin koynuna D.

22/ Elçin neşrinde 646 numaradaki şiirin 3. bendi mecmuada yer almamaktadır.

Ğulağına küpe takayım
Bir o yandan bir bu yandan

II

2 Siyāh zülfüñ şahāneler
Çift çifttür kursun anlar
Koynunda turunc memeler
Bir o yandan bir bu yandan

III

3 Güzel bize teşrīf kıldı
Derūnım diyār gūşād oldu
Dilber geldi engel oldu
Bir o yandan bir bu yandan

IV

4 **Gevherī** gelmez ‘aynıma
Dola kolların boynuma
Güller doldursam koynuna
Bir o yandan bir bu yandan
Eyżan

23⁵¹

TÜRKİ

I

1 Düşeli āşık-ı sevdāya n’oldı cānım bilmedim
Yetiş şol ‘aqlım başımda ey gözleri sevdiğim
Seniñ ile ey efendī zevk [ü] şafā sürdiğim
Amān felek netdim saña bize düştü ayrılık

[12a]

II

⁵¹ 23/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 2 Vāh ayrılık mecnūn itdi gezerim tağı taşı
 Sen ağıtdıñ şamur kaşlı çeşmimden kanlı yaşı
 Feleyin oyunu çokdur bağıma bastım taşı
Amān felek nedir kaşdın baña düştü ayrılık

III

- 3 Her güzelde ‘ādet midir ‘āşıkına cevır itmeñ
 Ben gedānıñ şuçu nedir cigercigim dāğ itmeñ
 Evvel işim gülmek idi şimdi kārım ağlamak
Ağla hey gözlerim bize düştü ayrılık
Eyzan

24⁵²

TÜRKİ

I

- 1 Düş olalı bu sevdāya başım uğradı gavgāya
 Günde beş dürlü ferdāya amān şālār utanmaz arlanmaz
 Gel dirim gelmez yanıma amān kaştı var tatlı cānıma
 Güc ile girir koynuma hiç utanmaz arlanmaz

II

- 2 Çağırdıkça ider gāzab amān yıkar hatırım elbette
 Raķīble ider ülfet amān ider utanmaz arlanmaz
 Bülbül bir garīb kuş idi amān ötüşü nāzik hōş idi
 Hem on bir ay sarhōş idi öter utanmaz arlanmaz
Eyzan

[12b]

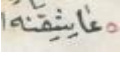
25⁵³

TÜRKİ

1. Olmuşam bir hūsne meftūn cigerim eyledin pür-hūn -amān-

⁵² 24/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁵³ 25/ Türkü herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

[‘Āşıkına] olmuşam mecnûn **gel efendim gel amân ‘aşkına düştüm**

A dilber baña kıyma gel

2. Amân dilber başın içün rahm eyle genc başın içün
 Kudret kalemi kaşın içün **gel efendim gel amân ‘aşkına düştüm**
A dilber kıyma baña gel

3. Yâr vaşlñla ‘ilâc itdiñ ne ağlatdñ baña şad itdiñ amân
 Raķibi berdâr itdiñ **gel efendim amân aşkına düştüm**
A dilber kıyma gel

4. Bûlbûlñ kanadı şarı ben kılarım âh u zârı buña kâ’il midir
 Bâri **gel efendim gel amân ‘aşkına düştüm**
A dilber baña kıyma gel

Eyzan

26⁵⁴

BEYİT

Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün Mefâ’ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Gurûr itme libâsa fahr-ile ‘azm-i cihândır bu
 Kabâ’-i çeşmin kor bunda herkese câme-kândır bu

⁵⁴ 26/ Abdullah Esen, 2019. “On Sekizinci Yüzyılda Derlenmiş Karışık Bir Mecmua” yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, s. 123.

26/ Şiir, Vecdî’ye aittir.

26/ 1 libâsa fahr: libas-ı fahr

‘azm-i cihândır: ‘ömrüm cihandır M.

26/2 çeşmin: cismin

Herkese: herkes M.

27⁵⁵

[SEMÂ 'Î]

I

Didim dilber şarılalım

Didi öldüririm gelme

[13a] Didim öldür be-hey zâlim

Didi var cān çekiş ölme

II

Didim ne bu vefâsızlık

Didi neden âşinâlık

Didi ne bu âşiftelik

Didi var git çok açılma

III

Didim güllerini dirsem

Didi görüp elin kırsam

Didim ki koynuna girsem

Didi ki girme kanıma

IV

Didim dilber olan kaçmaz

Didi 'âşık sırrın açmaz

Didim söz mermere geçmez

Didi ki bî-hevâda bilmez

⁵⁵ Elçin, a.g.e, s. 468-469.

27/ Mecmuada bu şiirin her iki mısraı başına “beyit” başlığı konmuşsa da şiir, semâîdir.

27/I-2 öldüririm: öldürürsün D.

27/II- 2 Didi neden âşinâlık: Dedi bende ne âşnâlık D.

27/III-3 Didi ne bu âşiftelik: Dedim ne bu eşkıyalık D.

27/III-1 Didim güllerini dirsem: Dedim güller gibi dersem D.

27/III- 4 Didi ki girme kanıma: Dedi girmekliğe irme D.

27/IV-1 dilber: güzel D.

27/IV-2 olan : -D.

27/IV-3 Didim söz mermere geçmez: Dedim su vireyim içmez D.

27/IV-4 Didi ki bî-hevâda [bilmez] : Dedi gel âhımı alma D.

27/V-1 Gevherîyim didim geldim: Dedim Gevherî'yim geldim D.

27/V-2 Didi ki şabrımı aldın: Dedi haberini aldım D.

27/V-4 Didi sağlığı ile olma: Dedi var git sağlık ile D.

V

Gevherīyim didim geldim

Didi ki şabrımı aldıñ

Didim saña ‘āşık oldum

Didi sağlīg ile olma

Eyzan

[13b]

BEYİTLER⁵⁶

28⁵⁷

Mef‘ülü/Mefā‘ilü/Mefā‘ilü/Fe‘ülün

__./.__./.__./.__.

1. Göz gördi göñül sevdi seni ey yüzi mähım
 Kırbānıñ olsun -āmīn- bunda benim var mı günāhım

29⁵⁸

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

.____./____./____./____.

1. Tehī dōst kapuya varsam efendī uyuz dirler
 Elimde armağan olsa gel içeri yūri dirler

30⁵⁹

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

.____./____./____./____.

⁵⁶ Beyitler başlığı altında 6 adet beyit vardır

⁵⁷ A. İrfan Aypay, Nahifi Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni), Doktora Tezi Cilt:1, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1992. No: 33, s. 336.

28/1a mähım: mähım D.

28/1b Kırbānıñ olsun āmīn bunda benim var mı günāhım : Kırbānuñ olam var mı benüm bunda günāhum D.

⁵⁸ 29/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁵⁹ 30/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

1. Şeherde bülbüle şordum nedir feryādın ey bülbül
Didi Hakkā niyāzım var raķıbiñ iftirāsından

31⁶⁰

BEYİT

Mefā ‘ılün/Mefā ‘ılün/ Mefā ‘ılün/Mefā ‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Kişi kendi rızāsıyla çeküb terk-i diyār itmez
Sebepsiz ğurbetiñ kahrın üzerine ihtiyār itmez⁶¹

32⁶²

BEYİT

Mefā ‘ılün/Mefā ‘ılün/ Mefā ‘ılün/Mefā ‘ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Benim derd-i derūnumdan haberdār olmasın kimse
Kō yanayım bu āteşle haberdār olmasun kimse

33⁶³

BEYİT

Fā ‘ilatün/Fā ‘ilatün/Fā ‘ılün

_ . . _ / _ . . _ / _ . _

1. Gelmenin var gitmesi bildiñ tamām
Geldi gelmek kaldı gitmek ve’s-selām

⁶⁰ 31/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶¹ “Üzerine” kelimesi “üzerin” şeklinde okunursa vezin düzelir.

⁶² 32/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶³ H. Kâmil Yılmaz, Azîz Mahmûd Hüdâyî, DİB Yayınları, Ekim 2015, Ankara, s. 37.

33/1a Gelmenin var gitmesi bildiñ tamām: Gelmenin bir gitmesi var ey hümâm AMH.

33/1b Geldi gelmek kaldı gitmek ve’s-selām: Gitti gelmek, kaldı gitmek ve’s-selām AMH.

34

MĀNĪ

I

Yıldız gider ay gider
 Gāh ayılır gāh gider
 Bugün ben yārimi gördim
 Şandım pādişāh gider

35⁶⁴

BEYĪT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün[Fā‘ilātün//Fā‘ilün]

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Ehl-ile söyleş kelāmı eyle kisb-i ma‘rifet
 Cāhile yār olma ki nādān olursun ‘ākıbet

[14a]

36⁶⁵

BEYĪT

Fe‘ilātün/Fe‘ilātün Fe‘ilātün/Fe‘ilün

. . _ _ / . . _ _ / . . _ _ / . . _

1. Şarı zülfüñ teline aşılایım durayım
 Baña bir buse kerem kıl -yanından- yıkılayım gideyim

37⁶⁶

[MANİ]

I

Tanburem rebāb oldu
 Cigerim kebāb oldu
 Dünyāda bir güzel severim

⁶⁴ 35/ Bu beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁵ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁶⁶ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**mani**”dir.

O da yüzüme bakmaz oldu

38⁶⁷

[MANİ]

I

Bağçelerde gül mü var

Gül dibinde yer mi var

Bir gice müsâfir olsam

Şarılacak yer mi var

39⁶⁸

[KOŞMA]

I

Didim dilber nedir hâlin

Didi 'âşık saña ne

Didim dilber cânım çıktı

Didi çıksın baña ne

II

Didim dilber nedir hâlin

Didi elhamdüli'llâh

Didim dilber bir bûse vir

Didi estagfiru'llâh

40⁶⁹

[KOŞMA]

I

Didim dilber niçün böyle güzelsin

Didi Allâh yaratdı sen ne sorarsın

⁶⁷ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**mani**”dir.

⁶⁸ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli “**koşma**”dır.

⁶⁹ Şiire “beyit” başlığı verilmişse de şiirin nazım şekli eksik bırakılmış bir “**koşma**”dır.

41⁷⁰

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Ey gönül dime şakın **Ferhād ile Mecnūn** deli
Eylesen halka nazar her biri bir gūne deli

42⁷¹

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

- 1 Gerçi kim dirler cihānda ‘ārafe bir gül yeter
‘Ārafe bir gül yeterse baña yarım gül yeter

[14b]

43⁷²

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Fe‘ülün

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Benim cānım seniñ kurbānıñ olsun
Yüzüm yaşdık kolum yorganıñ olsun

⁷⁰ 41/ Kirenci Mustafa, “Sezai Karakoç’un Sevdığı Şiirler, Uyarlamaları”, Türk Dili, 2020, S.73, s. 60.

⁷¹ 42/ Yaşar, Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi, cilt 7, s. 418. <https://amasya.bel.tr/uploads/e-kitap/kitap/6-8/index.html#p=419>

42/ Beyit, Basîrî Mehmed Çelebi-Nişânîzâde’ye aittir.

⁷² 43/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

44⁷³**BEYİT****Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Hâk bilür kim cānı dilden sevmişem cānım seni
Hâk Te'ālā baña virse bir gice tenhā seni

45⁷⁴**BEYİT****Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kābil olsa sīnem üzre kûbbe hāmmām eylesem
Heb güzeller girse çıkısa ben temāşā eylesem

46⁷⁵**BEYİT****Mefā' ilün/Mefā' ilün/ Mefā' ilün/Mefā' ilün**

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ /

- 1 Bugün ben bir güzel gördüm durur mekteb kâpusında
Siyāh ebrûların giymiş durur cennet kâpusında

47⁷⁶**BEYİT****Fe' ilātün/Mefā' ilün/Fe' ilün**

. . _ _ / . _ _ _ / . . _ /

- 1 Bunı yazdım ki yâdigâr olmak için
Okuyanlar bir du'ā kılmak için

⁷³ 44/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁴ 45/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁵ 46/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁶ 47/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

48⁷⁷

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/ Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ /

- 1 Efendim ḥasbühāl oldum baña la‘lin şarābın vir
Ben bu derdden ölür isem yarın Ḥaḳḳa cevābın var

49⁷⁸

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 ‘Āşıkın ma‘şūka karşı gözleri mestān gerek
İki gönül bir olunca ne filān fistān gerek

50⁷⁹

BEYİT

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kahve-i rūz-i siyāhī içer ehl-i zeyyāl
İçerler ama zir zir degil

[15a]

⁷⁷ 48/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁸ 49/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁷⁹ 50/ Beyitin 2. mısraı vezne uymamaktadır.

50/ Yeniçeri Ocağı’ndan Ali Beşe tarafından 1758 yılında Cezayir Ağası Selanikli Ali Ağa için yapılan ve günümüzde Cezayir Millî Müzesi’nde sergilenen ahşap kahve kutusunun üzerine işlenmiş beyittir.

50/1a Kahve-i rūz-i siyāhī içer ehl-i zeyyāl: Kahve-i ru-yi siyahî nef’ vardır bedene CMM.

50//1b İçerler ama zir zir degil: Hak rahmet eylesin onu icad edene CMM.

51⁸⁰**BEYİT****Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kahve-i rûz-i siyâhî hayât virdi bedene
Hâk rahmet eylesün bunı îcâd edene

52⁸¹**BEYİT****Mefā' ilün/Mefā' ilün/ Mefā' ilün/Mefā' ilün**

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Efendim sende hatm oldu bu güzellik tazelik terlik
Bizi muhabbet bucağında koyub gitmek meded erlik

53⁸²**[BEYİT]****Mefā' ilün/Mefā' ilün/Fe' ülün**

. _ _ _ / _ _ _ / . _ _

- 1 Eger 'âdet eger kânûn ezelden
Alurlar bûse'i her dem güzelden

54⁸³**[BEYİT]**

- 1 Ne müfred bilürim ne gâzel
Dudağın ağzıma hey güzel

⁸⁰ 51/ Yeniçeri Ocağı'ndan Ali Beşe tarafından 1758 yılında Cezayir Ağası Selanikli Ali Ağa için yapılan ve günümüzde Cezayir Millî Müzesi'nde sergilenen ahşap kahve kutusunun üzerine işlenmiş beyittir.

⁸¹ 52/ Beyitin vezni bozuktur.

⁸² 53/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸³ 54/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

55⁸⁴

[BEYİT]

Mefā 'ılün/Mefā 'ılün/ Mefā 'ılün/Mefā 'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

- 1 Biḥamdillāh bahār oldı erişdik gül gibi yaza
Çün havālar germ oldı gerekdir elde yelpāze⁸⁵

56⁸⁶

[BEYİT]

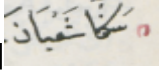
- 1 Eger nāz idüp gelmezse rūzigār bize
Ḍarb-ı dest ile getürür anı yelpāze

57⁸⁷

[BEYİT]

Mefā 'ılün/Mefā 'ılün/ Mefā 'ılün/Mefā 'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Eger a 'lā eger ednā eger şāh-ı cihān olsun
Saña [şa 'bān/şābān] geçinenler benimle imtiḥān olsun

58⁸⁸

[BEYİT]

Mefā 'ılün/Mefā 'ılün/ Mefā 'ılün/Mefā 'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

⁸⁴ 55/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁵ “Çün” kelimesi “çü” olursa vezin düzelir.

⁸⁶ 56/ Şiirin vezni bulunamamıştır. Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁷ 57/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁸⁸ Sevim Üngün, Vahid Mahtûmî ve Mora Fetihnamesi, Tarih Dergisi, 2011, 15(20), s.170.

58/ Bu şiir Vahid Meftuni'nin Mora Sefâretnamesinde “Bâki” mahlasıyla yer almaktadır. Mecmuada “Bâki” mahlasının yerine “‘Āşık” mahlası kullanılmıştır.

58/1a ‘Āşık: Bâki VMMF.

58/1b Ne sen kimseden incin ne kimse senden incinsin: Ne kimse senden incinsin ne sen kimseden incin VMMF.

- 1 Cihān bāğında ey ‘āşık budur maḳbūl-i ins ü cīn
Ne sen kimseden incin ne kimse senden incinsin

Eyżan

[15]

59⁸⁹

[BEYİT]

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Fe‘ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

- 1 Eger dilber benimle yār olaydı
Ne ğam cihān baña aġyār olaydı

60⁹⁰

[BEYİT]

- 1 Osturanın şiddetiyle āteş çıkar taşdan
Birbiri Allāh şaldım ben de geçdim bu başdan

61⁹¹

TÜRKİ DER-MAḲĀM-I NEVĀ

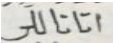
Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

I

Gece vü gündüz āh [u] zār itdigim aşlı budur

Gönlimi hāl itdi şimdi bir civān **Fındıklılı**

Bülbül ata nallar itdigin aşlı budur

Başını bir hōşça bağla destmāl **Fındıklılı**

II

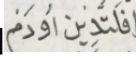
Cān [ü] dilden ey güzeller şāhı sevdim ben seni

Ol siyāh kāküllerin üzere beste kıl cenānı

⁸⁹ 59/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁰ 60/ Beyitin vezni bulunamamıştır.

⁹¹ 61/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Yeter [üflettin] o dem 'āşık-ı mehcūrını
Gönlimi zabt itdi şimdi bir civānı **Fındıklılı**

III

'Āşık-ı şeydā' ı bugün dilber-i mümtāz ile
Hemdem olmak için ağlar nevā'-i āvāz ile

[16a]

Şalınup seyrāna çıkmış şalınur biñ nāz ile
Söylenür güzeller içre bir civān **Fındıklılı**
Eyzan

62

Girid cezīresinde 'asākir-i İslām ile şadr-ı a'zām hāzretleri[,] Qāndiye Qal'ası metrisine
işbu biñ yetmiş yedi senesi Zilhicce'niñ gürresinde Cum'a gicesi metriste harc olunan
hazīne ve cebhāne beyān olunur[,] 'işāret olunmuşdur[:]

Atılan top

199775

Barut kañtar

111212

Qazan kumbarası

75322

Şeşe kumbarası

126885

Tunç kumbarası

185852

Havān taşı

132822

Atılan lağımlar

3920

Dilbaş/delibaş getürenler bahşış

800

Yaralılara verilen bahşış kuruluş

48812

[16b]

Şehīd olan paşalar

15

Şehīd olan çorbacılar

45

Şehīd olan çavuşlar

164

Şehīd olan yeñiçeri

25639

Şehīd olan sipāhiler

37645

Şehīd olan serdengeçdi sipāhi

4932

Şehīd olan begler

795

Şehīd olan cebeciler

6985

Şehīd olan topçular

22965

Şehīd olan lağımcılar

29965

Şehīd olan ġarīb yigitler

7900

Qal'adan firār idenler

1925

Kāfirden alınan kelle

22925

Kafirden alınan

2929

Kāfirden ħalāş olan müsłimān

187

Atılmayıp boş qalan lağımlar

3429

Qandiyyā'dan olan ħavan topu

237

Qandiyyā'dan alınan top

482

Qandiyyā'nın içinde olan cānlar

8300

Cümle gülleler ħarābiyle

300

[17a]

63⁹²

ŞARKI DER-MAKÂM-I HÜZZÂM

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

I

Çünkü senden bir hakikat -amân- hem ‘inâyet kalmadı
 Ben ‘âşıkın ağlatmada dîdemde âb kalmadı
 Gice gündüz hasretiñle tende râhat kalmadı
 Çekeyim **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

II

Beklerim yār yollarını gelirsün bir gün diyü
 İtdigin işlere nādım olursun bir gün diyü
 Gönlüme virdim tesellî şararız bir gün diyü
 Şarayım **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

III

Bir nazar kıl nāzeninim ‘âşıka bīmārına
 Bir gicecik kâ‘il oldum irmeye vişāline
 Pervāneler gibi ‘ömrüm yandı ‘aşkın nārına
 Yandım **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

IV

Seniñ ‘aşkına düşeli her işim oldu savaş
 Dertli sīnem dövmek için alayım destime taş
 Her andıkça gözlerimden dökerim hep kanlı yaş
 Yürü kim **hōş yārim ammā şabra tākāt kalmadı**

[17b]

⁹² Türk musikisinde çokça rağbet gören, hüznün duygusunu veren hüzzâm makamındaki bu şarkı, herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

64⁹³

ŞARKÎ ŞABÂ

- 1 Ne hâle giriftâr oldum ‘aşkınla şarardım şoldum
‘Âkıbet ben seni buldum **efendim tez gelesin baña**
Sultânım kul olayım saña
- 2 Çok yalvardım ricâm geçmez ağlamakdan dîdem seçmez
‘Âşıkım çokdur esmâm geçmez **efendim tez gelesin bana**
- 3 Eylene mem kalbim maḥzûn eyledin sen beni mecnûn
Dîdem yaşlı kendim Ceyhûn **efendim tez gelsin bana**
- 4 Gönlümü aldın âl ile aldattın beni dil ile
Bağladın zülfüñ kılına **efendim tez gelesin bana**
- 5 Andı gitdim güle bahrı içdim tatlu zehr-i mârı
Ne müşkilmiş gönül ḥâli **efendim tez gelesin baña**
Eyzan

65⁹⁴

DER-MAKÂM-I HÜSEYNÎ

I

Gider oldum a bir dānem amān dağlar görünür
Benim cigercigim cānım amān diller delinür
Şimden sonra a bir dānem amān kınde görünür
Dayanamam ḥasretinle amān yazıkdır baña
Ben bu dertle ölürsem amān kim ağlar baña

[18a]

⁹³ Dokunaklı ve içli duyguları hissettiren Sabâ makamındaki bu şarkı herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁴ Dinleyene rahatlık ve huzur veren hüseyinî makamı ile yazılan şarkı herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

II

Āh efendim sen aralar gey p neylersin
 Āh itdik e iki d dem sen an eylersin
 Ŗimden sonra a bir dönem beni neylersin
Dayanamam asretine am n yazıkdır ba a
Ben bu dertle ölürsem am n kim a lar ba a

III

A bir danem bu ollarım Ŗarmaz mı seni
 orarım ki eller Ŗarar Ŗu n zik teni
 Ne a arsı  a bir danem yerler mi seni
Dayanamam asreti e am n yazıkdır ba a
Ben bu dertle ölürsem am n kim a lar ba a

IV

Da lar ta lar a bir danem yolda ım benim
 A ar Ŗular yeşil imenler h lda ım benim
 ‘Aceb Ŗorar mı efendim sırda ım benim
Dayanamam asreti e am n yazıkdır ba a
Ben bu dertle ölürsem am n kim a lar ba a
Ey an

[18b]

66⁹⁵

BABA      

I

Evlerini    i dere gelir gögsün gere gere
 Ba ında fese göre **ba la yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel uzum böyle Ŗalınma sararlar seni

II

⁹⁵ 66/ Ŗiir herhangi bir alı mada tespit edilememiştir.

Evleriniñ öñi bōstān gine selām geldi dōstdan
 Çıkar perçemi fesden **bağla yemeni yemeni telli yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni

III

Cezā'ir fesi başında kudret kalemi kaçında
 Sevdigim on dört yaşına **bağla yemeni yemeni penbe yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni

IV

Yüzügün elmas taşını kurbān olayım kaçına
 İncülü fesin başına **bağla yemeni yemeni allı yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni

V

Bak şu küçükdən hevese bülbüli qorlar kafese
 Başındaki fino fese **bağla yemeni yemeni pullu yemeni**
Gel kızum böyle şalınma şararlar seni
Eyżan

[19a]

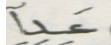
67⁹⁶

SEMĀ'Ī

I

Dil virenler saña ey şūh 'ākıbet serden geçer
 Şem'-i hüsnün per urup pervāneler perden geçer
 Mūmiyān eller ile bağlamış gümüş kemer
 Vazgel 'ömrüm bu sevdānıñ soñı hañçerden geçer

II

Neylerim cāmı meyi meclisde dilber olmasa
 Sākiyā şun zehir olsun söz o dilber olmasa
 Mübtelā olmuş işitdim **ārifi** yāre ['adā]

⁹⁶ 67/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Ko çeksin bulmuş belâsın iş muḳadderden geçer

Eyzan

68⁹⁷

[SEMĀ'Î]

1 **Geldi cânım geldi cânım geldi**

Hõş geldi şafâ geldi

2 Hâḳ seni baña verdi

Kırmızı güllerin derdi

3 Doğan ayın on dördi

Geldi cânım geldi cânım geldi

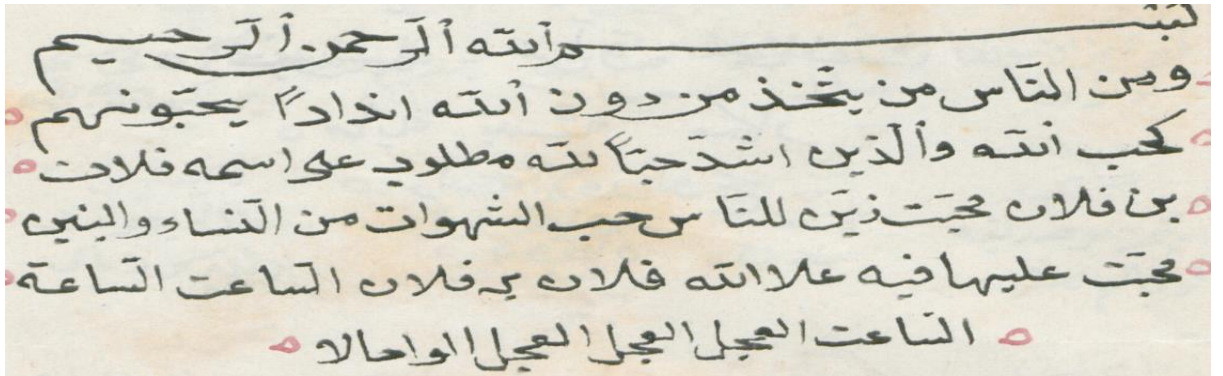
Eyzan

[19b]

69

BĀB-I MUḤABBET İÇÜN

Ayın evvel çehârşenbe günü gün doğarken yaza[,] oda bırağa[.] Gülün incir içine koyup
ol kişiye yedüre[,] deli dīvāne ola[.]

⁹⁷ 68/ Tetik Işık, Seher. "İtrî'nin Edebiyattaki Yeri", Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 2013. s. 116-117.

68/ Makaledeki şiir, daha uzun olmakla birlikte, mecmuadaki kısım makalede şu şekildedir:

Hoş geldi safa geldi canım geldi canım geldi

Şerefli mihmânım geldi canım geldi

Kırmızı gülün verdi seni bana hak verdi

Doğan ayın on dördü geldi canım geldi

70

FĀRİSÎ MAḲĀMĀT YEḲŪLŪ 'ITRÎ

Rāst - Rehāvî - Pençgāh - Bengrîz - Nişābūr - Isfahān - Māhūr - Nevā - 'Uşşāk - Bayātî - Nühüft - Nevā sünbüle – Nevrüz - Nevrüz-'Acem - 'Acem - 'Acem 'aşīrān - Nihāvend - 'Arzbār - Bāba Ṭāhir

[20a]

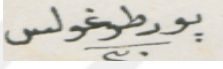
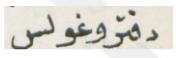
Segāh - Şabā - Çārgāh - Ḥüseynî - Büselik - 'Aşīrān - Kürdî - Büzürg - Zirgüle - Ḥişār - Ḥicāz - 'Uzzāl – Şehnāz - Gerdāniye - Muḥayyer - Muḥayyer büselik – Zīrefkend- Muḥayyer sünbüle - 'Irāk - Muḥālefet - Māye - Beste – Mekkar - Rāḥatü'l-ervāḥ - Dügāh

71

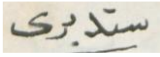
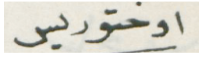
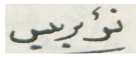
EVVEL BAḤĀR AYLARI BEYĀN OLUNUR

Mart (31) - Ābrîl (30) - Mayıs (31)

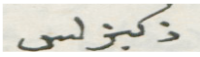
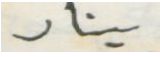
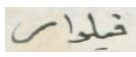
YAZ AYLARI

[Portoğolus] (30) - [Doktorogus] (31) - Ağustos (31)

GÜZ AYLARI

[Septemberi] (30) – [Ohtorber] (31) – (30)

KİŞ AYLARI

 (31) - [Yanar] (31) - [Filvar] (28)

[20b]

72

Birinc	'Āleme olduḡ gülünç
Şac	Al beni kaç
Ḳalem	Dimesin bizi 'ālem
Nāne	Derdinden oldum dīvāne
Tütün	Ḳolumuz olsun bütün
Ḳav	Başından şarığın şav
Mercān	Şat beni hercān

Pāre	Yüregim oldu yāre
Aķçe	Görelî seni yüregim oldu baķçe
Ŧaş	İkimiz bir yaşıdıĝa kıoyalım başı
Keten	Köstek benden
Kılabudan	Dolaşı arķa kıapudan
Zincefil	Seniñ için oldum serdenyal
Etmek	Murādım seni öpmek
Kiraz	Severim seni biraz
Kömür	Ben olayım size ‘ömür
Noĝud	Derdinden oldum bi-hod
Ėaşır	Kıpına olayım esİR
Tel	Efendim bize gel
Portaķal	Gel baña bir gice kıal
Leblebi	Seni cânım pek beyendi
Portaķal	Eski yāriden arta kıal
Tavla	Geçerken bize uğra
Şadef	Şıtmaya olduñ sebeb
Fesleyen	Elimdir seni besleyen

[21a]

Yataķ	Ėāzırla yataķ
Ayna	Ėūrİ melek diyene
Darçın	Sensin benim ĥarcım
Şarımsak	Bir gece birbirimize şarılsak
Şoĝan	Hem döşek ol hem yorĝan
Üzüm	Abinim iki gözüm
Od ağacı	Sensiñ göñlüm ‘ilācı
İbrişim	Mevlāya kıaldı işim
Şakız	Şarıl sİneme a kıız
Kestane	Gözleri beñzer mestāne
Erik	Yürek oldu delik delik
İncir	Boynuna kūtāĥ zincir
Elma	Beni al eşim alma
Armut	Ŧut şapından yut

Lāle	Kül oldum yane yane
Zetun	Ur arkana
Elma	İster al ister alma
Elma	Beni ferdāya şalma
Yāsemin	Çuluñ olayım yār seniñ
Örümcek	Ölürüm seni görmicek
Et ile Etmek	Et ete tırmak
Çoyun	Neylersin oyun
Tarhana	Al beni evine

[21b]

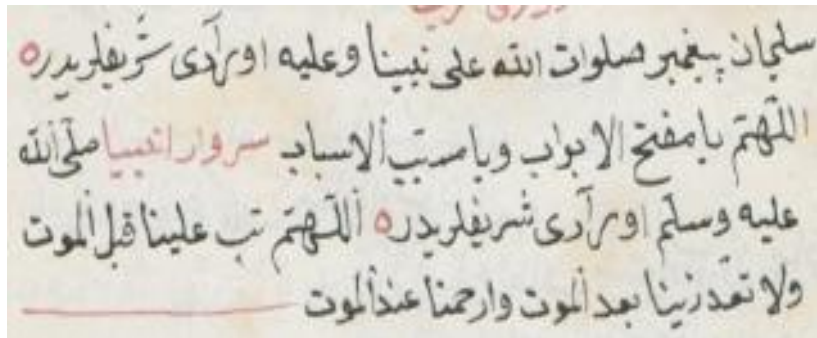
73

HĀZĀ DU‘Ā -İ İMĀM A‘ẒAM RAḤMETU‘LLĀHİ ‘ALEYH

74

EVRĀD-I ŞERİF

75⁹⁸

BEYÂN

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Fe'ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

- 1 Nedir suçum günâhım ey vefâsız
Geçersin yanımdan merhabâsız

76⁹⁹

BEYÂN

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Nâmemiz vardıkda ol yâr eline
Şaklâya -cânı gibi- virmeye ağıyâr eline

77

BEYÂN

Mefâ'ilün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'

. . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _

- 1 Eger dilerseñ bulasın Ka'be sevâbın
Bu nâmeniñ gönderesin şâfî cevâbın

[22a]

78¹⁰⁰

BEYÂN

- 1 Çün nâme ile oldı hâlimiz i'lâm
Seniñ elinde kaldı efendim **Bâkî** fermân

⁹⁸ 75/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

⁹⁹ 76/ Şiirin 1. mısraı vezne uymamaktadır.

¹⁰⁰ 78/ Şiirin kafiyesi farklıdır.

79¹⁰¹

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 ‘Âşıkım rahm eyle ben kûluna şâhib-i cemâl
Tâkâtım tāk oldu hâsretiñden bî-mecâl

80¹⁰²

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Dâr-ı dünyâdan beķāya eyler isem intikāl
Cân bedenden ayrılır ben senden ayrılmak muhāl

81¹⁰³

BEYÂN

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 ‘Ârif olan kendisine herkesi yâr eylemez
Her biri bilmez kâtında keşif esrâr eylemez

82¹⁰⁴

KİT‘A

Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilâtün/Fâ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

I

- 1 Koyununa girmek için ol kuzınıñ

¹⁰¹ 79/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰² 80/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰³ 81/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁴ 82/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Bir koyun sâ'ati olsam yâri
 Eylemez fevt raķīb-i akreb
 Bir daķīķa o ķamer ruķsârı

83¹⁰⁵

Beste-i Uşûl-i Çenber

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Kimseler yâ Rab esîr-i zülf-i cânân olmasun
 Kimseniñ hâli benim gibi perîşân olmasun
- 2 Ey gül-i bâğ-ı leţâfet mest olup bir gün şakın
 İçme ğayrın cāmını kan üstüne kan olmasun

84

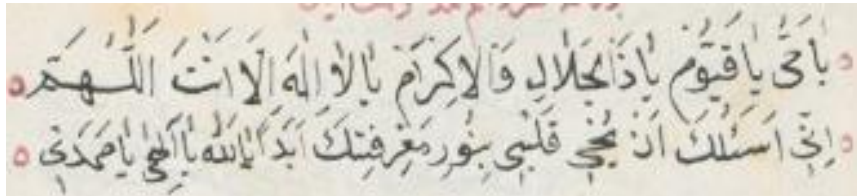
İMÂM GAZÂLÎ

ḲaddesAllāhu sirrehu el-‘azîz ḥazretlerinden mervîdir[:]. Ahşam namâzınıñ farzıyla sünneti mâbeyninde kırk bir kerre Fâtîḥa-i Şerîfe okusa murâdına irişe.

[22b]

Bu nâme'i her dâ'im müdâvemet ide

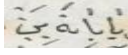
[Yâ Ḥayyu yâ Ḳayyûm yâ ze'l-celâli ve'l-ikrâm yâ lâ ilāhe illâ ente[.] Allahumme innî es'eluke en tuhyiye ḳalbi bi nuri ma'rifetike ebeden yâ Allāh ya İlāhi yâ şamedî]

¹⁰⁵ 83/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

85¹⁰⁶**Kit'a-ı Nutk-ı Hâce-zâde****Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Kim bilür kim itmeyelerdi katı [babana] ben
Taş doğurmadan ayıra ana ben
- 2 Bilmezem ol lâ-yüs'elu 'ammā yef'alu
Ne içün koydı 'aceb hey'et-i insāna ben

86¹⁰⁷**Kit'a Cevāb-ı Kemālpaşa-zāde:****Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün**

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

- 1 Bildi birdür idügin [atamdı] babana sen
Doğduğun gibi şarup şarmaladı ana sen
- 2 Koy bilmezligin kim kendüni bildirmek içün
Kodı Hallāk-ı ciḥān şüret-i insāna sen

87¹⁰⁸**KİT'A****Mef'ülü/Mefâ'ilü/Mefâ'ilü/Fe'ülün**

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

- 1 Ben 'āşık-ı maḥzūn-ı perīşānı unutma
Ben ḥaste-i miḥnet-keş-i hicrānı unutma

¹⁰⁶ 85/ Kit'aya herhangi bir çalışmada rastlanmamıştır.

¹⁰⁷ 86/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁰⁸ 87/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

- 2 Her dem dir idiñ ben seniñ ğayra ne ħacet
Ol demleri yād eyle bu devrānı unutma

88¹⁰⁹

RÜŞDİ

Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

— . — — / — . — — / — . — — / — . —

- 1 Nāfe-i Çīn [ü] Ħoten turraña olmaz hem-bū
Sünbül-i cennet eger olsa ğıdā-yı āhū
- 2 Heves-i zülfüñ ile ‘azm-ı reh-i Çīn itdim
Sana şimdengerü ey gözleri āhū yāhū

[23a]

89¹¹⁰

ḌARB-I EMŞĀL-İ LEVNĪ

¹⁰⁹ Gülçiçek Akçay, “Hisarcıklızāde Mes’ūd Mecmū’a-i Eş’ār (İnceleme-Metin)” Paradigma Akademi, Çanakkale, Şubat 2020, No: 460, s. 361.

88/ Bu şiir HMME’ de 7 beyittir.

88/ 1: 1 HMME

2: 3 HMME

¹¹⁰ Mehmed Fuad Köprülü, Türk Saz Şairleri 2 Antoloji XVI-XVIII Asırlar, Kanaat Kitapevi İstanbul, 1940. s. 358-361.

Destan türü içerisinde daha çok öğüt vermek amacıyla oluşturulan şiirler, atalar sözü destanı olarak adlandırılmaktadır. Bu türün en güzel örneğini Lale Devri’nde yaşamış olan minyatür sanatçısı ve halk şairi Levnî’nin atalar sözü destanı oluşturur. Dörtlükler, mecmuada “Ḍarb-ı Emsāl-i Levnī, Velehu Emsāl, Velehu Misālī” başlıklarıyla verilmiştir. Mehmed Fuad Köprülü’nün şiir üzerine çalışması 25 dörtlükten oluşmaktadır. Mecmuadaki dörtlükler MFK’daki düzene göre karışık bir şekildedir. MFK’daki 7 dörtlük mecmuada yer almazken, mecmuada yer alan 2 dörtlük MFK’da yer almamaktadır. Bu haliyle şiir mecmuada toplam 20 dörtlükten oluşmaktadır.

89/ I-4 Ḍarb: Sert ASD.

II-1 Çü: Çün ASD.

II-3 İkrārı bir eyle sen olma bed-ḥū: İkrārını gözet, olma abes-gū ASD.

II-4 İmān dimişler: ıymān demişler ASD.

III-1 ‘Ākıbet-endişe olma pek çabuḡ: Ak(ı)l erişmez bu feleğin işine ASD.

III-2 Yetişmez mi saña bu nümünelik: Dörlü gâilesin alma bana ASD.

III-3 Kaçan loru kuşu bulsa bir kemik: İbretle nazar kıl loru kuşuna ASD.

IV-2 mes’ūde: hâside ASD.

V-1 çok tozlar: nice toz ASD.

VI-3 şaşgını gölde: göllerde şaşkın ASD.

I

Țut atalar sözün ȓalb-i selīm ol
 Gönülden gönüle yol var dimişler
 Gider yavuzlığın ȓab‘-ı ȓalīm ol
 Darb sirke ȓabına zarar dimişler

II

Çü bildiñ alȓaȓa aȓmadadır şü
 Kāmiliñ cāhile naşīȓati bu
 İȓrārı bir eyle sen olma bed-ȓū
 Birdir iȓrār-ile īmān dimişler

III

‘Āȓıbet-endīşe olma pek çabuk
 Yetişmez mi saña bu nümūnelik
 Kaȓan loru ȓuşı bulsa bir kemik
 Evvel ölçer şonra yudar dimişler

IV

Dilden ister iseñ ȓıll ü ȓış gide
 Metā‘-ı rāzını açma mes‘ūde
 Kıyma müşteriye az al fā‘ide
 Alan da şatandan umar dimişler

[23b]

V

Çārşū-yı dehirde çok tozlar ȓopar
 Ol vaȓti gözeden çok takye ȓapar
 Helāl-zāde gelür pāzārı yapar
 Harām-zāde pāzārı bozar dimişler

VI

Her kāra uzatma eliñ etegiñ

Yelkovana döner âhir emegiñ
 Nitekim şaşgını gölde ördegin
 Başın kor da götünden dalar dimişler
Eyzan

90¹¹¹

VELEHU EMSÂL

I

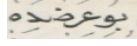
Bakmam bu ‘âlemiñ kisb ü kârına
 Bir [müfessem] virmem cihân varına
 Bugünkü fırsatı kıma yarına
 Yâr yıkıldığı gün tozar dimişler

II

‘Âdet budur ezelî âzâd
 Kûl kûla sebebdır ey dil-i nâşâd
 Bâya gedâ hizmet itmeden murâd
 Bal tutan parmağın yalar dimişler

[24a]

III

Aşaydım bu [‘arzda] ben de bir kıyun
 Meydân-ı hünerde sen de gel şoyun
 Felegiñ devrine kâr itmez oyun

¹¹¹ A.g.e. Mehmed Fuad Köprülü. 358-361

90/ I-1 Bakmam bu ‘âlemiñ kisb ü kârına: Aldanma cihânın sakın varına ASD.

I-2 Bir [müfessem] virmem cihân varına: Düşmeyegör anın âh-ü- zarına ASD.

I-3 fırsatı kıma: işini koyma ASD.

II-1 ‘Âdet budur ezelî âzâd: Âdet-i- Hak budur ezel-ü- âbâd ASD.

II-3 itmeden: etmekten ASD.

III-1 Aşaydım bu [‘arzda] ben de bir kıyun: Ben de astım bu arsaya bir kıyun ASD.

III-2 sen de gel: gel sen de ASD.

III-3 Felegiñ devrine kâr itmez oyun: Felegiñ zoruna dayanmaz oyun ASD.

IV- ASD.

V-3 Şâ‘irde: Şâire ASD.

V-4 dîvâr olmaz: olmaz duvar ASD.

VI-3 gayrısın: gayriyi ASD.

VII-1 Gerçi çok cihânda: Çoktur bu âlemde ASD.

VII-2 Haddin bilmeyenler kânde bilsinler: Kânde bilenler ile bilmeyenler ASD.

VII-4 Böyledür kâ‘ide: Eskiden âdettir, ASD.

Katı zor oyunu bozar dimişler

IV

‘Arz-ile eşkıyā varamaz eve
Uşlu gizlesini ‘ākıllar seve
Bunda begim at var atdan deve
Deveden büyük fil var dimişler

V

Ṭālib-i ma‘rifet çekerse emek
Yügrük at arturur yemin giderek
Şā‘irde ses ile saz söz gerek
Yalnız taş dīvār olmaz dimişler

VI

Güneş balçıkla şuvanmaz ey dil
Bī-zebān da olsa bellüdür kāmīl
Kendüden ğayrısın beğenmez cāhil
Kendi çalar kendi oynar dimişler

VII

Gerçi çok ciḥānda boşa yelenler
Ḥaddin bilmeyenler kande bilsinler
Böyledür kā’ide dağdan gelenler
Bağda olanları kıvar dimişler

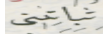
Eyzan

[24b]

91¹¹²

VELEHU MİŞÂLÎ

I

Bir mürşid-i kâmil bulmayanlara
 Pîrlerin naşîhati almayanlara
 Sözinin [isbâtı] olmayanlara
 Bir boş kîle dipsiz anbar demişler

II

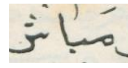
Yüzüm yerde benim hâk-ile yeksân
 Sermese ğavġâda dil ise perîşân
 Gözümde girdi cānâna hayrân
 Göñülse ma 'şûmdur umar demişler

III

Durur cān ü dil buse kenâre
 Hicrân-ı 'aşk-ile dil pâre pâre
 Nem giderse gitsün vişâl-i yâre
 Ki yek ârzü hezâr dînâr demişler

[25a]

IV

Hele 'âkıl [mebâş] etrâfa yakın
 Karda gez de izin belürme şakın

¹¹² A.g.e. Mehmed Fuad Köprülü, s. 358-361

91/I-4 Bir boş kîle dipsiz anbar demişler: Bir dipsiz kîle boş anbar demişler ASD.

III-1 Durur cān ü dil buse kenâre: Takdîr-i- Mevlâ hep gelir, ne çâre ASD.

III-4 Ki yek ârzü hezâr: Yek vuslat hezâran ASD.

IV-1 Hele 'âkıl [mebâş] etrâfa yakın: Kûy-ı dilârâyâ eylersen akın ASD.

IV-2 Karda gez de izin belürme şakın: Zîhar gâfil olma etrâfa bakın ASD.

IV-3 Kûy-ı dil-ârâyâ eyler iseñ akın: Karda yürü izin bildirme sakın ASD.

IV-4 El 'ârifdir işin duyar demişler: İl oğlu ârifdir duyar demişler ASD.

V-1 Hîle-i irtikâb: Hiyleyi irtikâp ASD.

V-2 Disünler adınla bir er oğlu var: Desinler sana : bir er oğludur er ASD.

V-3 elüñ: ilin ASD.

V-4 El de senüñ kapu: İl de senin kapu ASD.

VI-1 şormasa: sordumsa ASD.

VI-4 Bir: -ASD.

VII-2 Kereminden Kerîm: Kerim kereminden ASD.

VII-2 ba'îd: teb'îd ASD.

VII-3 Devr-i felekden kesmezem ümîd: Böyledir, Mevlâ'dan kesme sen ümid ASD.

Küy-ı dil-ārāya eyler iseñ aķın
El ‘ārifdir işin duyar dimişler

V

Hile-i irtikāb itme kıl hāzer
Disünler adınla bir er oğlu var
Sen elüñ ķapusını ķakarsañ eger
El de senüñ ķapu ķakar dimişler

VI

Didiler bu pendî şormasa kime
Tuz etmek bilmeze müşkilin dime
Kül kömür ye nāmert loķmasın yime
Bir gün olur başa ķakar dimişler

VII

Gerek şakiy olsun gerekse sa‘id
Kereminden Kerīm eylemez ba‘id
Devr-i felekden kesmezem ümīd
Gün doğmadan neler doğar dimişler
Eyżan

[25b]

92.¹¹³

DER ĀŞAFĪ-ZĀDEGĀN

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1

İķāmet eyleyüp ihlāşı mihrāb-ı mu‘allāda
Bütün kendüsine uydurdu yārānı **İmām**-zāde¹¹⁴

¹¹³ Calp, M., & Kılıç, M. (2022). Ebyāt-ı Zādegān (İnceleme-Metin). Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Nisan 2022(16), 13-36. <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859> (erişim tarihi: 01.06.2024)

¹¹⁴ 92/1 Bu beyit makalede yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2

Sende hatm oldu güzellik dir idüm dünyāda

Muşhaf-ı rüyımı 'arz eylese **Hâfız**-zāde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3

Câmi 'a-i hüsnini zeyn itmek için dünyāda

Yakdı kandıl-i dil-i zārımı **Kayyim**-zāde¹¹⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

4

Câmi 'asına 'uşşâk idüp amān

Arturur kâmeti maḥfilde **Mü'ezzin**-zāde¹¹⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

5

Cihet-i vaşlı maḥlûl olıcaḳ dünyāda

Kime 'arz eyler 'aceb kim **Mütevellî**-zāde¹¹⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

6

Ġayra kûl olmamaḳ için bu dil āzāde

Huccet-i 'aşkıımı imzâladı **Kāzî**-zāde¹¹⁸

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

7.

Eyleyüp maḥkeme-i vuşlatına āmāde

'Aşk ile itdi terâfî ' **muḥzır**-zāde¹¹⁹

¹¹⁵ 92/3 Câmi 'a-ı : Câmi 'i ; kandıl-i: kandıl M.

¹¹⁶ 92/4 Câmi 'asına 'uşşâk idüp amān: Câmi 'i hüsnüne 'uşşâkı idüp āmāde M.

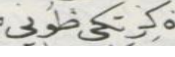
¹¹⁷ 92/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹¹⁸ 92/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹¹⁹ 92/7b terâfî : serâfî M.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

8. Perinde tüy müheyyā şābī āmāde
Eger lāzım ise kaṇṭar **muḥtesib**-zāde¹²⁰

[26a]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

9. Çıksun āvāze-i ḥüsnim deyü bu esnāda
Çaldurur ṭablını 'āşıklara **mehter**-zāde¹²¹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

10. Ḥüsnine itdi ḥāverīyi üftāde
Yedi yaşında idi ḳal'ada **dizder**-zāde¹²²

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

11. Dağdan sīnede bayraqlar idüp āmāde
Aşdırır dilde ğam-ı 'aşkı **sipāhī**-zāde¹²³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

12. Cān ü dil olmışdı vaşlı içün ğavġāde
Yapdı ma'ḳül ile pāzār **meyāncı**-zāde¹²⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

13. Ḥāşılı 'aşkına kendim olalı üftāde

¹²⁰ 92/8b Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²¹ 92/9a Çıksun āvāze-i ḥüsnim deyü bu esnada: Ḥüsnile velvele virdi daḥi ol şûh -ı dildāde M.

92/9b Çaldurur ṭablını 'āşıklara mehter-zāde: Nāy-veş inledir 'āşıkları Mehterzāde M.

¹²² 92/10 bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²³ 92/11 bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹²⁴ 92/12 bu beyit M'de yer almamaktadır.

Haremîni şabrımı şavurdı **samāncı-zāde**¹²⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

14

Şubha dek eyledigim âh şeb-i yeldāde

Rāh-ı 'aşkında kulak tutmadı **bekçi-zāde**

93¹²⁶

Velehu zadegân

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1

Çekmesün kimse girmiş ana dünyada

Penpe-veş çarha atar 'ömrini **Hallāç-zāde**¹²⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2

Daği kundağda iken olmuş idim dil-dāde

Bizi şaşırdı şancıyla **tüfekçi-zāde**¹²⁸

[26b]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3.

Hānümānı dil-i hicr-i âteşine yandurdu

İtmedi mahrem-i vuşlat bizi **camcı-zāde**¹²⁹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

4.

Terlikin seyr idüp öpdüm ayağın tenhāda

Şatdı şavurdı beni maşaf deyü **şokak-zāde**¹³⁰

¹²⁵ 92/13b Haremîni şabrımı: Hirmen-i 'ömrümi M.

¹²⁶ Calp, M., & Kılıç, M. (2022). Ebyât-I Zâdegân (İnceleme-Metin). Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Nisan 2022(16), 13-36. <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859> (erişim tarihi: 01.06.2024)

¹²⁷ 93/1a Çekmesün: Geçmesün M.

¹²⁸ 93/2b şancıyla tüfekçi: tabanca ile Tüfenk M.

¹²⁹ 93/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹³⁰ 93/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

5. O güzel gözlerine oldu gönül üftâde
Yüzimin kırasına bakma **kömirci**-zâde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

6. O leb-i şîrîni şordum bu gice tenhâda
Kande gitdi 'acabâ deyü **şekerci**-zâde¹³¹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

7. Çehre-i zerde nümüne götüren yârâne
Kıymasun söyle bu çah-ile **duhâncı**-zâde¹³²

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

8. Hâ-yı meded şem'-i rahm söndi deyü tenhâda
Ne yazık geldi bu şeb-i meclise **mumcı**-zâde¹³³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

9. İşe girmek dilese şalvârın ider âmâde
Dönmesiyle çıkarır giri **kalatçı**-zâde¹³⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

10. Leb-i deryâya götür kayıkın it âmâde

¹³¹ 93/6b Kande: kandım M.

¹³² 93/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹³³ 93/8a Hâ-yı meded şem'-i rahm söndi deyü tenhâda: Bir ser ü şem'-i ruhum söndi deyü dünyâda M.

93/8b Ne yazık geldi: Yanarak geldi M.

¹³⁴ 93/9b kalatçı-zâde: Kalaycızâde M.

Hele bir yol binelim saña **ķayıķķı**-zāde

[27a]

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

11.

Ölmeden taht-ı revāna gire mi āmāde

Meşğal-i 'aşķ-ile yakdı beni **hekkām**-zāde¹³⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

12.

Saňa bin hevn eyledim rev gerek tenhāda

Pek dakķ işler ider 'āşķa **Uncı**-zāde¹³⁶

94¹³⁷

VELEHU ZĀDEGĀN

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1.

Dilerse girmek eger ķaşr-ı behişt ābāde

Göñül sarāyıyı yapsun **keresteci**-zāde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2.

Bize va'd itmişken ğayra olur āmāde

Daldan dala ķondı şimdi **ebābıl**-zāde¹³⁸

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3.

Me'ārını nākıs göricek ķadar behāde

Eksikleye tartıldı yazar **vezneci**-zāde¹³⁹

¹³⁵ 93/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹³⁶ 93/12a Saňa bin hevn eyledim rev gerek tenhāda: Āsyāb-ı elemi bāhre idüp üftāde M.

¹³⁷ Calp, M., & Kılıç, M. (2022). Ebyāt-I Zādegān (İnceleme-Metin). Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Nisan 2022(16), 13-36. <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859> (erişim tarihi: 01.06.2024)

¹³⁸ 94/2b Daldan dala ķondı şimdi ebābıl-zāde: Şimdi daldan dala konar şu Ebābılzāde M.

¹³⁹ 94/3a Me'ārını: Mi'yārını M.

94/3b Eksikleye: İskilike M.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

4. Olur la'l-i bezini şem iden ser-âzâde
Şadāya ḥasrete keskin devādır **sirkeci**-zāde¹⁴⁰

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

5. Yokdur nānı itmek yemiş iken o tāde
Bizi etmek diler-imiş yine gör **fužileci**-zāde¹⁴¹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

6. Lebiñ öp bu neki itme iptidāde
Girse destine **filcāncı**-zāde¹⁴²

27b

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

7. Erimiş yağ gibi dil-i 'aşkınla āmāde
Bizi cevır eyle ḥāzırdı hele **yağcı**-zāde¹⁴³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

8. Ḥayme-i vaşlını ağıyāra idüp āmāde
Bizi açıkda koydı āh **çadırcı**-zāde¹⁴⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

9. Tīg bir kef geliyor bize olalım ābāde
Kılıcın bizde değer var ise **seyfi**-zāde¹⁴⁵

¹⁴⁰ 94/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴¹ 94/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴² 94/6a Lebiñ öp bu neki itme: Lebin öp bönülük etme iptidâda M.

¹⁴³ 94/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁴ 94/8 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁵ 94/9 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

10. Ğayrı la'î-i lebini bize virirseñ bāde
Kātı inşāf mürüvvet **ğurbetçi**-zāde¹⁴⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

11. Nice ol gül bedene olmayalım dil-dāde
Vāqı' virürsem oldı **qaranfilci**-zāde¹⁴⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

12. Tef-i ğam-ı hicr-ile idüp dil-dāde
Ugramaz dā'ire-i vuşlata **çengi**-zāde¹⁴⁸

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

13. Tulusun içmege 'uşşāk bütün āmāde
Başdı hūbānı güzellikde **kabakçı**-zāde¹⁴⁹

95¹⁵⁰

VELEHU ZĀDEGĀN**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1. Yüklödüp bār-ı ğamın hep bu dil-i nāşāde
Bizi eşek yerine koydu **semerci**-zāde¹⁵¹

[28a]

¹⁴⁶ 94/10 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁷ 94/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁸ 94/12 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁴⁹ 94/13 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁰ Calp, M., & Kılıç, M. (2022). Ebyât-I Zâdegân (İnceleme-Metin). Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Nisan 2022(16), 13-36. <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859> (erişim tarihi: 01.06.2024)

¹⁵¹ 95/1 bu beyit ile M'de farklılık yok

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

2. Atılır ok gibi yâbâne olan üftâde
Taş diker seni çeken sîneye **okçı**-zâde

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

3. Münkesirken dilimiz şîşesi bu esnâda
Yapdı dōst kerem-ile anı **çaycı/çamcı**-zâde¹⁵²

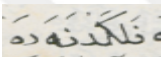
Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

4. Kendi қоç başına қurbân olân 'aşıklarımı
Tig-i hâcer ile zic eyledi **kaşab**-zâde¹⁵³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

5. Ayıtdı dil-i ser-geşte [felekden de] ziyâde
Döndürdi beni kendüye âhir **dede**-zâde¹⁵⁴

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

6. Keşte-i 'aşkı olur hep urılan üftâde
Kırdı tağun қadar halkı **mübârek**-zâde¹⁵⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

..__ (_ . . _) / ..__ / ..__ / .._ (__)

7. Beni leb-i beste-i nâzı iken idüp âmâde
Şimdi güller gibi açıldı **çiçekçi**-zâde¹⁵⁶

¹⁵² 95/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵³ 95/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁴ 95/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁵ 95/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁶ 95/7 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

8. Hâşma ağyâr-ile da'vâmızı faşl itmek-içün
Beni ahdar eyledi **çavuş-zâde**¹⁵⁷

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

9. Var hâlini 'arz eyle kim kayd eyleye şâyed
Ser-defter-i 'uşşâkına **rûznâmecî-zâde**¹⁵⁸

[28b]**Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)**

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

10. Dahı nev-reste iken itmişdi üftâde
Şimdi dōst/dest-i 'ademe şaldı **hammâmcî-zâde**¹⁵⁹

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

11. Vuşlata naqd velî eyleyeli âmâde
Kır/ıkodı bir sal ile 'uşşâkın **abacı-zâde**¹⁶⁰

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

12. Zeyd-i 'ömrü oldı henüz 'aşkı ile üftâde
Virdi fetvâya muhabbet yine müftî-zâde¹⁶¹

¹⁵⁷ 95/8b Beni ahdar: ihzâr-ı huzur M.

¹⁵⁸ 95/9 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁵⁹ 95/10 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁰ 95/11 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶¹ 95/12 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

96¹⁶²

VELEHU ZÂDEGÂN

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

1. Kenevir almak için şevke varup âzâde
Vuşlatıñ itdi muhayyer bize **şuci**-zâde¹⁶³

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

2. Kaldurur beste dükkân-ı emelim âmâde
Açmadı kâfildür vuşlatı **çilingir**-zâde¹⁶⁴

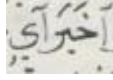
Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

3. Oturup kâzî gibi maḥkeme-i şofrâda
'Aşkla ḥükm ider 'uşşâkına **nâ'ib**-zâde¹⁶⁵

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

4. Diler âḥarî [aḥberâ-yî] cefâyî nazara âmâde
Bu vaşlını koquşmaz bize **'attâr**-zâde¹⁶⁶

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)

5. Kanlar aḡlatmış iken 'aşıkına tenhâda
Bir tırâşına rızâ virmedi **berber**-zâde¹⁶⁷

[29a]

¹⁶² Calp, M., & Kılıç, M. (2022). Ebyât-I Zâdegân (İnceleme-Metin). Külliyyat Osmanlı Araştırmaları Dergisi, Nisan 2022(16), 13-36. <https://doi.org/10.51592/kulliyat.1062859> (erişim tarihi: 01.06.2024)

¹⁶³ 96/1 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁴ 96/2 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁵ 96/3 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁶ 96/4 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁷ 96/5 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

Fe'ilâtün (Fâ'ilatün) / Fe'ilâtün / Fe'ilâtün / Fe'ilün (Fâ'lün)

.. _ _ (_ . . _) / . . _ _ / . . _ _ / . . _ (_ _)

6.

Tār-ı gīsūsına bend oldu dil-i üftāde

Mazhar-ı 'aşk cünün itdi beni şeyh-zāde¹⁶⁸

97¹⁶⁹

BEYİT

Mef'ülü/Fā'ilâtü/Mefā'ilü/Fā'ilün

_ _ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _

1

Gördüm kapuya çıkmış o kul-oğlu āfeti

Şandım felek kapuya götürdi kıyāmeti

98¹⁷⁰

BEYİT

Mef'ülü/Fā'ilâtü/Mefā'ilü/Fā'ilün

_ _ . / _ . . . / . _ _ . / _ . _

1.

Dil-dāne söyle şu gibi her yana aķmasun

Gözyaşı gibi 'āşıkı gözden bırakmasun

99¹⁷¹

BEYİT

1.

Āteş-i 'aşkın baña germiyyeti oldu mizāc

Hasta-i derd u firākım ile vaşlma eyle 'ilāc

¹⁶⁸ 96/6 Bu beyit M'de yer almamaktadır.

¹⁶⁹ 97/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁰ 98/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷¹ 99/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

100¹⁷²

BEYİT

Mef'ûlü/Mefâîlü/Mefâîlü/Feûlün

__ ./ . __ ./ . __ ./ . __

1. Mestâne bakışlarla güzel 'aqlımı aldı
Ol gözleri âhû beni ferdâlara şaldı

101¹⁷³

BEYİT

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

. __ ./ . __ ./ . __ ./ . __

1. Nezâketle övünürken büse almağ zararfedir
Eger bayrâma kalursa ne-ğâcet eski 'âdetdir

[29b]

102¹⁷⁴

BEYİT

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

. __ ./ . __ ./ . __ ./ . __

1. Görenler çihre-i zerdim didiler saña n'olmuşdur
Meger kim bir gül-i ra'nâ gamından beñzi şolmuşdur

103¹⁷⁵

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

_ . _ ./ _ . _ ./ _ . _ ./ _ . _

1. Cânını terk itmeyen cânâne olmaz âşinâ

¹⁷² 100/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷³ 101/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁴ 102/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

¹⁷⁵ Zehra Pezük, "Üsküplü İshâk Çelebi Dîvanı'nın Tahlili", Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu, 2015, s. 154.

103/1 "aşina" redifli şiir 7 beyitten oluşmaktadır. Mecmuada gazelin matla beyiti yer almaktadır.

Yanmayınca şem‘-ile pervâne olmaz âşinā

104¹⁷⁶

BEYİT

Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Günāhım bildim efendim n’olā şefkat-i recāsından
Benim devletlü sultānım haṭā benden ‘aṭā senden

105¹⁷⁷

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

1. Cihānda vaşl-ı yād-ile şādān olmadım gitdim
Dilā ‘ömrüm ğamla geçdi ḥandān olmadım gitdim

106¹⁷⁸

BEYİT

Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün/Mefā‘ilün

. _ . _ / . _ . _ / . _ . _ / . _ . _

1. Eli baĝlu ḳul ancak şanma dergāhında ben şeydā
El el üstündedür ‘arşa ḳıḳınca ey melek-sīmā

¹⁷⁶ 104/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁷⁷ Ömer Arslan, “Ubeydî Divânı (Metin ve İnceleme)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2013.

105/1a Cihānda vaşl-ı yād-ile şādān olmadım gitdim: Cihān bāĝında sen aĝyārdan ayrılmaḍıñ gitdi D.

105/b Dilā ‘ömrüm ğamla geçdi ḥandān olmadım gitdim: Dirîĝâ iy yüzi gül ḥārdan ayrılmaḍıñ gitdi D.

¹⁷⁸ 106/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

107¹⁷⁹

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Mest olub itmiş girībānın güşāde tā-be-nāf
Vaḳtidir ol māh ile isterseñ olmak sīne-şaf

[30a]

108¹⁸⁰

BEYİT

Mef' ūlū/Mefā' ilū/Mefā' ilū/Fe' ūlün

_ _ . / . _ _ . / . _ _ . / . _ _

1. Ruḥşat bulunur dāmen[-i cānān] ele girmez
Cānān bulunur güşe-i imkān ele girmez

109¹⁸¹

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Pāy-ı çeşmim ile dār-ı tarīḳ-i intizār
Olmada ser-çeşme-i ' ayn-i heves gevher-nisār

110¹⁸²

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

¹⁷⁹ 107/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁰ 108/ Mustafa Aslan, Haşmet Divanı: Hayatı-edebi kişiliği-eserleri ve divanın tenkidli metni, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

108/ 1 Köşeli parantez içindeki kısım, HD'den yararlanarak tamamlanmıştır.

¹⁸¹ 109/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸² 110/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

1. Dā'imā ey selvi-ḳad ḫünkim cefādır hū saña
Var yūri ṣağ olasın ṣimden girü yā hū saña

111¹⁸³

BEYİT

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

— . — / — . — / — . — / — . —

1. Yāri ayırmaḳ diler benden münāfıklar meded
Almaḳ ister cānımı tenden münāfıklar meded

112¹⁸⁴

BEYİT

1. Geldi bu ḥaṭṭ-ı taḥrīr diñle [aydeyen] taḫrīr
Budur evvel-i ta'bīr tedbīri bozar taḫdīr

113¹⁸⁵

BEYİT

Mefā'ilün/Mefā'ilün/Mefā'ilün/Mefā'ilün

. — — / . — — / . — — / . — —

1. Nesīm-i nevbahār gibi geḫdī nāz-ilen dilber
Açıldı sīnemin bāğında yer yer kırmızı güller

[30b]

¹⁸³ 111/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁴ 112/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁵ 113/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

114¹⁸⁶

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Hâce mālā meyl ider kendüye yār olur şanur
Ğalibā dünyāyı miskīn bir qarār alur şanur

115¹⁸⁷

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Yāre mā'il oluca mihr [ü] muabbet az olur
Ānıñ-iündür niyāz ehline dā'im nāz olur

116¹⁸⁸

BEYİT

Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilātün/Fā' ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Tıg-i gamzeñ sīneme urdı dürlü yaralar
Yaralar an aqlayup her dem saña yalvaralar

117¹⁸⁹

BEYİT

Mefā'ilün/Mefā'ilün/Fe'ülün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _

1. Cihānda ādem olan bī-am olmaz
Ānıñ-ün bī-am olan ādem olmaz

¹⁸⁶ 114/ Şiir herhangi bir alışmada tespit edilememiştir.

¹⁸⁷ 115/ Şiir herhangi bir alışmada tespit edilememiştir.

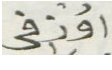
¹⁸⁸ 116/ Şiir herhangi bir alışmada tespit edilememiştir

¹⁸⁹ Tarlan, A.N. Türk Edebiyat Dizisi "Necati Beg Divanı", M.E. B. Yayınları, İstanbul 1997.
117/1 Mecmuada yer alan bu beyit, Necati'nin 7 beyitten oluşan gazelinin matla beyitidir.

118¹⁹⁰

BEYİT

1.

Yakmayınca âteş pür-zür-i şem‘Olamaz dīde-i şeb nūr-i şem‘119¹⁹¹

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1.

Āteş-i ‘aşkıımı teskīn idemez baħr-i muħīt

Mācerāmız bizim ey dil daħı çok ba‘īd

[31a]

120¹⁹²

BEYİT

Müstef‘ilātün/Müstef‘ilātün/Müstef‘ilātün

_ _ . _ _ / _ _ . _ _ / _ _ . _ _

1.

Emsem lebini kākūli deger dāne şarılsam

Şeb-tā-be-seħer ol büte mestāne şarılsam

121¹⁹³

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün(Fā‘lün)

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ (_ _)

1.

Nice kāfir nice sāħir nice cādū gördüm

Şanma çeşmiñ gibi bir merde bed-ħū gördüm

¹⁹⁰ 118/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹¹ 119/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹² 120/ Beyit herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.¹⁹³ 121/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

122¹⁹⁴

BEYİT

Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/Fe‘ilātün/Fe‘ilātün/Fe‘ilün(Fā‘lün)

.. _ _ (_ . _ _) / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ (_ _)

1. Çarh bir gün yıkılır nâle-i vâ-fiğânımdan
Yeryüzi seyle varur dîde-i giryânımdan
Eyzan

123¹⁹⁵

GAZEL

Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilātün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _

1. Dünyâda dōst bulunmaz kendine insân **aķçesiz**¹⁹⁶
İnsânlık eylemez insâna bir cân **aķçesiz**
2. Tâlib olsañ bir şey’e kim ihtiyâcın yoğ-iken
Vüzerâlar bile virmez saña fermân **aķçesiz**
3. Öyle buldum bu cihânı öldüğün vakit bile
Rûhun için okumazlar saña Kurân **aķçesiz**
- [31b]
4. Ey lisânı kimseye hâlim dime şudur benim
Her ne istersem virir ol Ğaniy [ü] Sübhân **aķçesiz**
5. Ne pehlû ol kişi kim Hudâya hamd ide
Giçine şultâna gibi dünyâda her an **aķçesiz**
Eyzan

¹⁹⁴ 122/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁵ 123/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁶ “Dünyâda” kelimesi “dünyede” şeklinde okunursa vezin düzelir.

124¹⁹⁷

SEMĀ'Ī

Mefā'ılün/Mefā'ılün/Mefā'ılün/Mefā'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Bi-ḥamdi'llāh selām aldım bugün cānānıñ ağızından
Şanasın dürlüler saçmış lebi mercānıñ ağızından
 2. Yürek 'aşk-ı ḥarāretle yandı meş'al gibi her şeb
Görenler zan ider āteş çıkar külhānıñ ağızından
 3. 'Adūlarla yārimi gördim elimden almak isterler
Ne mümkündür şikār almak köpek aşılanıñ ağızından
 4. Beni öldürmek istermiş sinemli nāzlı dōstum
Yazıldı katlime fermān bugün cānānıñ ağızından
 5. Ba'zī ba'zī aḥmaqlar diline geleni söyler
Hiç çıkar mı kem kelāmlar kāmıl insānıñ ağızından
- Eyzan**

[32a]

125¹⁹⁸

TÜRKĪ

I

Nedir bilmem gönül cevelān eyledi
Dillerimiz bülbül oldu söyledi
Gözlerimiz kanlı yaşlar ağladı
Hālim kimse bilmez **andan ağlarım**

¹⁹⁷ 124/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

¹⁹⁸ 125/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

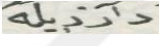
II

Ayaklarım [kürek] oldu yollara
 Sevdigim destân oldu dillere
 Ben ġarīb düşdüm ġurbet ellere
 Hâlim perîşândır **andan aġlarım**

III

Şılamdan ayrıldım birkaç zamândır
 Çünkü ġurbet elde hâlim yamândır
 Bize lâzım olan ancak îmândır
 Anıñ şükryn bildim **andan aġlarım**

IV

‘Āşıkîñ dir başına geldim
 Eşim gitdi yalnız kaldım
 Ayrılık oduna daġı yandım
 Şadık yâr bulmadım **andan aġlarım**
Eyżan

126¹⁹⁹

‘ĀŞIK ‘ÖMER

Fā ‘ilātün/Fā ‘ilātün/Fā ‘ilātün/Fā ‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

I

¹⁹⁹ Yıldız, Çetin; Kıymaz, Mustafa Said. “Tokat’ta Bulunan Bir Cönkte Geçen Âşık Ömer’in Şiirleri Üzerine” Millî Folklor 128 (Kış 2020): s. 264. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/877363> (erişim tarihi: 04.05.2024)

126/I-1 bizi: beni C

I-2 mazlûmı tâlîbe: nâ-halef C.

I-4 Cânsız koyup bizi nādâna: Çaresiz koyup beni düşmâna C.

126/II-1 ulu : ‘izz ü C.

II-2 Etdigim nâmerd elinde devleti mâlı melal: İstemem nâ-merd elinden devlet-i mâl u menâl C.

II-4 Bâb-ı lûtfundan kalan bu câna muhtâc eyleme: Yalnız dosta deġil düşmâna muhtâc eyleme C.

126/III-1 Kıl ‘inâyet sen bize: Yâ İlâhî kıl ‘inâye C.

III-2 Cennet-i tûbâ hem ‘arş u [hufzam] ‘aşkına: Cennet-i Tûbâ vü hem ‘arş-ı mu’azzam ‘aşkına C.

III-4 Düşmânım degil daġı yârâna muhtâc eyleme: Kendi lûtfundan kerem kıl câna muhtâc eyleme C.

126/IV-1 hâcîsisin: sâhibisin C.

IV-3 saña: dâ’imâ C.

IV-4 Bu –C.

Yâ ilahî sen bizi insāna muhtâc eyleme
 Olur olmaz mazlûmı tâlibe muhtâc eyleme
 Ol habîb-i fâhr-i âlem Muştafânîñ 'aşkına
 Cānsız koyup bizi nādāna muhtâc eyleme

[32b]

II

Cümleniñ ma'būdı sensin sendendir ulu kemāl
 Etdigim nāmerd elinde devleti mālî melāl
 Kendi luṭfından kerem kı l ey keremi zü'l-celāl
 Bāb-ı luṭfundan kalan bu cāna muhtâc eyleme

III

Kıl 'ināyet sen bize Ḥazret-i Ādem 'aşkına
 Cennet-i tûbā hem 'arş u [ḥuḫzam] 'aşkına
 Ravza-i zemzem daḥı beyt-i mükerrem 'aşkına
 Düşmānım degil daḥı yārāna muhtâc eyleme

IV

Biñ bir ismiñ hācīsisin şübhemiz yokdur saña
 İns-ile cīn kurd-ıla kuş cümlesi kuldur saña
 Gice gündüz ağlayup budur niyāzım saña
 Bu 'Ömeri dertli idüp dermāne muhtâc eyleme
Eyzan

127²⁰⁰

[BERCESTE BEYÎT]

Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilātün/Fā'ilün

_. _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1.

Dilberiñ ḥüsni var-ise 'āşıkın ilāhı var
 Bugün bunla cevır iderseñ yarın Ḥaḫ dīvānı var

²⁰⁰ 127/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

128²⁰¹

[BERCESTE BEYÎT]

Fe‘ilâtün(Fā‘ilâtün)/Fe‘ilâtün/Fe‘ilâtün/Fe‘ilün

.. _ _ (_ . _ _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _

1. Āşık-ı hasta dile nüsha ‘ilâc olmaz hîç
Leb-i dil-dâr durur-iken nüsha’i ez şuyın iç

129²⁰²

[MU‘AMMÂ]

Fā‘ilâtün/Fā‘ilâtün/Fā‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

33a

1. Üç ‘ayın-la bir elif gelür dile
‘Ārif kişi odur ki ânı bile
2. Üç ‘ayın-la bir elif bulduk fikir
‘Alî ‘Ömer ‘Osmân Ebûbekir

130²⁰³

[LÛGAZ]

Fā‘ilâtün/ Fā‘ilâtün / Müstef‘ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ _ . _

1. Hâk Te‘âlâ cün yaratmış beş yemiş
Beşi dahı birbirini hîç görmemiş
2. İkisine göre doğar hem yazı kış
Üçü dahı gün yüzini hem görmemiş
- Eyzan**

²⁰¹ 128/ Şiirin şairi tespit edilememiştir.

²⁰² 129/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰³ 130/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

131²⁰⁴

1. Göñül bir âfet-i devrânıñ müptelâsıdır
Herkesin çekdiyi kendi götün belâsıdır
Eyzan

132²⁰⁵

Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Ne kadar karnım aç olsa toyar bir iki lokmadan
Velâkin gözlerim toymaz güzel yüzine bakmadan
Eyzan

[33b]

133²⁰⁶

MÜFRED

Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Dayanup hüsline şâhım şağın ağlatma 'âşıkı
Kıalır şanma benim 'ömrüm bu güzellik saña bākī

134²⁰⁷

MÜFRED

Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün/Mefâ'ılün

. _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _ / . _ _ _

1. Bu nâz-ı şîveden hergiz ferâğat yok mı sultânım
Kıuluna zerrece 'ayn-ı 'inâyet yok mı sultânı

²⁰⁴ 131/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁵ 132/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁶ 133/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁷ 134/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

135²⁰⁸

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Ol raķīb çün öpermiş dilberin zībāsını
Bu müşkildir kim hınzır yir mīveniñ a'lāsını

136²⁰⁹

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Hāk-i pāyın virmezem dünyāya sulţānım seniñ
Hātırın hōş tut efendim sen benimsiñ ben seniñ

137²¹⁰

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Dilberiñ hūsni var ise 'āşıkıñ ilāhı var
Bu dünyāda cevır iderse yarın Hāk dergāhı var

138²¹¹

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Bu ne fırķat bu ne ņasret bu ne 'acebdür baña
Çün cūdā düşdüm nigārımdan yazıķdır baña

²⁰⁸ 135/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²⁰⁹ 136/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹⁰ 137/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹¹ 138/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

139²¹²

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Ben bu 'aşka şabr idemem yana yana söylerim
Sevdiğim benden cüdâdır zârı zârı inlerim

[34a]

140²¹³

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Hâyli demdir görmedim ben yârîmi fırkatdeyim
Ol beni şanur şafâda ben gam-ı miḥnetdeyim

141²¹⁴

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Cānımı cānān ister ise ne minnet cānıma
Cān nedir kim ānı kurbān itmesem cānānıma

142²¹⁵

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

_ . _ _ / _ . _ _ / _ . _ _ / _ . _

1. Sevdiğim kār itdi cevrin ben faḳîrin cānına

²¹² 139/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹³ 140/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹⁴ Tarlan, A.N. "Fuzuli Divanı ve Şerhi", Akçağ Yayınları, .Ankara 2009

141/Fuzuli'ye ait berceste beyit olarak geçmektedir. Fuzuli'nin Türkçe divanında bu beyit yer almamaktadır.

²¹⁵ 142/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

Bu cihānda kimseniñ itdigi qalmaz yanına

143²¹⁶

MÜFRED

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

-. - / -. - / -. - / -. -

1. Efendim hōr bakma haqīkat yār olana
Merhamet lāzımdır derde giriftār olana
Eyżan

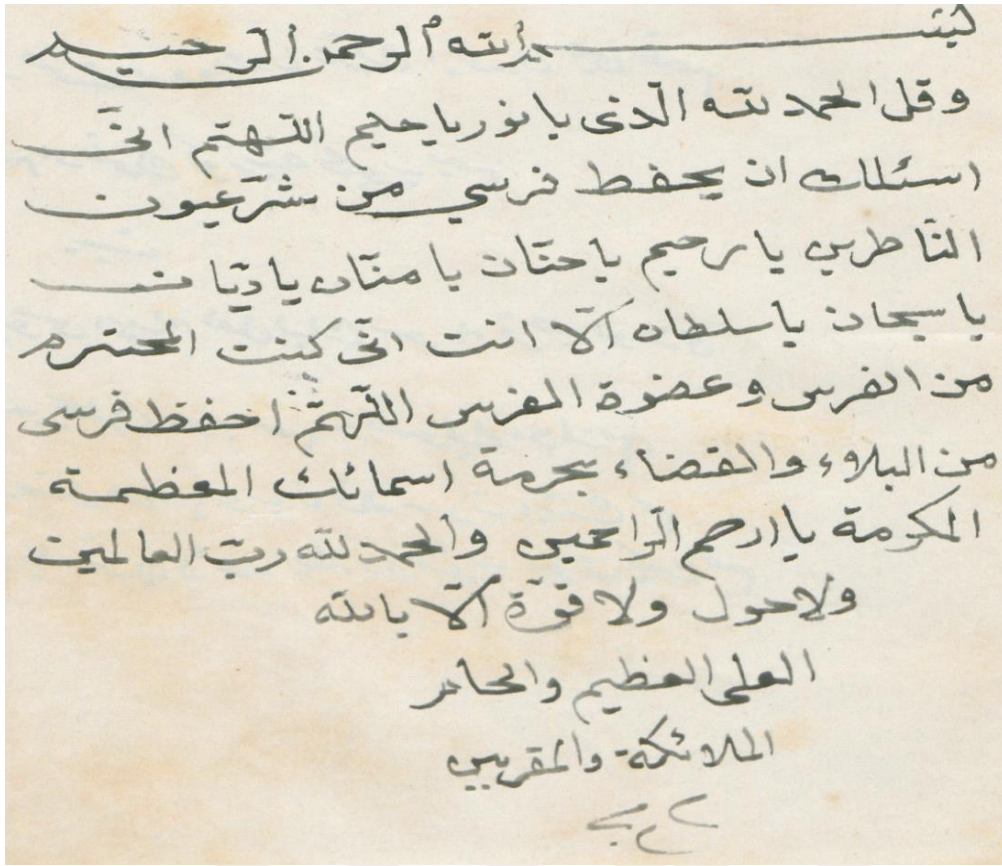
İşbu biñ iki yüz yetmiş yedi senesi mäh-ı Zilhicce-i şerīfñ ğurresinde taḥrīr olunup tekemmül olmuşdur. [10 Haziran 1861]

[34b]

144

Ḥazret-i 'Alī keremu'llāhu vecheh ve raḍiyallāhu te'ālā 'anh Dilde velīsin ḥemā'ilde münyetü'l-ābidīn nām mübārek kitābda meşṭūrdır:

²¹⁶ 143/ Şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir

35a

145²¹⁷BEYÎT [NAZM]²¹⁸

Fā'ilātün/ Fā'ilātün / Fā'ilātün / Fā'ilün

- . - - / - . - - / - . - - / - . -

1. Nice bir şabr ideyim şabr ile Eyyüb miyem
Nice bir gözyaşı dökem hicr ile Ya'küb miyem
2. Anarşam senden düşe terk etmedi beni gamım
Bilmem o gamın gözine maḥbûb miyem

146²¹⁹

²¹⁷ 145/ Bu şiir herhangi bir çalışmada tespit edilememiştir.

²¹⁸ Mecmuda başlığa "beyit" yazılmışsa da şiirin nazım şekli "nazm"dır.

²¹⁹ Avcı İsmail (2017), Enderunlu Vâsıf Divan'ında Mizah, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 6(1) s. 228. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/283962>, (erişim tarihi: 04.03.2024).

146/ Enderunlu Vâsıf'a ait 5 bentten oluşan murabba, mecmuda 1 bentle yer almaktadır. İsmail Avcı'nın makalesinde murabba şu şekildedir:

Ben izinsiz sarılıp nâfile söz işidemem

Lâkin öyle kuru va'd ile dönüp boş gidemem

BEYİT²²⁰**Fe‘ilātün (Fā‘ilātün)/ Fe‘ilātün / Fe‘ilātün / Fe‘ilün (Fā‘lün)****.. _ _ (_ . _ _) / .. _ _ / .. _ _ / .. _ (_ _)**

1. Būs iden la‘l-i lebin söyle feraḥ bulmaz mı
 Şimdicek öpsem uşul-ile olmaz mı
 Ben izinsiz şarılup nāfile söz işidemem
 Līkin öyle kavī va‘d ile dönüp boş gidemem

Böyle bir bûseye ben ‘îde kadar sabr edemem

Şimdicek öpsem usûliyle ‘aceb olmaz mı

²²⁰ Mecmuada başlığa “beyit” yazılmışsa da şiirin nazım şekli “**murabba**”dır.

4. SONUÇ

Mecmuaların sistematik tasnifi göz önünde bulundurularak, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi “Nekty 05755” numarada kayıtlı şiir mecmuasının incelemesi ve dökümü yapılmıştır. Türkü, şarkı ve beyitlerin ağırlıkta olduğu mecmuanın tasnif çalışması yapılarak daha sonra yapılacak çalışmalara öncülük etmesi amaçlanmıştır. Ayrıca mecmuada yer alan ancak herhangi bir çalışmada yer almayan şiirler, edebiyata kazandırılmıştır.

Çalışma, şiir mecmuası şeklinde olmakla birlikte şahsî defter niteliği de taşımaktadır. 40 varaktan oluşan mecmuanın kim tarafından yazıldığı/derlendiği tespit edilememiştir. Mecmuanın istinsah tarihi h. 1277 (m. 1861)’dir.

Mecmua, 11.-18. yüzyıl şairlerine ait şiirlerin derlendiği bir mecmuadır. Mecmuada beyit(41) ve müfredlerle (11) birlikte sonra en çok türkü (17) nazım biçimi yer almakatadır. Aruz kalıpları incelendiğinde, farklı aruz kalıbının kullanıldığı görülmüştür. Bunlardan en çok remel bahrinin Fâ’ilâtün/Fâ’ilâtün/Fâ’ilâtün/Fâ’ilün (46) ve hecez bahrinin Mefâ’ilün/Mefâ’ilün/Mefâ’ilün/Mefâ’ilün (24) kalıpları kullanılmıştır. Ayrıca mecmuada hece ölçüsü ile yazılan şiirler de vardır. En çok 8’li ve 11’li hece ölçüsünün kullanıldığı görülmüştür.

Ayrıca destan (1), semai (7), ilahi (2), şarkı (3), kıt’a (4) müfred (11) mani (3), darbimesel (3), muammâ (1), lügaz (1) gibi farklı nazım şeklinde şiirler vardır. Bunların dışında Nâ’îlî (16), İmam Gazalî (84), Gevherî (22/27), Bakî (58) ve kime ait olduğu belirtilmeyen gazellere, dualara, tarihî bilgilere, aşk macunlarına, manilere, tekerlemelere de yer verilmiştir.

Çalıştığımız mecmuada birçok şiir; türkü, şarkı ve güfte metnini içerisinde barındırmaktadır. Bu eserler arasında şairlerin yayınlanmış ve yayınlanmamış şiirlerine ulaşılmıştır. (Nâ’îlî /1, Gevherî/1, Bakî/1)

Mecmuamızda şairlerin gazel türünde yer alan eserlerinin semai, beste ve türkü formlarında bestelendiği tespit edilmiştir. Mecmuada özellikle şairlerin divanlarında yer almayan birçok şarkı ve türkü formunda yazılmış eserin yer alması, çalışmanın önemini arttırmıştır.

Umarım bu çalışma hem klasik Türk edebiyat alanına hem de klasik Türk musiki alanına önemli kaynaklık sağlar.

KAYNAKLAR

- Ahmet Doğan (1995), *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Akçağ Yay. Ankara, s. 319.
- Mermer Ahmet-Koç Keskin Neslihan (2005), *Eski Türk Edebiyatı Terimler Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.66.
- Akçay Gülçiçek (Şubat 2020), “Hisarcıklızâde Mes’ûd Mecmû’a-i Eş’âr (İnceleme-Metin)”, *Paradigma Akademi*, Çanakkale.
- Akün Ö.F (1994), “*Divan Edebiyatı*”, DİA Yayınları, İstanbul.
- Arslan Ömer (2013), “*Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme)*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan Mustafa (1995), “*Haşmet Divanı: Hayatı-edebi kişiliği-eserleri ve divanın tenkidli metni*”, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Atabey Kılıç (2012), *Mecmûa Tasnifine Dair*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, *Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, haz. Hatice Aynur vd. 81-95. Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Avcı İsmail (2017), *Enderunlu Vâsıf Divan’ında Mizah*, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(1) ss. 220-237.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/283962>, (erişim tarihi: 04.03.2024).
- Aypay A. İrfan (1992), “*Nahifi Süleyman Efendi (Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı’nın Tenkitli Metni)*”, Doktora Tezi Cilt:1, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bakırcıoğlu N. Ziya (Kasım 2004), “*Şah Beyitler*”, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Bursalı Mehmet Tahir Bey, “*Osmanlı Müellifleri*”: 2. Cild, Meral Yayınevi, İstanbul, s.23.
- Develioğlu Ferit (2006), “*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*”, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dilçin Cem (2009), “*Yeni Tarama Sözlüğü*”, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Elçin Şükrü (1998), “*Gevherî Divânı*”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Elçin Şükrü (1997), “*Halk Edebiyatı Araştırmaları 1*”, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ergun S. Nüzhet (1938), “*Halk Edebiyatı Antolojisi*”, Devlet Basımevi, İstanbul, s. 43.
- Esen Abdullah (2019), “*On Sekizinci Yüzyılda Derlenmiş Karışık Bir Mecmua (İnceleme, Transkripsiyon ve Karşılaştırmalı Metin)*” Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

- Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII: Mecmua Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı (2012), Turkuaz Yayınları, s. 455.
- Ferit Develioğlu (1960), “Mecmua”, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğuş Yayınevi, Ankara, s.711.
- Günay Kut (1986), “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler, İstanbul, 6.C. s. 170./s. 170-172.
- Horata Osman (2011), “Eski Türk Edebiyatı El Kitabı”, Grafiker Yayınları. Ankara.
- Horata Osman (2019), “Esrar Dede Divan”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal>
- İpekten Haluk (2003), “Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz”, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- KarasoyY., Yavuz, O., & Yılmaz, İ. (2017), “Gevherî Divanı’na Katkılar”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (42) 1-22, İstanbul.
- Kaymaz Zeki (2019), “Divânı Hikmet’te Atasözleri ve Kullanılış Özellikleri” Turkologna, No 2 (94), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2371213>, (erişim tarihi: 04.05.2024).
- Kılıç Atabey (2012), “Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, haz. Hatice Aynur vd. 81-95.”, Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Kirenci Mustafa (Şubat 2024), Sezai Karakoç’un Sevdığı Şiirler, Uyarlamaları (1990-2010), Türk Dil Kurumu, s. 58-72.
- Koç Konuksever Serpil (2012), “Emirî Divanı (Metin İnceleme)”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Köksal M. Fatih (2012), “Mecma’un- Nezair”, Kültür Bakanlığı. E- kitap. Ankara.
- Köksal M. Fatih (2012), “Şiir Mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi” Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Köksal M.F. (2006), “Divan Edebiyatı Antolojisi”, Akçağ Yayınları. Ankara.
- Kut, Günay (1986), “Mecmua”, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, İstanbul, s. 170-172.
- Küçük Sabahattin (1994), “Bâkî Dîvânı Tenkitli Basım”, T.D.K. Yayınları, Ankara 1994.
- Levend Agah Sırrı (2008), “Türk Edebiyatı Tarihi 1. Cilt”, TTK. Yayınları, Ankara 2008.
- M. Fatih Köksal (2012), “Şiir Mecmualarının önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi” Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, Kesit Yayınları, İstanbul.

- Mehmet Gürbüz (2012), “Şiir Mecdûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII, Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 97-113.
- Mustafa İ. Uzun (2003), “Mecmua”, TDVİA, Ankara, C. 28, s. 265-268.
- Mütercim Asım Efendi (2013), Haz: Mustafa Koç, Eyyüp Tanrıverdi, 4. Cilt, 1.Baskı, İstanbul, s. 3297.
- Okumuş Sait (2014), “Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde Geçen Atasözleri” Türkoloji Araştırma Merkezi, Çukurova Üniversitesi, https://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/sait_okumus_mesnevi_mevlana_atasozleri.pdf, (erişim tarihi: 04.03.2024)
- Ömer A. Aksoy (1995), “Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2”, İnkılap Kitapevi, İstanbul, s. 81.
- Özdemir Mehmet (2020), “Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü”, ES'AD, Hâce-zâde Maddesi.
- Paksoy Kadir (1995), “İmâm Gazâlî’nin Hadîşçilik Yönü ve İhyâ-u ‘Ulûmi’-d- Dîn’deki Hadîslerin Tahlîli”, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Pala İskender (2009), “Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü”, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Parlatır İsmail (2012), “Fuzulî Türkçe Divan”, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Pezük Zehra (2015), “Üsküplü İshâk Çelebi Dîvanı’nın Tahlili”, Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu.
- S. Nüzhet Ergun (1938), “Halk Edebiyatı Antolojisi”, Devlet Basımevi, İstanbul, s. 43.
- Sait Okumuş (2014), “Mevlânâ’nın Mesnevî’sinde Geçen Atasözleri” Türkoloji Araştırma Merkezi, Çukurova Üniversitesi.
- Sami Şemsettin (2001), “Kâmûs-ı Türkî”, Çağrı Yayınları. İstanbul.
- Saraç Yekta (2020), “Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü”, Kemâlpaşa-zâde Maddesi, <https://tees.yesevi.edu.tr/madde-detay/yusuf-u-zuleyha-ibn-kemal>, (erişim tarihi: 01.03.2024)
- Sever Mustafa (2013), “Türk Halk Şiiri”, Ankara Üniversitesi Yayınları 1. Baskı, Ankara, s. 265.
- Şemseddin Sami (2005), Kâmûs-i Türkî, Çağrı Yay.14. Baskı, İstanbul, s. 1293.
- Şükrü Elçin (1998), “Gevherî Divânı”, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, ss: 465-503.
- Tarlan A.N. (2009), “Fuzuli Divanı ve Şerhi”, Akçağ Yayınları, Ankara.

Tarlan A.N. (1992), “Hayâli Divanı”, Akçağ Yayınları, Ankara.

Tarlan A.N. (1997), Türk Edebiyat Dizisi “Necati Beg Divanı”, M.E.B. Yayınları. İstanbul.

Tekin Gözde 2020. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. (Kalbî).

Tetik Işık, Seher. “İtrî’nin Edebiyattaki Yeri”, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 2013.

Yakup Karasoy, Orhan Yavuz & İbrahim Yılmaz (2017), Gevherî Divanı’na Katkılar, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (42), 1-22, 1-22. <https://doi.org/10.21563/sutad.359448>, (erişim tarihi: 31.07.2024)

Yaşar, Hüseyin Hüsameddin, Amasya Tarihi, cilt 7, <https://amasya.bel.tr/uploads/e-kitap/kitap/6-8/index.html#p=419>

Yıldız Çetin; Kıymaz Mustafa Said (Kış 2020), “Tokat’ta Bulunan Bir Cönkte Geçen Âşık Ömer’in Şiirleri Üzerine” Millî Folklor 128: 260-271.

Yılmaz H. Kâmil (2015), “Azîz Mahmûd Hüdâyî” DİB Yayınları, Ankara, s,37. (E-Kitap)

Zeki Kaymaz (2019), “Divanı Hikmette Atasözleri ve Kullanılış Özellikleri” turkologna, No 2 (94), s.155.

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER**

Adı Soyadı : Ruken ÖNAL
Uyruğu : T.C.

EĞİTİM

Derece	Adı	Bitirme Yılı
Üniversite	Harran Üniversitesi	2007
Yüksek Lisans		
Doktora		

İŞ DENEYİMLERİ

Kurum	Görevi	Yıl

UZMANLIK ALANI**YABANCI DİLLER****YAYINLAR**